

Metodika multikulturní výchovy

Mgr. Taťána NERSESJAN

radní Zlínského kraje za oblast sociálních věcí,
národnostní otázky a menšiny

V dnešním světě se setkáváme a budeme potkávat s „růzností“ v mnoha variacích. Každý člověk je jiný, i kdyby vyrůstal ve stejném prostředí jako my. Toho druhého nezměníme, ale můžeme udělat mnohé, abychom ho lépe pochopili. Stejně jako chceme chápat ty nejbližší, aby se nám společně hezky žilo, je třeba se učit rozumět i jiným kulturám a etnikům a tak předcházet nepochopení a konfliktům. Bohužel současná doba přináší čím dál víc tragických příkladů, v co takové nepochopení a konflikt může vyústit.

V rukou pedagogů je obrovská síla a moc vychovávat a formovat nastupující generace, pomáhat jim pochopit svět a orientovat se v hodnotách. Pomáhat být tolerantní, chápat různost jako obohacení a dělat tak svět přátelštějším a bezpečnějším místem.

V tomto počínání držím pěsti a přeji hodně úspěchů.

Obsah

O PROJEKTU MULTIKULTURNÍ ŠKOLA	5	Test „Co víme o jiných kulturách?“	47
O PUBLIKACI	7	Blok historie Romů a postavení Zlínského kraje a měst	49
ZÁKLADNÍ POJMY	9	Národnostní menšiny ve Zlínském kraji.	49
PROGRAM PRO PRVNÍ STUPEŇ ZŠ	12	Historie Romů	53
Náměty k práci s dětmi mladšího školního věku	12	Rom kamarád/spolužák pro 2. stupeň ZŠ	59
Barevný svět	14	Jak bychom to řešili...?	60
Svět a jeho zajímavosti	16	„Co jste si zapamatovali?“	61
Země neznámá – Angola	18	Ukázky k aktivitě „Rom kamarád/spolužák“	64
Vadí – nevadí	20	Blok můj vztah k ostatním – cizinci	67
Vietnam – výroba kónických klobouků	22	Arabský svět.	67
Odkud pocházejí Romové?	24	Ukázka arabského písma	72
Co jste si zapamatovali?	25	Rozhovor	73
Co je správně?	26	Blok můj vztah k ostatním – Romové	77
Odkud pocházejí Romové?	28	Tradice a kultura Romů	77
Romský šperk	29	Romské symboly a hodnoty	81
Jak byli stvořeni Romové – romská pohádka	30	Čtyři otázky	85
PROGRAM PRO DRUHÝ STUPEŇ ZŠ	32	Časopis	86
Charakteristika staršího školního věku, aktivity pro tuto skupinu	33	Ukázky odpovědí k aktivitě „Čtyři otázky“	87
Blok majorita – minorita	36	Ukázky k aktivitě „Časopis“	89
Soužití mezi majoritou a minoritou	36	PROGRAM PRO PEDAGOGY	91
Odlíšnosti jiných kultur	38	Vzdělávání pedagogů, realizace multikulturní výchovy, východiska a cíle	92
Pozdravy v různých národech, kulturách a jazycích	39	Modul 1.	93
Životní hodnoty	41	Teoretická východiska multikulturní výchovy (MKV)	93
Hodnoty	42	Co víme o jiných kulturách?	96
Tečkovaná	44	Aktivní naslouchání	97
Řecký tanec	46	Předsudky a stereotypy v přístupu k příslušníkům jiných menšin a kultur.	100

Žákem v etiopské škole	103
Klíče k osobnosti	105
Kolik toho skutečně víme o jiných kulturách?	107
Školy v Etiopii	109
Metoda I.N.S.E.R.T.	110
Metoda „Ptej se PROČ“	111

Modul 2. 113

Vztah multikulturní výchovy, právo na vzdělání a diskriminace.	113
Právo na vzdělání a diskriminace	114
Inkluzivní vzdělávání	117
Sociální nerovnost a interkulturní vzdělávání.	118
Pedagogický přístup v rámci multikulturní výchovy	119
Ve vlaku	121
Rituály těla u kmene Nacirema	122
Listina základních práv a svobod	123
Diskuse	124
Test – co je diskriminace	125
Vizualizace příkladu cestujících	126
Příběh Nacirema.	127
Tabulka s uvedenými právy a jejich příklady	128
Test diskriminace	130
Odpovědi na jednotlivé otázky „Testu diskriminace“ a komentáře k nim.	134

Modul 3 137

Národnostní menšiny – právní rámec.	137
Státní správa a národnostní menšiny	140

MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA V SOUČASNÉ ŠKOLE 158

Multikulturní vzdělávání.	158
Planeta přátelství	159
Projektové střípky.	162

Dotazníkové otázky	165
Postřehy a zážitky z přednášek na školách.	168
Ukázka terčového dotazníku	170

ZÁVĚR 171

O projektu

Multikulturní škola

Mila Poláková

„Máme projekt!“ ...věta spojená obvykle s radostí, očekáváním a elánem, ať již znamená, že jsme s kolegy obdobného smýšlení povýšili náš nápad něco udělat na záměr ohraničený v čase, financích, výstupech a s jasným cílem; anebo v lepším případě znamená již schválení úspěšně podané projektové žádosti a získání dotace, která napomůže náš záměr zrealizovat.

Nicméně být nadšení a odhodlání je nutnou podmínkou úspěšné realizace, nastanou bezpochyby okamžiky, kdy budeme zvikláni myšlenkou: „Stálo nám to za to?“ ...STÁLO.

Individuální projekt MULTIKULTURNÍ ŠKOLA byl zahájen v září 2009 a ve spolupráci s partnerem projektu Ligou lidských práv z Brna realizován do března 2012. Zlínskému kraji se podařilo získat dotaci z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Do projektu se zapojilo celkem 11 škol, z nichž 10 získalo titul Multikulturní škola – doklad o absolvování projektu a potvrzení přívětivé atmosféry a aktivity školy ve věcech řešených projektem.

Cílem projektu bylo prostřednictvím seminářů a osvěty zlepšit rovné příležitosti žáků se speciálními vzdělávacími potřebami – zejména sociálním znevýhodněním, zasadit se o prevenci rasismu a xenofobie mezi žáky a zvyšování znalostí a kompetencí pedagogů pomoci zavádět prvky multikulturní výchovy do škol. Projekt kromě žáků a pedagogů základních a částečně středních škol podpořil také pracovníky neziskových organizací, kteří pracují s dětmi a mládeží nebo se zabývají integrací cizinců. Semináře, přizpůsobené obsahem věkové kategorii a roli zastávané účastníkem, zprostředkovaly nezbytné informace obecného i právního charakteru a zábavnou formou předvedly multikulturní výchovu v praxi. Zajímavá byla možnost setkat se přímo s příslušníky národnostních menšin. Semináře doplnila publikační činnost, sada veselých a zároveň poučných plakátů zdobí školní chodby, střípky z projektu tvoří kalendář Ohlasy. Věřím, že se zájmem prolistujete i tuto metodiku.

PROJEKT:	Multikulturní škola, CZ.1.07/1.2.00/08.0111
PŘÍJEMCE:	Zlínský kraj
PARTNER PROJEKTU:	Liga lidských práv
DOTACE:	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost – 85 % EU (ESF), 15 % státní rozpočet ČR
SCHVÁLENÝ ROZPOČET:	3 288 925 Kč
REALIZACE:	09/2009 – 03/2012
MÍSTO REALIZACE:	Zlínský kraj
CÍLOVÉ SKUPINY:	Žáci, pedagogové, pracovníci NNO a vedoucí pracovníci škol a NNO
AKTIVITY:	<p>Tvorba a aplikace osvětově-vzdělávacího programu Multikulturní škola:</p> <ul style="list-style-type: none"> – semináře pro žáky (5 tematických bloků), – semináře pro pedagogy (3 moduly), – semináře pro pracovníky NNO (3 moduly), – kulaté stoly pro vedoucí pracovníky. <p>Publikační činnost:</p> <ul style="list-style-type: none"> – metodika Multikulturní výchovy pro pedagogy, – osvětové plakáty k zamyšlení, – publikace Ohlasy_v podobě kalendáře. <p>Konference o multikulturní výchově</p> <p>Dotazníkové šetření mezi žáky</p>
CÍLE PROJEKTU:	<ul style="list-style-type: none"> – Zlepšení rovných příležitostí dětí, žáků se speciálními vzdělávacími potřebami s důrazem na sociokulturní znevýhodnění; – zvyšování znalostí a kompetencí, zavádění prvků multikulturní výchovy do škol; – prevence rasismu a xenofobie.
ODKAZY:	<p>www.kr-zlinsky.cz (sekce Rozvojové projekty realizované Zlínským krajem)</p> <p>www.llp.cz</p>

O publikaci

Mila Poláková,
Lenka Bařová

Publikace Metodika multikulturní výchovy je výsledkem společné práce projektového týmu projektu Multikulturní škola, zvláště pak lektorů, kteří v rámci projektu sestavili, a po té aplikovali ve školách, stejnojmenný vzdělávací program. Ten měl zapůsobit na žáky tak, aby vnímali menšiny bez předsudků vůči jejich odlišnosti a v případě dospělých měl podat informace z oblasti pedagogiky, práva a praktické návody, jak na žáky působit. Ověřením v praxi získal program nový rozměr a zkušenosti byly zúročeny právě v této metodice.

Cílem metodiky je poskytnout informace, náměty a inspiraci k zavádění a realizaci multikulturní výchovy ve školách, jednotlivá řešení jsou předkládána jako doporučení s plným vědomím toho, že k osvojení konkrétní znalosti lze použít i jiné formy výuky.

Vzdělávací program Multikulturní škola je zaměřen na několik cílových skupin: děti – žáky 1. stupně ZŠ, žáky 2. stupně ZŠ a studenty SŠ; a dospělí – pedagogické pracovníky, vedoucí pracovníky, pracovníky NNO. Skládá se z řady seminářů označených jako bloky (v programu pro děti) nebo moduly (v programu pro dospělé), případně jako kulaté stoly (pro vedoucí pracovníky; tyto ale nejsou v publikaci popsány). Každý seminář (blok/modul) je lektorován dvěma (v programu pro první stupeň ZŠ čtyřmi) lektory. Několik seminářů (bloků/modulů) se pak skládá v ucelený program určený konkrétní cílové skupině, výjimečně je cílové skupině určen jen jeden seminář (žákům 1. stupně ZŠ). Každý seminář (blok/modul) je aplikovatelný samostatně; společně však dávají absolventovi velmi zajímavé penzum informací (uzpůsobené věkové kategorii či profesi) a ucelený vhled do problematiky multikulturní výchovy. Program jako celek není akreditován MŠMT ČR, akreditován (jako další vzdělávání pedagogických pracovníků) je pouze modul 2. Níže je uveden přehled seminářů.

CÍLOVÁ SKUPINA DĚTI:

- Majorita – minorita (blok 1)
- Historie Romů a postavení Zlínského kraje a měst (blok 2)
- Můj vztah k ostatním – cizinci (blok 3)
- Můj vztah k ostatním – Romové (blok 4)
- Multikulturní výchova pro první stupeň ZŠ (blok 5)

CÍLOVÁ SKUPINA DOSPĚLÍ:

- Jak se neztratit v průřezových tématech (modul 1)
- Diskriminace (jako negativní jev) ve školní výuce / v životě člověka (modul 2)
- Státní správa a národnostní menšiny (modul 3)
- Kulatý stůl pro ředitele a vedoucí pracovníky škol a neziskových organizací

Publikace ve svém rozvržení kopíruje logiku vzdělávacího programu Multikulturní škola. Kapitoly popisují semináře tří dílčích vzdělávacích programů – program pro 1. stupeň ZŠ, program pro 2. stupeň ZŠ, program pro pedagogy; další kapitoly jsou obecného charakteru (úvod, závěr) nebo uvádějí základní informace o projektu, základní pojmy související s multikulturní výchovou. Kapitola „Multikulturní výchova v současné škole“, je převážně jakousi zpětnou vazbou zpracovanou lektorkami, buď na základě informací od účastníků seminářů (které aktivity se líbily, nelíbily, výsledky dotazníků, způsoby hodnocení) nebo jde o pohled samotných lektorek, o dojmy z realizace seminářů; také popisuje zajímavou a zároveň časově náročnější aktivitu Planeta přátelství (z praxe lektorů, ale neaplikovanou v projektu). Kapitoly popisující vzdělávací program jsou uvedeny textem vztahujícím se k realizaci programu v projektu Multikulturní škola či k cílové skupině programu.

Samotné semináře (bloky/moduly) příslušející do jednotlivých programů, jsou v metodice strukturovány obvykle do tří částí, označených popiskem - prezentace (teoretický základ předávaný obvykle výkladem; několik témat, která byla na semináři probírána); aktivity (prožitkové, výtvarné či pohybové, které rozvíjejí získané znalosti a podporují interaktivitu semináře) a přílohy (materiály k doplnění výkladu, testy ověřující znalosti, ukázky výstupů ze seminářů apod.).

Vzdělávací programy pro jednotlivé cílové skupiny, semináře či jednotlivé kapitoly publikace jsou rozlišeny graficky – barevně, a odděleny plakáty, které byly v projektu vytvořeny k umístění na školních chodbách (k zamyšlení) a postery s fotodokumentací z jednotlivých seminářů.

Základní pojmy

Jarmila Peterková

MULTIKULTURA

vznikla propojením kultur různých etnik, společenství různých tradic a náboženského vyznání.

MULTIKULTURALISMUS

je myšlenkový a politický směr (kulturní ideologie), který zastává stanovisko, že v jednom demokratickém státě mohou společně žít nejen jednotlivci, ale i skupiny s různou kulturou. Zdůrazňuje prospěšnost kulturní rozmanitosti pro společnost a stát. Je živý v zemích, jejichž obyvatelé pocházejí z rozdílného kulturního prostředí, a v některých z nich se uplatňuje i jako konkrétní politika státu. Cílem je politicky sjednotit všechny občany bez ohledu na jejich původ, rasu či přesvědčení, a to tak, že si pokud možno zachovají své kulturní odlišnosti. Multikulturalismus bychom mohli chápat také jako protiklad k nacionalismu. (WIKIPEDIE)

MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

Multikulturní výchova je relativně nový pedagogický pojem, který se teprve nedávno etabloval v ČR. I přesto, že je již dnes multikulturní výchova (dále již jen MKV) akceptována v Rámcových vzdělávacích programech pro základní a gymnaziální vzdělávání, je MKV stále málo terminologicky ukotvená a ujasněná. Její uplatňování ve školství je problematické a složité. Její obsah může zahrnovat řadu aktivit i pojetí.

RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM (RVP)

Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek a rámcové programy pak vymezují závazné „rámcce“ pro jednotlivé etapy vzdělávání (předškolní, základní a střední vzdělávání). Školní úroveň pak představuje školní vzdělávací programy, podle kterých se uskutečňuje výuka na jednotlivých školách. (WIKIPEDIE)

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM (ŠVP)

je učební dokument, který si každá základní a střední škola v České republice vytváří, aby realizovala požadavky rámcového vzdělávacího programu (RVP) pro daný obor vzdělávání. Legislativně je zakotven v zákoně číslo 561/2004 Sb. (Školský zákon). (WIKIPEDIE)

Projektové vyučování: Je založeno na propojení praxe a teorie. Tato metoda vede ke kreativě a vlastní činnosti žáka. Rozvíjí tvořivé myšlení, kompetence žáků, vede ke snadnějšímu zapamatování probíraného učiva.

RASISMUS

je teorie a ideologie hierarchizující sociální skupiny podle rasového klíče. Rasismus jako politická ideologie se snaží legitimizovat společenské nerovnosti na základě biologických (rasových) rozdílů mezi lidmi. (WIKIPEDIE)

DISKRIMINACE

je termín označující nějaké rozlišování. Nejčastěji se používá v negativním významu rozlišování lidí na základě příslušnosti k nějaké obecné skupině bez ohledu na schopnosti konkrétního jedince. Podle konkrétního kritéria diskriminace se hovoří o diskriminaci na základě rasy, náboženského přesvědčení, politického přesvědčení, pohlaví, věku apod.

(WIKIPEDIE)

XENOFOBIE

znamená strach z nového, neznámého. V textu používáno jako strach z cizinců, jejich náboženství, kultury, jednání a chování.

GENOCIDA

je zločin proti lidskosti definovaný mezinárodním trestním právem jako „úmyslné a systematické zničení celé, nebo části etnické, rasové, náboženské nebo národnostní skupiny“. (WIKIPEDIE)

PŘEDSUDEK

je negativní postoj k osobám, skupinám, idejím, apod. založený na pověře, nekritické víře, stereotypech, bez snahy ověřit je. Často vystupuje ve vztazích k etnickým a rasovým skupinám. Předsudek je přisuzování většinou negativních vlastností lidem dopředu, aniž bychom je znali. Předsudek obsahuje záporné hodnocení nebo odsouzení, a je projevem negativního vztahu.

STEREOTYP

je šablonovitý způsob vnímání, který není produktem přímé zkušenosti člověka, je přebírán a udržován tradicí.

GENERALIZACE

znamená zevšeobecnování, vytváření obecných pojmů nebo zákonitostí na základě stereotypů a předsudků.

NÁROD

je společenství lidí, kteří se hlásí ke stejné národnosti. Přesná a všeobecně uznávaná definice pojmu národ neexistuje. Tímto pojmem se v různých zemích a jazycích odlišují zcela rozdílné sociální organismy. Rozlišuje se tak zejména mezi politickým a etnickým národem. (WIKIPEDIE)

NÁRODNOST

je příslušnost osoby k určitému národu, přičemž národ chápeme jako společenství, na jehož utváření mají největší vliv společné dějiny, společná kultura a společné území. (WIKIPEDIE)

NÁRODNOSTNÍ MENŠINA

je úředně uznávaná etnická menšina. (WIKIPEDIE)

ETNIKUM

je pojem, kterým se běžně označuje historicky vzniklá skupina lidí, kteří údajně mají společný historický původ, rasový typ, jazyk, materiální a duchovní kulturu, mentalitu, tradice a obývají společné území; dá se tedy také srovnat s pojmem „kmen“. Ve skutečnosti je představa společného genetického původu příslušníků jednoho etnika zavádějící, a to kvůli migraci a míšení různých etnik mezi sebou. Odborníci chápou etnikum spíše jen jako skupinu lidí, kteří sdílí společnou kulturu. Několik etnik může tvořit národ. (WIKIPEDIE)

PŘEDSUUDKY

**JINÝ. JINÁ. JINÉ. JINÍ.
ODLIŠNOST DĚSÍ
ZBABĚLCE...**

NE!

Program pro první stupeň ZŠ

„V lehoučké hře lze nalézt velice vážnou pravdu“.

Leibniz Gottfried Wilhelm

V souladu s tímto citátem jsme připravili nejen program pro nejmladší děti, ale zpracovali celou tuto publikaci. Program pro žáky prvního stupně zahrnuje ve vzdělávacím programu Multikulturní škola jen jeden (ale velmi pestrý) seminář. Aktivity jsou plněny celou třídou, nebo v menších skupinách, kdy pak děti prezentují výsledky práce své skupiny ostatním spolužákům.

Předkládáme náměty, návrhy, už realizované a praxi ověřené hry, aktivity a další metodické materiály. Věříme, že si nejen pedagogové a pracovníci nestátních neziskových organizací najdou tu svou, která je zaujme, osloví, případně bude sloužit jim a hlavně škole. Instituci, na které leží těžké břímě vzdělávat a vychovávat děti tak, aby naše společnost byla nejen vzdělaná, ale i lidská.

Náměty k práci s dětmi mladšího školního věku

Jarmila Peterková

HRY PRO DĚTI MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU:

Vývoj poznávacích procesů:

- a) Děti sedí v kruhu a kruhem koluje zavřená krabička s neznámým obsahem. Děti mohou třepáním převrácením apod. zjistit, co je obsahem. Až získá krabičku poslední dítě, sdělují děti učiteli své tipy. Učitel pak krabičku otevře, ukáže obsah. Vyhrává ten, který nejpřesněji určil předmět. Pro další hru může zvolit předmět, který se do krabičky uschová.
- b) Děti sedí v kruhu a postupně si předávají neverbální signály. Může to být grimasa, pohyb rukou, nohou, doteky, tleskání apod. Může jít o víc signálů, podle věku dětí. Signál se předává co nejpřesvědčivěji. Případně se mohou předávat signály, které napodobují typický nebo častý projev zvířete.
- c) Otázky, které přizpůsobíme úrovni, znalostem a očekávání skupiny:
Nalevo jde ten, kdo byl v cizí zemi.
Napravo jde ten, kdo byl jen v České republice.
Nalevo jde ten, kdo umí cizí slovíčka.
Napravo jde ten, kdo neslyšel žádnou cizí řeč.
Nalevo jde ten, kdo se nerad hádá.
Napravo jde ten, kdo rád někoho zlobí a rád se hádá.
Nalevo jde ten, kdo rád jezdí na kole.
Napravo jde ten, kdo nejedí na kole...

Příprava na vstup do školy:

- a) Sociometrické řady.
Udělejte řadu podle velikosti se zavřenýma očima.
Podle počtu knoflíků na svém oblečení.
Podle barvy oblečení.
Podle počtu písmen ve jménu.
Podle toho, kdo to má nejdál do školy.
- b) Něco vidím... je to červené, modré, plastové, kovové, dřevěné...
- c) Hra na ochránce přírody. Ze židlí se udělá kruh, děti se rozdělí do dvou skupin. V kruhu (jezeře) jsou ochránci životního prostředí, venku neukáznění turisté. Ti házejí do kruhu papírky, zmuchlané noviny apod., ochránci je vyhazují z kruhu ven. Vedoucí hru ukončí a sečte, kolik je odpadků v jezeře. Vyhrává skupina, která má nejméně „odpadků.“ Pak se skupiny vymění.

Kontaktní hry:

- a) Jak se kdo cítí? Děti se postaví do kruhu a jedno se šátkem na očích ohmatá ruku spolužáka a snaží se uhodnout, kdo to je.
- b) Setkávání. Chodí se různými směry, rychle, pomalu, pak se děti začnou potkávat, podají si ruku, nebo se pozdraví jiným způsobem (podle obvyklého pozdravu určité země), navzájem se pochválí, něco si řeknou, učitel řekne slovo a oni začnou na toto téma rozhovor atd.

NÁMĚT NA PRAKTICKÉ HRY PŘEVZAT Z KNIH:

ŠIMANOVSKÝ, Z. Hry pro zvládnání agresivity a neklidu. Praha: Portál, 2002.

ŠIMANOVSKÝ, Z. ŠIMANOVSKÁ, B. Hry pro rozvoj zdravé osobnosti. Praha: Portál, 2005.

PIKE, G. SELBY, D. Cvičení a hry pro globální výchovu. Praha: Portál, 2006.

Barevný svět

Jarmila Peterková

Text k obrázkové prezentaci lze upravit podle vlastních možností, zkušeností a námětů. S dětmi si povídáme, sdělované přizpůsobíme věku dětí.

- POMŮCKY:** Obrázková prezentace.
- POTŘEBY:** Počítač, dataprojektor, prezentace.
- PRŮBĚH:** Délka prezentace: 20–30 minut.

<p>Je svět barevný? Jaké je to například v Antarktidě, Brazílii. Srovnat roční období u nás a v některé jiné zemi.</p>	<p>Žijeme ve světě plném barev</p>	<p>OBRÁZEK č. 1</p>
<p>OBRÁZEK č. 2</p>	<p>Barevné tulipány</p>	<p>Jaké barvy vidíte na obrázku? Jakou barvu mají tulipány? Pěstujete je doma na zahrádce nebo u babičky? Krátké povídání s dětmi...</p>
<p>S dětmi povídáme o barvách zvířat. Zaměříme se na psy, protože pohádka, která bude následovat, je o černém dobrmanovi.</p>	<p>Pejskové, kočky, případně další zvířátka</p>	<p>OBRÁZEK č. 3</p>
<p>OBRÁZEK č. 4</p>	<p>Byl jednou jeden černý dobrman</p>	<p>Popis psa. Vlastnosti. Zdůraznit, že tento pejsek je moc hodný, jen má jednu špatnou vlastnost. Potřebuje mít všechno ve stejných barvách. Má krásnou černou srst. Jeho pán musí mít barvu stejnou. Proto se rozhodl hledat černého pána.</p>
<p>Ve snu ho vítr přenesl do Číny. Povídání o snech.</p>	<p>Nerušit, zdá se mu sen</p>	<p>OBRÁZEK č. 5</p>

<p>Krátký popis země a obyvatel. Tady pejsek svého pána nenajde, lidé mají žlutou kůži... Vítr ho nese dál.</p>	<p>V Číně</p>	<p>OBRÁZEK č. 6</p>
<p>OBRÁZEK č. 7</p>	<p>U amerických indiánů</p>	<p>Krátký popis země a obyvatel. Lidé tu mají hnědou barvu kůže... Vítr ho nese do jiné země.</p>
<p>Krátký popis země a obyvatel. Lidé jsou tu žlutí... Vítr ho ve snu donesl do Afriky.</p>	<p>V Japonsku</p>	<p>OBRÁZEK č. 8</p>
<p>OBRÁZEK č. 9</p>	<p>V Africe</p>	<p>Krátký popis země a obyvatel. Lidé jsou tu černí. Dobrman Lord našel pána, který má stejnou barvu jako on. Jeho „nový pán“ mu nerozumí, není to jeho kamarád. Uvědomění si přátelství, pomoci. Cesta zpět s větrem v zádech k jeho pánovi, který má sice světlou kůži, ale má ho rád. Povídání s dětmi o kamarádech, spolupráci, pomoci...</p>
<p>Vypadají různě, mají jinou barvu pleti, jiné potřeby, zájmy. Není důležité, ze které země lidé jsou, ale jak se chovají. Ne barva kůže, ale chování dělá člověka člověkem a psa psem.</p>	<p>Svět je plný různých lidí</p>	<p>OBRÁZEK č. 10</p>
<p>OBRÁZEK č. 11</p>	<p>Dobrman</p>	<p>Čeká na svého pána a je rád, že má někoho, kdo ho má taky rád.</p>
<p>A v tomto barevném světě mají všichni lidé a všechna zvířátka své místo.</p>	<p>Lidé celého světa</p>	<p>OBRÁZEK č. 12</p>

Svět a jeho zajímavosti

Vlasta Geryková

Všichni žijeme na planetě Zemi. Planetu Zemi tvoří moře, oceány a pevnina (světadíly). Každý světadíl je jedinečný. Jedinečný svou přírodou, historickými památkami, stavbami, kulturou, tradicemi i způsobem života lidí. Proto je dobré znát informace o různých částech světa, o jednotlivých světadílech, o lidech, kteří v nich žijí. Jen tak si porozumíme a zmizí předsudky, strach z cizinců i rasismus. Proto se nyní stručně seznámíme s některými světadíly a oblastmi světa, které děti poznávaly ve vzdělávacím programu pro 1. stupeň ZŠ.

EVROPA

V Evropě, ve které leží i Česká republika, turisté hodně navštěvují starobylé hrady a zámky, které byly postaveny již za středověku. V evropských lesích žije hodně známých druhů zvířat. Například liška, která však většinu dne tráví ve své noře. Pro některé evropské země jsou typické i větrné mlýny. Dříve se v nich mlela mouka, ale dnes jsou tam spíše muzea. Oblíbenou potravinou jsou v Evropě sýry. Můžeme si vybrat z mnoha druhů, v některých regionech má dokonce každá vesnice svůj vlastní druh sýra. Na svazích evropských pohoří se pase na loukách dobytek. Farmáři jej až na podzim, než začne sněžit, přivedou zpět do svých stájí.

ASIE

Zvláštností stolování ve východní Asii je to, že místo příborů používají lidé k jídlu hůlky. Jedí hodně rýže a pijí hlavně čaj, často zelený. Rýže se pěstuje na velkých polích, v některých oblastech jsou tato pole stupňovitá. K pěstování rýže je třeba hodně vody. Rozšířeným náboženstvím je v Asii buddhismus. Najdeme tam proto mnoho buddhistických chrámů, kterým se říká pagody, a soch Buddha. V Asii žije medvídek panda, který je však dnes již ohrožen vyhynutím. Má rád bambus, proto se mu někdy říká „bambusový medvídek“.

AFRIKA

Z Afriky možná znáte obrázky, kde se na savanách pasou žirafy, sloni a jiná zvířata. Afričané bydlí tradičně v chýších z nepálené hlíny s doškovou střechou. Baobab je strom s velmi silným kmenem a velkými jedlými plody okurkovitého tvaru, které připomínají „šišku salámu“. Proto se tomuto stromu, který v Africe roste, říká „salámový strom“. Na místních slavnostech můžete Afričany často potkat ve zdobených maskách vyřezávaných ze dřeva.

ARÁBIE

Pyramidy jsou hrobky, které pro sebe před několika tisíci lety nechali postavit egyptští faraónové. Patří mezi sedm divů světa. V arabských pouštích můžete, pokud máte štěstí, narazit na oázy s palmami, které jsou často jedinými obydlenými oblastmi. Velbloud je i dnes v poušti důležitým dopravním prostředkem, pomáhá převážet zboží a zásoby v karavanách. Hlavním náboženstvím v Arábii je islám. Věřící se nazývají muslimové, modlit se chodí do mešit. Tradičním zbožím jsou v Arábii ručně tkané barevné koberce. Ty si můžete koupit na některém z přeplněných rušných tržišť.

SEVERNÍ AMERIKA

Původní obyvatelé Severní Ameriky se nazývají indiáni a dělí se do mnoha různých kmenů. Žijí ve stanech zvaných „týpí“ nebo wigwamy. Při slavnostních příležitostech si oblékají zdobené čelenky z peří. Ze dřeva a březové kůry vyráběli kánoe, které používali na plavbu po řekách. Na prériích se kdysi pohybovala velká stáda bizonů, bohužel dnes už jsou bizoni ohroženým druhem. V pouštích Spojených států a Mexika roste přes 2000 různých druhů kaktusů.

SEVERNÍ AMERIKA – ALJAŠKA

Typické obydlí pro Eskymáky, kteří se správně nazývají Inuité, je iglú. Na jeho stavbu se používá sníh a kusy ledu. Ryby jsou v této oblasti hlavní potravinou. Tradičně se chytají dírou v ledu. Pro rychlou dopravu po ledu používají Eskymáci sáně tažené psím spřežením. Je to jedna z nejchladnějších oblastí země, žije zde hodně ledních medvědů a tuleňů.

Tyto informace vychází z didaktické hry:

DĚTI SVĚTA (v německém originále Kinder der Welt), výrobce beleduc Lernspielwaren GmbH, 2002, ilustrace Antje Flad, která byla použita při výukovém programu v rámci ukázkových hodin Multikulturní výchovy se žáky 1. stupně ZŠ. V této hře jsou rovněž obsaženy figurky postaviček dětí z jednotlivých oblastí světa a kartičky s obrázky typickými pro jednotlivé světadíly či oblasti.

Země neznámá – Angola

Jarmila Peterková

Pro uvedenou aktivitu můžeme zvolit jakoukoliv méně vyspělou africkou zemi. Výklad a délku přizpůsobíme věku žáků.

POMŮCKY:

Potřebujeme DVD s obrázky (filmem) z uvedené země, případně prezentaci v PowerPointu. Výklad a délku přizpůsobíme věku žáků.

PRŮBĚH:

Úvod hodiny začínáme vyprávěním o Angole: Angola je bývalá portugalská kolonie ležící v jihozápadní Africe. Hlavním městem je Luanda, úředním jazykem je portugalština. Země se vzpamatovává z třicetileté války. Vyrábí se zde dřevěné uhlí. Těží se v ní diamanty, ropa, ale přesto je to země velmi chudá. Většina obyvatel se živí zemědělstvím, kráva je považována za obrovský majetek. Pěstují se fazole, kukuřice, cibule, tabák. Z ovoce je to mango, papája, jablka, pomeranče.

V druhé části hodiny přečteme dětem příběh angolského chlapce Carlose a jeho rodiny. Následně rozebíráme jeho obyčejný den, spolu s promítáním fotek. U každé fotografie se zastavíme a mluvíme s dětmi o tom, co znázorňuje, jak se žije, pracuje, bydlí, chodí do školy v Angole. Škole a vzdělávání věnujeme zvýšenou pozornost.

V poslední části hodiny se děti naučí portugalská slovíčka (dobrý den, dobrou noc, ahoj, promiňte apod.), která máme připravena na lístcích. Hodinu můžeme doplnit ukázkou typické hudby, her apod.

<p>Vysvětlíme, jak rodina žije. Většinou jde o větší rodiny s více dětmi, pracujícími na poli, s nízkou životní úrovní.</p>	<p>Rodina</p>	<p>OBRÁZEK č. 1</p>
<p>OBRÁZEK č. 2</p>	<p>Stavba domu</p>	<p>Domy jsou většinou z nepálených cihel, spojované směsí bahna a písku. Pracuje se své pomocí, bez techniky, za pomoci členů širší rodiny, případně celé vesnice.</p>
<p>V některých částech země jsou školami chatrné budovy, většinou probíhá výuka venku. Děti je ve třídě 60–120. Učitelé jsou převážně muži, ženy pracují na poli, starají se o děti. Do školy se chodí v bílých pláštích. Děti si s sebou nosí vlastní plastovou stoličku, případně sedí na kládách, dřevěných špalcích, plechovkách apod. Jídlo do školy si nosí s sebou, školní jídelny, tak jak je známe u nás, nejsou. Pokud je v rodině moc práce nebo se něco stane, zůstávají starší děti doma a pomáhají rodičům.</p>	<p>Škola</p>	<p>OBRÁZEK č. 3</p>
<p>OBRÁZEK č. 4</p>	<p>Vesnice</p>	<p>Následuje popis, jak taková vesnice vypadá, a srovnání rozdílů mezi našimi vesnicemi a vesnicemi v Angole. Upozorníme na mnohonásobně nižší životní úroveň, i když země má velké nerostné bohatství (ropa, diamanty).</p>
<p>Voda je problém. S jejím nedostatkem se potýká nejen Angola. Pitná voda je vzácností, pro vodu se chodí i několik kilometrů daleko, nosí se v kanystrech, lavorech, džbánech. Na „praní“ se používá převážně dešťová voda.</p>	<p>Cesta pro vodu</p>	<p>OBRÁZEK č. 5</p>
<p>OBRÁZEK č. 6</p>	<p>Děti</p>	<p>Po školním vyučování chodí děti pomáhat na pole, nebo domů rodičům, až později mají volno a čas na hry s kamarády. Hračky jsou především z přírodních materiálů.</p>

Vadí – nevadí

ZAMĚŘENÍ AKTIVITY:

Připomenout, naučit a zafixovat dětem pravidla chování, slušnost a ohleduplnost, které jsou nezbytné k získání tolerance a vytvoření dobrých vztahů ve společnosti i ve škole, která je prvním veřejným prostředím, kde dítě sebe a své chování získané z rodiny prezentuje.

Aktivita může být pro část třídy i celou třídu. Početem je aktivita omezena na číslo dělitelnou šesti. V závislosti na připravenosti učitele může aktivita trvat celou hodinu, nebo pouze její část.

POMŮCKY:

Hra VADÍ – NEVADÍ.

Zdroj: www.4bambini.cz

PRŮBĚH:

Hra je tvořena šesti velkými hracími deskami a 36 samostatnými kartičkami. Pokud je žáků přesně šest, má každý pro sebe jednu desku. Pokud je více žáků, doporučeny jsou násobky šesti. Tedy dvanáct žáků, kdy každá dvojice má jednu desku, nebo osmnáct žáků, kdy jsou na jednu desku tři žáci. Více žáků na jednu desku nedoporučujeme, a to pro zdárný průběh hry, udržení pozornosti žáků a kvůli diskusi žáků k různým příkladům. Doporučeno je s žáky vytvořit kroužek, nebo spojit lavice do čtverce či obdélníku.

Každá z 36 kartiček představuje jednu otázku. Každá hrací deska zobrazuje šest políček se správnými odpověďmi. Kartičky (otázky) i políčka na hracích deskách (odpovědi) jsou pro kontrolu správnosti označeny stejnými čísly. Není ale účelem, aby si žáci všimli těchto čísel a hráli hru dle nich.

Učitel rozdá hrací desky před hráče (žáky) odpověďmi dolů, a to podle počtu hráčů. Poté rozloží všech 36 kartiček před hráče, obrázky (otázkami) dolů. Hráči otočí hrací desky obrázky (odpověďmi) nahoru. Hru začíná hráč, jehož hrací deska obsahuje odpověď číslo 1 tím, že obrátí libovolnou kartičku a nahlas přečte otázku.

Hráč, který nalezne na své hrací desce odpověď na tuto otázku, se přihlásí zvednutím ruky a odpověď přečte. Poté vezme obrácenou kartičku a umístí ji na správnou odpověď na své hrací desce.

Pro kontrolu učitel ještě ověří, že se číslo otázky na kartičce shoduje s číslem odpovědi na jeho hrací desce. Tento hráč je zároveň tím, kdo smí pokračovat ve hře obrácením další kartičky.

Postup se opakuje. Vyhrává ten, kdo první zaplní kartičkami všechna políčka na všech svých hracích deskách.

V rámci hry může učitel k jednotlivým kartičkám (otázkám) mít připraveny další navazující otázky a příběhy či příklady ze života. Učitel může najít další situace, které jsou běžnou součástí života dětí, a je potřeba na ně upozornit. Dále upozorní na situace, se kterými se děti ještě nesetkaly, ale měly by na ně být připravené.

PŘÍKLADY OTÁZEK:

- Je správné se smát spolužákům, kteří jsou v naší zemi cizinci?
- Je správné pomáhat starším lidem?
- Koho ještě pustíme v autobuse sednout mimo těhotné ženy?
- Je správné pomáhat postiženému spolužákovi?
- Víme o tom, že jsou na světě i jiná náboženství než křesťanství?

ZÁVĚREM:

Jedním z důležitých cílů v rámci školní výuky je osvojení si pravidel chování ve škole a společnosti vůbec. Snaha rodiny a povinnost institucí vychovat děti slušně, by měla být prioritou, protože si tak my dospělí vytváříme a připravujeme svoji budoucnost, která nám dá poté zpětnou vazbu.

POUŽITÉ ZDROJE:

V aktivitě je použita hra: VADÍ? NEVADÍ! Aneb Nejsme všichni stejní; autor Taťána le Moigne, ilustrace a design Jana Fernandes, výrobce 4FUTURE, s.r.o.

Webové stránky hry: <http://www.4bambiny.cz/hry/vadi-nevadi-aneb-nejsme-vsichni-stejni/>

Vietnam

- výroba kónických klobouků

Vlasta Geryková

Součástí vzdělávacího programu projektu v rámci ukázkových hodin multikulturní výchovy se žáky 1. stupně ZŠ byla i výroba vietnamského kónického klobouku

MOTIVACE, NOVÉ INFORMACE:

Ve Vietnamu můžete vidět na mnoha lidech zvláštní klobouky, např. pokud navštívíte vietnamské tržiště.

Klobouk je součástí tamního oblečení, slouží především jako pokrývka hlavy. U nás v Evropě je nejčastějším materiálem pro výrobu klobouků plst'. Vietnamský kónický klobouk (non) se vyrábí z vylisovaných stébel bambusu nebo z palmového listí. Tento klobouk má, jako mnoho tradičních předmětů denní potřeby, široké využití.

SLOUŽÍ JAKO:

- Součást oděvu prostých vietnamských lidí (pokrývka hlavy),
- ochrana před deštěm (deštník),
- ochrana před sluncem (slunečník),
- v případě velkého horka k ovívání (vějíř),
- k nošení nákupu z tržiště, např. rýže nebo ryb (taška).

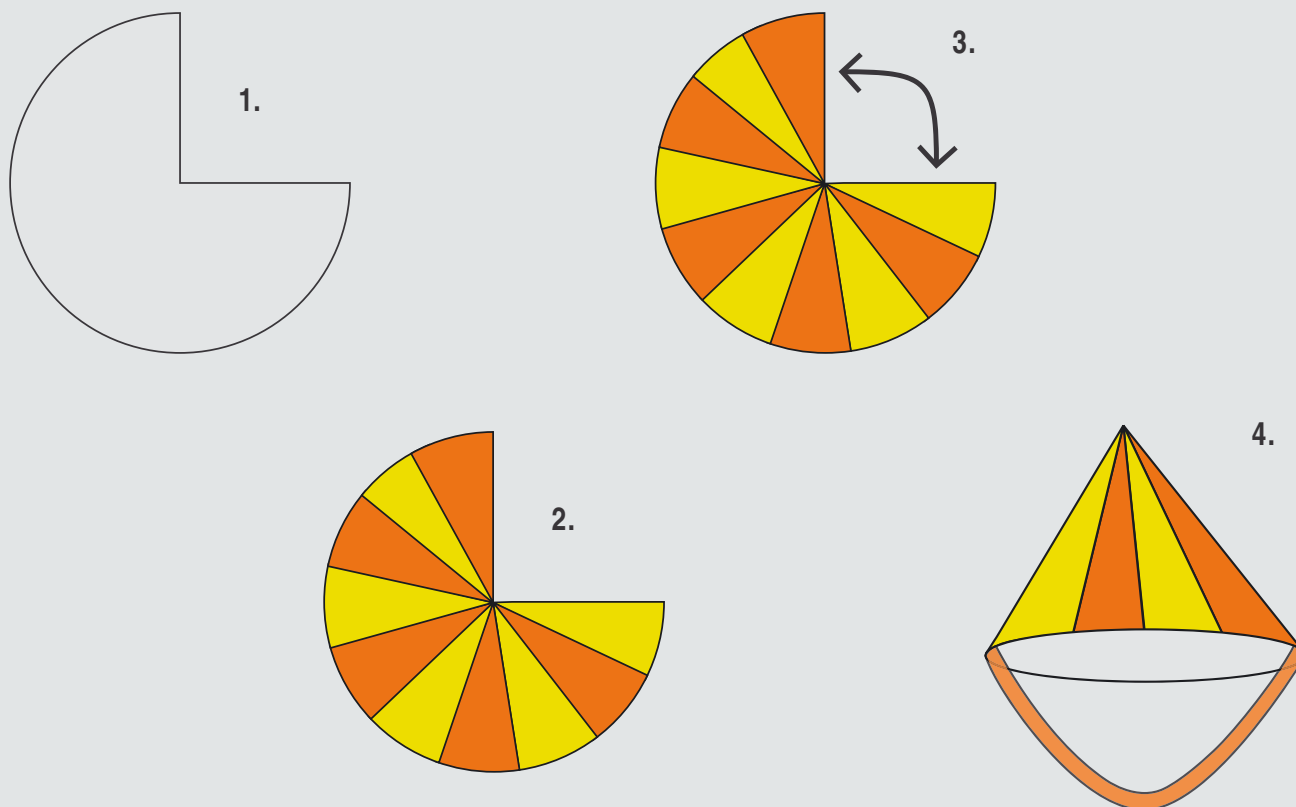
Děti ze ZŠ Hulín. Foto: Miluše Poláková

POMŮCKY K VÝROBĚ KLOBOUKU:

Tvrdý bílý papír (výkres), voskovky nebo vodové barvy, lepidlo příp. lepicí páska, krepový papír, sešívačka.

POSTUP PŘI VÝROBĚ KLOBOUKU:

1. Vietnamský klobouk vyrobíme z tvrdého bílého papíru. Vystříhneme kruh zhruba o poloměru 25 cm a v něm vystříhneme kruhovou výseč ke středovému úhlu 90° . Tužkou vyznačíme od středu 8 paprsků, kterými rozdělíme klobouk na 9 stejných úseků. Tuto část předem připraví pedagog. Starší děti ji mohou provádět samostatně.
2. Děti vybarví voskovkami naznačené úseky, kdy střídají 2 barvy (např. žlutou a hnědou).
3. Potom děti kruh stočí (případně za pomoci kamaráda nebo pedagoga) do kónického tvaru a lepidlem nebo lepicí páskou spojí dva okraje výseče.
4. Zespodu k okrajům klobouku připevníme pomocí sešíváčky jednobarevný pruh z krepového papíru nebo jednobarevnou stuhu.

Námět na praktickou aktivitu převzat z knihy:

CÍLKOVÁ, E., SCHÖNEROVÁ, P.: *Náměty pro multikulturní výchovu: poznáváme jiné národy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-238-6.

Odkud pocházejí Romové?

ZAMŘEN AKTIVITY:

Prvotn seznámení ak s minoritami, kter u nás žijí. Hravou formou seznámit žáky prvního stupně (2., 3. třida Z) se zem, odkud Romové pocházejí. Setkáváme se s tím, že si ci myslí, že Romové pocházejí ze Spanlska, Řecka či Itálie. Máme za to, že se s touto informací ve škole na I. stupni nesetkj. Považujeme za vhodné, seznámit s původem Romů i mladší žáky.

Aktivita je určena pro celou třidu. Trvá cca 10 minut podle pravenosti ak.

POMŮCKY:

1. Učitel rozd dětem obrzkov text, na kterm je vyobrazen romsk pr, od něhož vedou formou labyrintu cesty ke sprvn vlajce, kterou je vlajka indick. Špatn orientace v labyrintu vede k vlajkm Itálie, Řecka a Číny.
2. Děti si pprav tužku, pastelku, fixu, propisku či pero a snaží se orientací v labyrintu najít tu správnou cestu, která je dovede k vlajce Indie.
3. Děti zanj společn, aktivita je ukončena, a se dostanou k vlajce vsichni ci.
4. Dětem se uke sprvn cesta labyrintem, kter vede do Indie. A odtud právě Romové pocházejí a přáli k nám do České republiky. Jsou to naši oban, jenom mají nkter tmavší pleť.
5. Děti si mohou obrzkov text vymalovat.

ZÁVĚREM:

Jedním z důležitých cílů v rámci školní výuky je výuka k toleranci a respektování národnostních menin, kter s námi žijí v naší republice. Je zapotřebí, aby se děti dovdaly už na základní škole, že kad človek je osobnost, kter si zaslouží respekt, uctu a pomoc, pokud ji potřebuje. Je nutn vytvářet multikulturní prostředí, a to je mimo jiné také ukol pro školy. Obdobnou aktivitou je i aktivita Romsk šperk (v ploze této kapitoly).

POUIT ZDROJE:

Obrzkov text poskytlo pro projekt Muzeum romsk kultury Brno, webové stránky: <http://www.rommuz.cz/>

Co jste si zapamatovali?

TEST PRO PRVNÍ STUPEŇ ZŠ

(barevnou pastelkou označ správnou odpověď)

1. Co je barevné?

- a) Zvířata b) Lidé c) Zvířátka i lidé

2. Co to je baobab?

- a) Květina b) Strom c) Obyvatel Baobánie v Africe

3. Která země je známá výrobou sýrů?

- a) Holandsko b) Česká republika c) Rumunsko

4. Ze kterého světadílu pochází medvídek koala?

- a) Austrálie b) Evropa c) Antarktida

5. Odkud pocházejí Romové?

- a) Z Turecka b) Z Indie c) Z Brazílie

6. Kolik dětí bývá ve třídách v angolské škole?

- a) Třída má 5–10 žáků b) Třída má 20–30 žáků c) Třída má 50–80 žáků

7. K čemu se používá kónický vietnamský klobouk?

- a) Ochrana proti slunci i dešti b) Nosí se v něm voda c) Takový klobouk vůbec ve Vietnamu nemají

8. Když má spolužák problémy ve škole?

- a) Necháme ho, ať si poradí sám b) Snažíme se mu pomoci c) Nezajímá nás to

Správné odpovědi: 1c, 2b, 3a, 4a, 5b, 6c, 7a, 8b.

Co je správně?

TEST PRO PRVNÍ STUPEŇ ZŠ / HRA „VADÍ – NEVADÍ“

(barevnou pastelkou označ správnou odpověď)

1.	Proč někteří lidé místo mluvení gestikulují?		
a)	Protože chtějí být velmi zajímaví pro ostatní.	b)	Používají znakovou řeč, protože jsou němí. Jestli chceš, můžeš se to také naučit.
c)			Protože jsou líní a nechce se jim mluvit.
2.	Bude se Ondra Elišce smát, protože dostala horší známku z matematiky?		
a)	Ondrovi je to jedno, nechce se s Eliškou kamarádit.	b)	Bude, Ondra se posmívá ve škole Elišce často.
c)			Nebude, pomůže jí s učením. A Eliška zase pomůže Ondrovi s angličtinou.
3.	Víš, proč jezdí Antonín na vozíčku?		
a)	Protože rodiče Antonína velmi rozmazlují a koupili mu vozík pro zábavu ve škole.	b)	Protože nemůže chodit. Je správné mu pomoci, ale nejdřív se ho zeptej.
c)			Protože je Antonín veselá kopa a půjčil si vozík od školníka.
4.	Je pravda, že nejsprávnější holky a kluci mají ty nejlepší hračky?		
a)	Vůbec ne. Ondra má hraček málo a přesto je s ním veliká legrace.	b)	Ano, je to pravda. Ty nejlepší hračky jim koupí jejich rodiče.
c)			Není to pravda, ve škole žádné hračky nesmí být.
5.	Vadí, když si děti navzájem ubližují?		
a)	Ano, velice to vadí. Je třeba o tom mluvit s dospělými.	b)	Ne, nevadí to. Tak už to ve škole chodí.
c)			Nevadí, každému ve škole musí být známo, kdo je nejsilnější.
6.	Proč má kamarádka Ondry nového tatínka?		
a)	Protože si ho přála k Váno-cům a přání se jí splnilo.	b)	Protože se její maminka znovu vdala.
c)			Protože jí ho přidělil úřad.

7.	Lukáš je ve třídě nový a stydí se. Jak mu pomůžeš?		
a)	Nepomůžu. Nebudu se s ním bavit, protože nemám rád nové spolužáky.	b)	Budu se mu posmívat, že se stydí a červená.
c)	Představím mu nové kamarády a vezmu ho mezi ostatní.		
8.	Slaví všechny děti Vánoce?		
a)	Určitě ne. Důležité je, jak se chováme jeden ke druhému.	b)	Ano, čím tmavší, tím lepší.
c)	Ano, čím světlejší, tím lepší.		
9.	Slaví všechny děti Vánoce?		
a)	Ne. Některé děti nikdy nic neslaví.	b)	Ne, ale slaví zase jiné svátky.
c)	Ano. Slavíme přece všichni Vánoce.		
10.	Proč neletěla letos Eliška s rodiči na exotickou dovolenou?		
a)	Protože letadla nelítala.	b)	Protože rodiče neposlouchala, proto ji nechali celé prázdniny zavřenou doma.
c)	Protože to stálo moc peněz. Ale zato jela s rodiči na kolo a moc se jí to líbilo.		
11.	Filip se špatně učí. Znamená to, že je hloupý?		
a)	Vůbec ne. Každý je šikovný v něčem jiném.	b)	Ano, kdo se špatně učí, je určitě hloupý.
c)	Ne, má doma dalších 8 sourozenců a nemá svůj pokojíček ani čas na učení. Proto mu spolužáci pomůžou.		
12.	Proč má ta paní tak velké břicho?		
a)	Protože hodně jí a je obézní.	b)	Protože čeká miminko, a proto ji pustím v autobuse sednout.
c)	Protože se napila hodně vody a břicho se jí zvětšilo.		

Správné odpovědi: 1b, 2c, 3b, 4a, 5a, 6b, 7c, 8a, 9b, 10c, 11a, 12b.

Odkud pocházejí Romové?

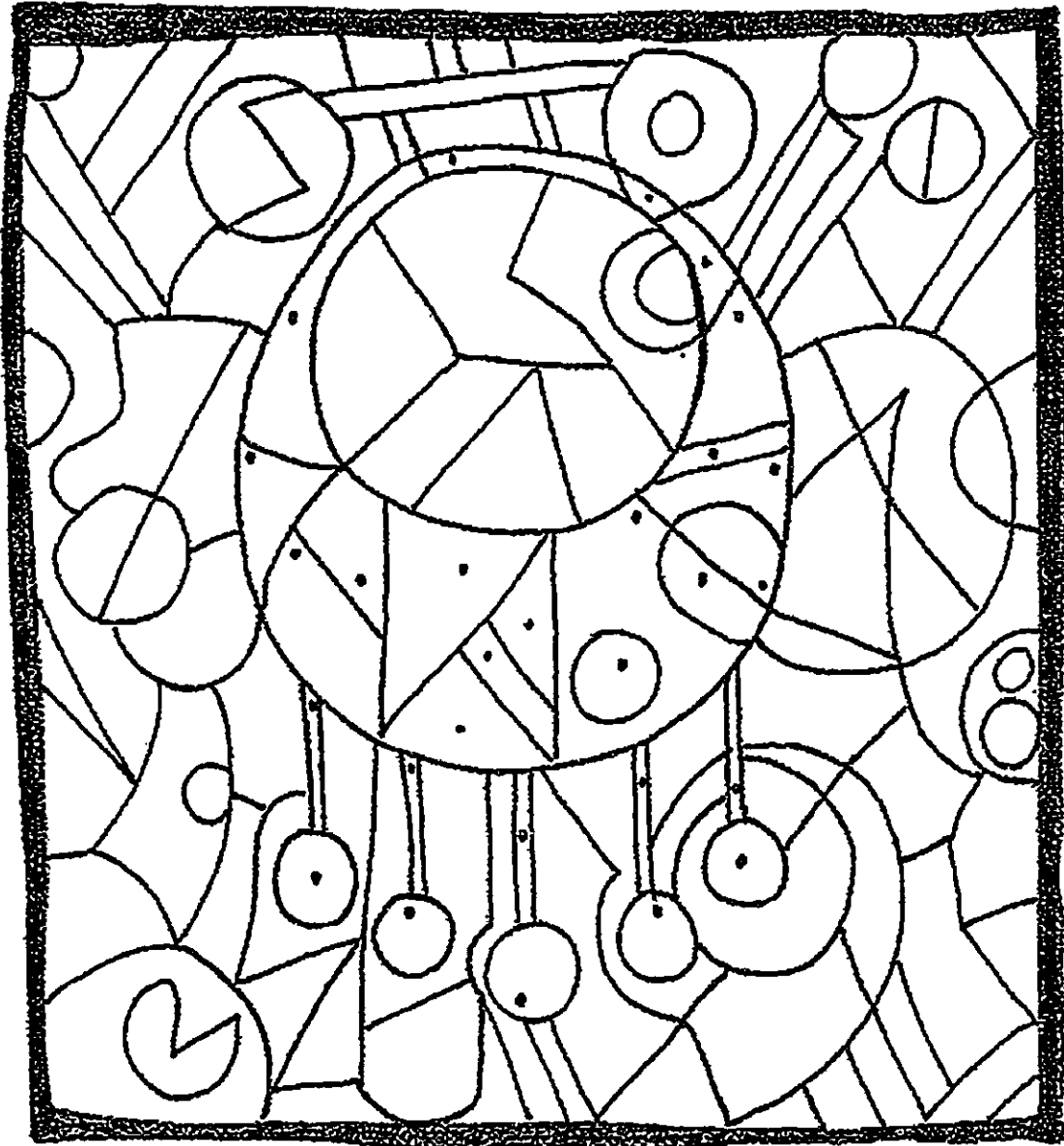
ODKUD POCHÁZEJÍ ROMOVÉ ?

ROZPLETĚ ZAMOTANÉ
NITKY A DOZVÍŠ SE TO.

Zdroj: Muzeum Romské kultury, Brno

Romský šperk

KDYŽ VYBARVÍŠ VŠECHNY PLOŠKY OZNAČENÉ
TEČKOU, OBJEVÍŠ KRÁSNÝ ŠPERK, JAKÝM SE
RÁDA OZDOBÍ KAŽDÁ ROMKA.

Zdroj: Muzeum Romské kultury, Brno

Jak byli stvořeni Romové

– romská pohádka

Na počátku byl Bůh na světě sám. Ale samotnému se těžko žije, a tak se rozhodl, že stvoří lidi, aby mu na tom světě nebylo smutno. Z čeho ale ty lidi udělám, přemítal Bůh. Mám tu jenom vodu a mouku. Rozhodl se tyto dvě věci spojit a vzniklo mu těsto. Z tohoto těsta vymodeloval člověka a dal ho péct do pece. Jenomže s pečením neměl ještě žádné zkušenosti, a tak když dal člověka do pece, šel si na chvíli lehnout. Když se vzbudil, šel se podívat do pece, a když člověka z pece vytáhl, byl celý černý.

A tak Pánbůh řekl: „Člověče, co já s tebou udělám, co si s tebou počnu, když jsi tak černý? No, budu tě muset nechat žít tam, kde jsou vedra a pořád pálí slunce, protože jsi zvyklý na vysokou teplotu.“ Tak povstali černí lidé, kteří žijí na africkém kontinentu.

Bůh to ale nevzdával, a když se mu první člověk nepovedl, rozhodl se udělat z těsta dalšího člověka, kterého znovu vložil do pece. Tentokrát se ale bál, aby neusnul, a jen tak se Bůh natáhl, aby si po té namáhavé práci odpočinul. Byl sice unavený, ale měl obavu, aby to nedopadlo jako poprvé, a tak raději honem utíkal do pece a vytáhl svého druhého člověka. Jenomže to uspěchal, a když člověka vytáhl z pece, byl nedopečený a celý bílý jako tvaroh.

Bože, bože, co s tímhle tvorem udělám? Zpátky do trouby ho už strčit nemůžu. Tento člověk není moc zvyklý na teplo a tak si Bůh povídá: „Tebe člověče, nechám žít na takových místech, kde je spíš chladněji než teplo.“ A tak vznikli lidé s bělejší kůží, než mají Černoši.

Ale protože je Bůh pracovitý a zodpovědný, nechtěl se smířit s tím, že jednou nechal člověka v peci dlouho a jednou jen krátce. Proto se rozhodl ještě jednou vytvarovat člověka. Chtěl to vyzkoušet do třetice. Snad už se mu tentokrát podaří. Zamísil na těsto, vytvaroval člověka a dal ho do pece. Teď už nešel Bůh ani spát, ani odpočívat. Čekal u pece a sledoval, jak člověk mění barvu. Když se mu barva zdála akorát, vytáhl člověka ven z pece. Tentokrát nebyl člověk ani moc černý, ani moc bílý, ale pěkně do hněda.

Bůh byl pyšný na svoji práci a zamyslel se, kde nechá tohoto člověka žít na Zemi. Po delším přemýšlení Bůh povídá: „Ty člověče, můžeš žít po celé Zemi, všude a na všech místech. Můžeš žít tam, kde je teplo, tam, kde je chladněji i tam, kde je zima.“ A těmto lidem se začalo říkat Romové. Žijí skoro ve všech státech světa.

Zdroj: Muzeum Romské kultury, Brno

ROZVOJ

**TOĽERANCE,
POROZUMĚNÍ, POCHOPENÍ.
CESTA OSOBY
K OSOBNOSTI.**

ANO!

evropský
sociální
fond

EVROPSKÁ UNIE

MŠMT

OP Vzdělávání
a odborná příprava

Zlínský kraj

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Program pro druhý stupeň ZŠ

Program pro druhý stupeň základních škol obsahuje několik bloků. Každý blok má stanoven svůj cíl, metody výuky nebo pomůcky. Bloky se vzájemně informačně (i použitím metod) doplňují, avšak časová posloupnost bloků nemusí být dodržena. Program obsahuje následující bloky:

MAJORITA – MINORITA

Obecně zaměřený blok na multikulturní výchovu, pojmy, vnímání jinakosti, toleranci, skutečné životní hodnoty. Prostřednictvím například videoukázek, zážitkových her, diskuse, příkladů z praxe nebo výkladu se hravou formou poukazuje na problematiku multikultury, soužití, uvědomování si sama sebe i okolí.

HISTORIE ROMŮ A POSTAVENÍ ZK A MĚST

Blok zaměřený na pojmy vztahující se k národnostním menšinám, základní právní předpisy a informace o zastoupení národnostních menšin ve Zlínském kraji. Žáci získají základní informace také o romské menšině a historii Romů.

MŮJ VZTAH K OSTATNÍM (ROMOVÉ)

Blok, který má přiblížit žákům život zástupců menšiny (romské) v České republice, jejich kulturu, etiku, rozdílnosti a shody. Pohled na většinovou společnost a situace, které příslušnost k menšině přináší.

MŮJ VZTAH K OSTATNÍM (CIZINCI)

Blok, který má přiblížit žákům život cizinců v České republice, jejich kulturu, etiku, rozdílnosti a shody v kulturách či jejich životní příběh.

Aktivity, které jsou součástí bloků, jsou výsledkem práce a nápadů autorů textů nebo jsou převzaty z jiných zdrojů a autory prověřeny v praxi.

Charakteristika staršího školního věku, aktivity pro tuto skupinu

Jarmila Peterková

Období dospívání je náročné jak pro děti samotné, tak pro učitele a rodiče. Vztah k jiným kulturám bývá vyhraněný, většinou v souladu s přejímaným názorem „vzorů“. V tomto období je nesmírně důležité nementorovat, nenařizovat, ale vlastním příkladem a vhodnými aktivitami vysvětlovat, že svět není černobílý a že vrstevnická skupina není tím, kdo určuje, jak budeme jednat a jak se budeme chovat. Vývoj osobnosti je v tomto období emocionální nevyváženosti, hormonálních bouří, vzdoru, lability a nedostatku sebeovládání obdobím bezesporu složitým. Vybrali jsme aktivity, které se dají využít v třídnických hodinách, ve výuce společenských věd a dalších průřezových tématech, především se zaměřením na multikulturní výchovu.

HRY PRO DĚTI STARŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU:

Postoj k minoritám

- a)** Pedagog zvolí po dohodě s třídou některou minoritu (Romové, Vietnamci, Rusové, indiáni...). Žáci zpracují krátkou písemnou úvahu na následující otázky:
- Co o nich vím, co si o nich myslí ostatní?
 - Jak s nimi nejlépe žít (spolupracovat, vyjít atd.)
 - Co bych dělal já, kdybych byl příslušníkem dané minority?
 - Ve které zemi bych chtěl žít a proč.
- b)** Učitel rozdělí mezi účastníky bonbóny různé barvy. Podle obalů se děti rozdělí do skupin (5–10 dětí ve skupině). Skupiny hledají společné znaky své skupiny. Na tabuli pak napíší společné znaky své skupiny. Například věk, barva vlasů, co mají oblečeného, že jsou lidmi, že mají rodiče, sourozence apod. Jde o to, co je spojuje, najdou spoustu společných znaků, což pak pedagog vztáhne k cizincům, jiným národnostem atd. Následuje sdělení skupin a představení jejich kolektivní práce.
- c)** Děti jsou v zemi, ve které se mluví jen málo. Každý si vybere pět slov, která napíše na lístek, a prochází se mezi ostatními. Když se s někým potká, mluví jen svými slovy. Po chvíli učitel naváže. Padla diktatura a lidé mohou mluvit všemi slovy, která znají, ale protože je zapoměli, musí se je znovu naučit. Děti si tedy opíší další slova od svého spolužáka a mluví s ním i jeho slovy. S každým hráčem přibývají nová slova, roste slovní zásoba a osvojuje se nová. Následuje sdělení zážitku ze hry.

Sociální vztahy

- a) Ve dvojicích se děti domluví, kdo bude pán a kdo bude pes. Sehrají pak bez velké přípravy následující etudy. Pes leží doma v pelechu a v polospánku slyší, že jde pán. Klíče, otevírání zámku, pes startuje z pelechu, pán ho uklidňuje, hladí, drbe za ušima. Pak se žáci vymění a sdělují své pocity a zážitky třeba i s jinými zvířaty.
- b) Děti si vyberou partnera. Sednou si naproti sobě, uvolní se, zavřou oči a sdělují si napřed jeden a pak druhý tři vlastnosti, kterých si u sebe váží. Mluví jen o pozitivních vlastnostech, ne o negativních. Potom si najdou jinou dvojici a každý sdělí, co od druhého slyšel a jak ho pochopil. Ke konci aktivity se může učitel zeptat, kterých vlastností by si asi vážil Vietnamec, Rom, Američan...
- c) Trochu se zatemní místnost a pustí se tichá hudba. Dětem se položí otázka. Má existovat trest smrti? Ano napravo – ne nalevo. Pak se vede řízená diskuse. Žáci formují své argumenty pro i proti. Jde o získání možnosti formulovat vlastní názor a uvědomit si, že ne vždy mám pravdu, že i ten druhý může mít dobré argumenty.
- Souhlasíte s euthanasií?
 - Existuje život po smrti?
 - Řídí někdo náš život? Existuje náhoda?
 - Mají rodiče právo zasahovat do života dospělých dětí?
 - Mají i malé děti zodpovídat za své chování?
 - Myslíte si, že cizinci mohou u nás uplatňovat své zákony a své vzorce chování, nebo se musí řídit našimi?
 - Má v naší zemi každý člověk právo na azyl?
 - Máme brát na cizince větší ohled než na naše občany?
- d) Každý žák má před sebou pět prázdných lístků a tužku. Na každý napíše pět konkrétních dotazů, na které by rád znal odpověď ostatních dětí. Co by o nich nebo od nich chtěl vědět. Na každý lístek napíše jméno žáka, od kterého chce odpověď. Učitel lístky sebere a rozdělí je podle jmen žákům. Jeden z hráčů začne odpovídat na dotazy určené jemu. Odpovědět může, nebo nemusí. Učitel sleduje hru, i on se může formou lístků ptát, případně dá otázku žákovi, který nedostal od nikoho lístek s otázkou.

NÁMĚT NA PRAKTICKÉ HRY VOLNĚ PŘEVZATY Z KNIH:

ŠIMANOVSKÝ, Z. Hry pro zvládnání agresivity a neklidu. Praha: Portál, 2002

ŠIMANOVSKÝ, Z. ŠIMANOVSKÁ, B. Hry pro rozvoj zdravé osobnosti. Praha: Portál, 2005

PIKE, G. SELBY, D. Cvičení a hry pro globální výchovu. Praha: Portál, 2006

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Majorita znamená většina,

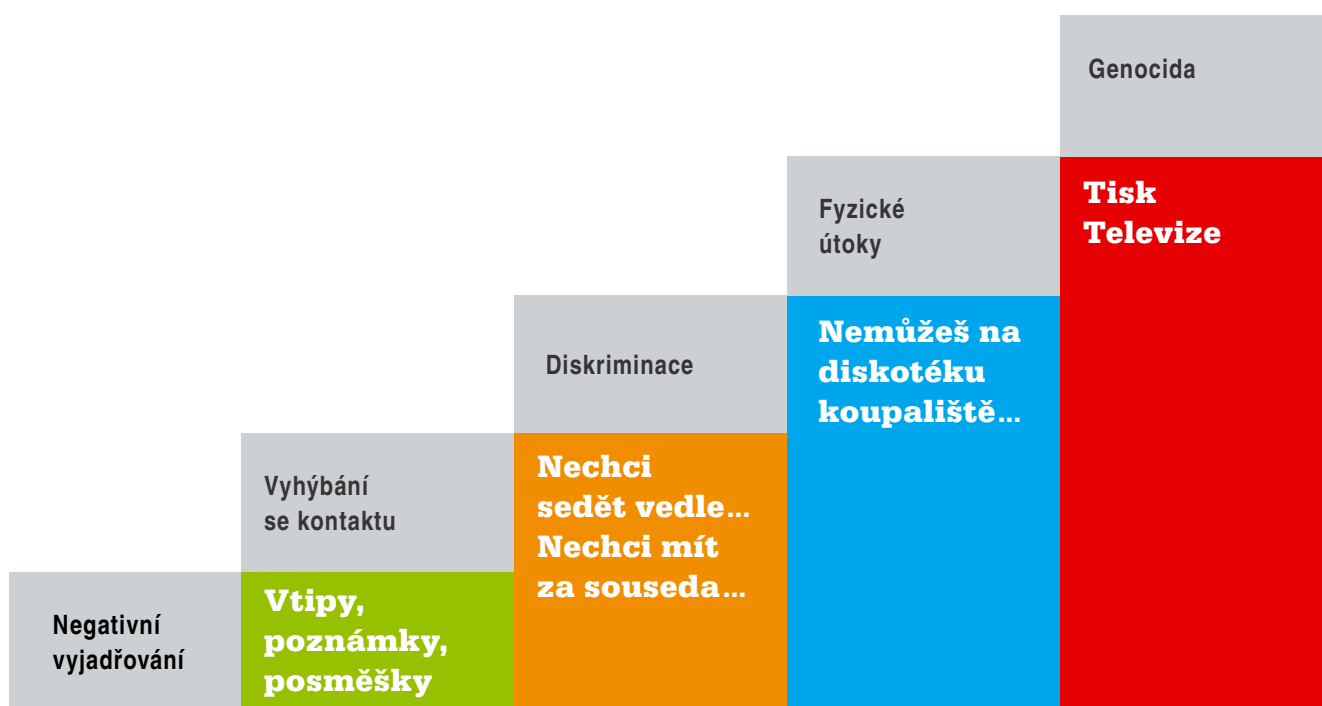

minorita znamená menšina.

Soužití mezi majoritou a minoritou

Jarmila Peterková

ÚROVEŇ SOUŽITÍ MEZI MAJORITOU A MINORITOU

Úroveň soužití mezi majoritou a minoritou

BEZKONFLIKTNÍ SOUŽITÍ

Na flip si připravíme schůdky soužití mezi menšinou a většinou. Vše začíná bezkonfliktním soužitím, které je prakticky v lidském životě nedosažitelné. Se staršími dětmi mluvíme o neshodách (konfliktech), jejich výskytu i potřebnosti pro posouvání věcí kupředu. Konflikty jsou jednou z možností tohoto posunu, pokud jsou konstruktivní, bez velkých emocí s cílem situaci zlepšit, bez toho, že by se někdo cítil ohrožen, ponížen nebo jinak poškozen.

Úroveň soužití začíná prvním schůdkem, kterým je **negativní vyjadřování**. Všichni z nás známe a slyšeli jsme spoustu poznámek k „jiným“ lidem. Lidem, kteří pocházejí z jiné kultury, jsou jiného vyznání, životních návyků apod. „*černá huba*“, „*Ukrajinci jsou mafiáni*“, „*Poláci jsou šmelináři*“, „*Romové zneužívají sociální dávky*“ apod.

Druhým schůdkem je **vyhýbání se kontaktu**. Můžeme položit dětem otázku, kolik lidí by chtělo za sousedy třeba Romy nebo Ukrajince. Kolika dětem vadí, že ve škole musí sedět s tím nebo oním spolužákem. Kolik lidí vyhledá raději plnější kupé ve vlaku, než by si přisedli k cizinci. Pronajali byste svůj byt třeba romské rodině?

Třetím schůdkem je **diskriminace**. Tu známe třeba z televize nebo denního tisku. Někdo možná i z vlastní zkušenosti. Romská rodina čeká na obslužení v restauraci, pokud ji tam vůbec pustí, daleko déle než rodina majoritní. Koupaliště, diskotéky, všude tam se příslušníci jiných menšin setkávají s averzí či přímo zákazem.

Nesnášenlivost se stupňuje, následují **fyzické útoky**. Nemusíte mluvit jen o záležitostech, které jsou díky medializaci všeobecně známé (holčička Natálka), ale můžete vyprávět i svůj příběh: Moje sestřenice, když studovala na VŠ v Praze, měla mezi studenty dobrého kamaráda. Jmenoval se Dag, narodil se v Americe, ale rodiče pocházeli z Číny. Vzhledem byl Číňan, občanstvím Američan. Jednou šli spolu z kina, nebyla noc, asi deset hodin večer. Na méně rušné ulici je obstoupili mladíci asi v jejich věku, kolem dvaceti let. Sestřence nadali do k..., protože se „tahá s cizinci a zaneřádí naše zemi“, jemu dali pár pěstí, „aby ho přešla chuť na české holky“. Dag byl z tohoto incidentu hodně otřesen, stejně jako moje sestřenka. Jaké si odnese vzpomínky na svá studia v Praze, je nasnadě...

Vrcholem schůdků, které nevedou k nebi, ale jsou důkazem toho, jak násilí může gradovat, je **genocida**. Pojem, který musíte mladším žákům vysvětlit.

V závěru této aktivity položíte dětem otázku, na kterém schůdku se nachází vaše třída. Odpověď bude, na prvním nebo na druhém... Kde se nachází váš dům, ulice... Myslíte si, že diskriminace se projevuje i ve vašem městě? Je v našem státě? Odpověď bude ANO. Protože nechceme, aby to nikde na světě došlo tak daleko, ke genocidě, je potřeba o problémech mluvit, sdělovat si zkušenosti, hledat vhodné kompromisy soužití. Chovat se ohleduplně s ohledem nejen na druhé, ale i na sebe. Snažit se pochopit, což ovšem neznamená se vším souhlasit. Jednat v souladu se zákony, morálkou a dalšími společenskými a etickými normami. Jde o to cítit se u nás bezpečně. Jde o to ukázat cizincům přátelskou tvář, nepreferovat jednu skupinu, národnost, státní příslušnost před druhou, ale být dobrou zemí pro všechny – majoritu, minoritu, cizince, návštěvníky.

Tuto přednášku může lektor přizpůsobit i dospělým posluchačům. Použije náročnější výklad, včetně příkladů a obsáhlejší diskuse k problémům, pozitivní i negativní případy soužití majority a minority.

Odlišnosti jiných kultur

Vlasta Geryková

Při cestování do zahraničí nás může překvapit mnoho odlišností v chování příslušníků jiných kultur. Znat tyto odlišnosti se nám může hodit například při stolování, protože zvyky při jídle a pohostinnost se v různých krajích liší. Třeba mlsání u jídla či říhnutí po dobrém obědě je u nás považováno za společenský přestupek, kdežto např. ve Vietnamu tím projevujeme pocit spokojenosti a pochvalu kuchařce i hostiteli. Jídlo se nechává klidně spadnout na zem a vše se uklidí až později. V tradiční romské rodině se zase stane nečistým to jídlo, které je přihříváno, spadlo na zem nebo v něm byl nalezen vlas. Číšníci v českých restauracích se podivují nad stravováním nám blízké americké kultury. Mnozí Američané jsou schopni sníst celé jídlo bez pomoci nože, pouze vidličkou. V některých afrických kulturách dokonce nepoužívají příbor vůbec, jedí rukama. Jídlo sní kulturně, bez pobryndání a na závěr si ještě gurmánsky olíznou prsty. Vše působí úplně přirozeně a vůbec ne směšně, jak by se mohlo zdát, pokud bychom vycházeli z našich stravovacích zvyklostí.

Ovšem třeba v Afghánistánu by toto olíznutí prstů určitě nebylo možné na levé ruce. Ta je považována za „nečistou“ a je určena pouze k provádění nečistých věcí. Ve Vietnamu jsou ale obě ruce naopak nezbytné k pozdravu, kdy při podání rukou druhá ruka přikryje obě první podávané ruce a poté je stiskne. Více o pozdravech v různých zemích a kulturách se dozvíte v další kapitole.

Zajímavou odlišností je vnímání úsměvu na tváři Vietnamců. Vietnamský rodič se nebude usmívat jen tehdy, když své dítě hladí po vlasech, ale i tehdy, když je trestá. Kromě výrazu veselosti vyjadřuje totiž úsměv ve Vietnamu i pocit nepříjemnosti nebo trapnosti. Usmívající se Vietnamec na tržišti v České republice se nám úsměvem jakoby omlouvá, protože nerozumí, co mu říkáme.

POUŽITÉ ZDROJE:

ŠIŠKOVÁ, T.(ed.). Menšiny a migranti v České republice. 1.vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-648-9.

Pozdravy v různých národech, kulturách a jazycích

Každá kultura si vypracovala vlastní způsob jak zdravit. Když se třeba potkají na ulici dva Japonci, rozepnou si kabáty a sundají klobouky. To je pozůstatek gesta, kterým dotyční dávají najevo, že nejsou ozbrojeni. Na Nové Guineji vás zase třeba přivítají s břechťanovými listy na hlavě.

Nejrozšířenější světový pozdrav je podání ruky, tak se zdravíme i u nás v České republice.

PŘÍKLADY POZDRAVŮ V NĚKTERÝCH ZEMÍCH ČI KULTURÁCH:

ITÁLIE

Naznačené polibky vpravo a vlevo na tvář (celkem 2). U blízkých osob polibek.

FRANCIE

Naznačené polibky vpravo, vlevo, vpravo na tvář (celkem 3), v některých oblastech nebo při výrazu úcty i 4 polibky. U blízkých osob a dobrých přátel polibek.

RUSKO

Vzájemné objetí a poplácání po zádech z jedné i z druhé strany.

JAPONSKO

Hluboký úklon, ruce podél těla – úhel úklonu svědčí o míře úcty.

ČÍNA

Hluboký úklon, ruce sepnuté jako při modlitbě.

AUSTRÁLIE

Pohyb zápěstím zvednuté pravé ruky.

TEXAS

Položení pravé ruky na partnerovo rameno a poklepání.

HAVAJ

Zatřepání nataženou rukou se zdviženým palcem a malíčkem, ostatní prsty skrčeny do dlaně.

INDIÁNI

Natažené 2 prsty (ukazovák a prostředníček) pravé dlaně směřují půlobloukem před tělem k srdci, jemný úklon.

ESKYMÁCI

Při pozdravu si třou nosy, ale je to pouze doplněk k podání ruky.

AFRIČTÍ BANTUOVÉ

Zvednou spojené ruce s proti sobě stojícím partnerem nad hlavu a spustí poté dolů.

POZDRAVY V RŮZNÝCH JAZYCÍCH (AHOJ = NEFORMÁLNÍ POZDRAV):

CIAO	ITALSKY
SALUT	FRANCOUZSKY
HOLA	ŠPANĚLSKY
ALOHA	HAVAJSKY
HELLO, HI	ANGLICKY
HEJ	DÁNSKY
SZERVUSZ	MAĎARSKY
ZDRASTI	BULHARSKY
HAAI	AFRIKÁNŠTINA
WITAJ	POLSKY

Životní hodnoty

Vlasta Geryková

V rámci socializačního procesu přijímáme své hodnoty, odmalička se je vlastně učíme. Můžeme je chápat jako názory našich předků, rodičů, dané společnosti. Těchto určitých daných hodnot ověřených historickým vývojem, zkušenostmi si potom ceníme, protože nám říkají, co je správné a důležité a podle jakých kritérií se máme chovat a žít. Zároveň jsou stanoveny i sankce za nedodržování daných hodnot. Do hodnotového systému patří i náboženství.

Ze sdělených vlastních zkušeností, z předávaných informací, z diskuse při průběhu našeho vzdělávacího programu vyplynulo, že konflikty mezi lidmi, národy, kulturami, které vznikají na základě rozdílných hodnotových vzorců, bývají nejsložitější (Američané v Iráku, dánské noviny – karikatura proroka Mohameda, válka ve Vietnamu atd.) Je to především proto, že se při jednání nemůžeme dohodnout s někým, kdo má hodnoty rozdílné od našich. Hodnoty druhého pak můžeme vnímat jako hrozbu pro náš život nebo naše blízké okolí. Potom nastává složitá komunikace z důvodu silných emotivních reakcí a z často vsugerovaných strachů a hrozeb z hodnot jiných minorit nebo etnických skupin.

Tradice, hodnoty a zkušenosti národnostních minorit nebo etnických skupin migrantů a cizinců se mohou lišit od hodnot majority české. Hodnotový systém skupin, které žijí vedle sebe a mají rozdílné vzorce chování, může být příčinou konfliktů a složitého soužití. V pozadí často stojí právě tyto rozdílné hodnoty, a o tom mnohdy málokdo uvažuje. Při soužití se objevují rozdílné projevy a při vzniklých konfliktech se začne volat po tom, že menšina se má přizpůsobit většině, když chce tady žít. Historie a životní podmínky národnostních minorit nebo etnických skupin migrantů a cizinců, a tedy i jejich tradice, hodnoty a zkušenosti, mohou být odlišné od hodnot české majority. Když žijí dvě skupiny s rozdílnými vzorci chování vedle sebe, jiný hodnotový systém se stává příčinou komplikovaného soužití.

V pozadí rozdílných projevů stojí právě rozdílné hodnoty. Můžeme však po menšině považovat, aby se vzdala svých hodnot? My bychom se jich také neradi vzdávali. Rozumí minorita všemu, co je důležité pro nás? Máme všichni stejné hodnoty? Když někdo přijme nové hodnoty, vzdá se vlastně těch původních. Neztratí přitom jedinec svou původní identitu a bude vědět, kam patří?

Proto nestačí jen hodnoty zjišťovat, ale také o nich vzájemně mluvit. Abychom zmírnili napětí, měli bychom se snažit pochopit hodnoty druhých. Tak můžeme porozumět jejich chování. Mnohdy totiž ti druzí nemohou jednat jinak. Museli by se totiž vzdát sami sebe. My sami se snažme o to, aby druzí porozuměli také našemu hodnotovému systému. I když s hodnotovými systémy druhých mnohdy nemusíme souhlasit, měli bychom se snažit porozumět jim.

POUŽITÉ ZDROJE:

ŠIŠKOVÁ, T. (ed.). Menšiny a migranti v České republice. 1.vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-648-9.

Hodnoty

Vlasta Geryková

ZAMĚŘENÍ AKTIVITY:

Význam hierarchie životních hodnot pro každého jedince, tolerance a snaha o pochopení hodnot druhých, respekt k důležitosti hodnot každého jedince, etnika, menšiny, národa, kultury.

POMŮCKY:

Kartičky s napsanými hodnotami, se kterými budou účastníci aktivity pracovat. Kartičky by měly být připraveny alespoň pro 3–4 skupiny, které si účastníci vytvoří – nutné pro porovnání výsledků jednotlivých skupin.

PRŮBĚH:

Rozdáme každé skupině účastníků sadu kartiček s napsanými hodnotami. Poté zadáme, aby se jako skupina dohodli na pořadí hodnot podle důležitosti a seřadili kartičky pod sebe, na přehledné místo od pro ně nejdůležitější hodnoty až po tu nejméně významnou. Nesmí být dvě kartičky dány na stejnou úroveň – vedle sebe. Účastníci skupinek mají na řazení kartiček s hodnotami zhruba 5–8 minut.

Poté je pořadí hodnot v jednotlivých skupinách porovnáváno a je otevřena diskuze. Výsledek práce nemá nikdo ani dobře ani špatně. Prostě jste se tak jako skupina dohodli (i když i ve skupině mohou být velmi rozdílné názory na seřazení hodnot).

Hodnoty napsané na kartičkách:

(napsané hodnoty na kartičkách možno obměnit či jednu hodnotu více konkretizovat v dalších cvičeních).

VZDĚLÁNÍ

PŘÍTEL

UČITEL

TMA

TŘÍDA

TECHNIKA

VELKOMĚSTO

ZDRAVÍ

PŘÍRODA

RODINA

PENÍZE

Aktivita Hodnoty v ZŠ Uherský Brod, Na Výsluní. Foto: Lenka Bařová

OTÁZKY K DISKUZÍ:

- Jak je možné, že máte v každé skupince jiné pořadí hodnot?
- Je možné vzdát se vlastních hodnot?
- Můžeme po někom žádat, aby se vzdal svých hodnot a přijal jiné?
- Není to pro ně nemožné? (např. pro jiné menšiny, etnika).
- Rozumí jiné menšiny, etnika, které u nás žijí, všemu, čemu my přikládáme hodnotu?
- Máme všichni stejné hodnoty?

Tečkováná

Vlasta Geryková

ZAMĚŘENÍ AKTIVITY:

Velmi vhodná pohybová prožitková aktivita ke zjištění pocitů „vyloučeného, izolovaného“ jedince (např. z rasových či jiných důvodů). Aktivita rovněž rozvíjí pochopení pocitu nutnosti spolupráce při řešení skupinového úkolu. Lze ji využít ke stmelení určité skupiny či kolektivu. Též může být dobrým příkladem pro rychlé objasnění pojmu a podstaty neverbální komunikace.

V této aktivitě je však třeba dbát na to, aby označen jako „vyloučený“ byl vyrovnaný a silný jedinec. Není dobré označovat ve smíšené skupině romských a českých dětí romské dítě, nebo třeba dítě s určitým handicapem, popř. dítě, které je málo vybíráno do skupinek i při jiných činnostech. Naopak je možné vybrat dítě, které má silnou pozici v kolektivu, často řídí a určuje složení skupiny, aby zažilo pocit, jak je asi kamarádům, kteří jsou často odmítáni.

POMŮCKY:

Malé samolepící štítky či tečky různých barev (nejméně 4), jeden pro každého účastníka. Budete potřebovat asi 3 minuty na rozdělení, 3 minuty na vytvoření skupinek a na diskuzi asi 8 minut. Před cvičením se s kolegou, se kterým aktivitu provádíte, domluvte, kdo na kterého účastníka sáhne, ale nedá mu tečku, ten pak bude mít zážitek nepřijímaného.

PRŮBĚH:

- 1) Účastníci aktivity se postaví do kruhu, zavřou oči a lektori každému nalepí barevnou tečku na čelo. Nezapomeňte sáhnout i na „vyvoleného-nepřijímaného“ účastníka cvičení. Předem účastníky upozorněte, že se jich budete dotýkat na čele. Barvy je třeba střídat tak, aby vedle sebe stojící hráči nebyli označeni stejně. Zastoupení jednotlivých barev by však mělo být rovnoměrné.
- 2) Požádejte hráče, aby otevřeli oči a beze slov vytvořili skupinky podle změny, která se s nimi stala, když měli oči zavřené. Až vytvoří skupinky, dejte první slovo tomu, který nebyl označen a nikam nepatřil. Požádejte ho, aby jako první hovořil o tom, jaké to pro něho bylo. Jaké je to být nepřijímán a odstrkován? Pak dejte slovo ostatním a nechte je hovořit o tom, jaké to je, když patřili k „většině“ a k „menšině“ nebo „nikam“.

OTÁZKY K DISKUZI:

- Dovedete srovnat situaci izolovaného jedince ve skupině (společnosti) se situací, kterou právě prožil jeden z vás – kdy byl sám a ostatní ho mezi sebe nechtěli?
- Jaké pocity jste měli na počátku, když jste měli zavřené oči?
- Vy, kteří jste to vnímali jako nepříjemné, můžete to srovnat se situací, kdy po vás někdo něco chce jen za podmínek, které neznáte, a nejsou vám příjemné?

PRAKTICKÁ AKTIVITA PŘEVZATA Z KNIHY:

ŠIŠKOVÁ, T. A KOL.: Výchova k toleranci a proti rasismu. 1.vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-285-8.

Řecký tanec

Vlasta Geryková

V rámci vzdělávacího programu projektu pro 2. stupeň ZŠ jsme žáky naučili i typický řecký tanec. Tanec sklídl velký úspěch a jeho výuka žáky velmi zaujala, dokonce i chlapce. Vrcholem bylo, když si celá třída, chlapci společně s děvčaty, zatančili dohromady.

Řecký tanec v ZŠ Hulín: Foto: Miluše Poláková

POPIS TANCE:

Tento typický řecký tanec se tančí v kruhu, kdy se všichni tanečníci chytí za ramena.

- Levá noha udělá šikmo přes pravou nohu 1× kop stranou.
- Totéž pravá noha přes levou. Poté zase pravá noha udělá šikmo přes levou nohu 1× kop stranou.
- Levá noha s mírným podřepem překříží pravou nohu a došlápne na zem, pravá noha se zvedne od země a udělá 1 úkrok stranou doprava.
- Poté se celý postup opakuje stále dokola.
- Tempo tance se postupně zrychluje.

Tančí se na typickou řeckou hudbu, naše výuka probíhala na píseň Zorba's dance (Theodorakis)

- píseň z filmu Řek Zorba.

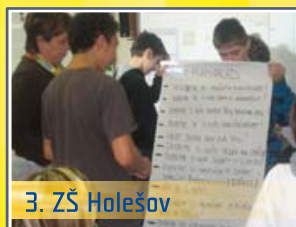
Test: „Co víme o jiných kulturách?“

Při práci se žáky lze využít alternativu testu „Kolik toho skutečně víme o jiných kulturách“, který je určen pro pedagogy. Naleznete jej v přílohách programu pro pedagogy – modul 1.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Národnostní menšiny mají ze zákona právo

na užívání svého jazyka.

Blok historie Romů a postavení Zlínského kraje a měst

Národnostní menšiny ve Zlínském kraji

Pavína Nováková

Tato přednáška seznámí posluchače s pojmem národností menšiny, základními právními předpisy a informacemi o zastoupení národnostních menšin ve Zlínském kraji a České republice.

Jedná se o přednášku pro žáky 2. stupně s cílem uvědomit si, že nežijeme ve svém městě, kraji, republice sami, ale že zde žijí občané, kraje a republiky složení z různých národností, kteří mají svá specifika. Základním principem je tolerance, ohleduplnost a vnímání druhého, protože pak i ten druhý bude ohleduplný i k nám.

Přednáška může být pro část i celou třídu. Není omezena počtem posluchačů. Trvá 15 minut.

POMŮCKY:

Dataprojektor, plátno, notebook a prezentace.

NÁRODNOSTNÍ MENŠINA:

Národnostní menšina je společenství občanů České republiky, kteří žijí na území naší republiky a kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným jazykem, kulturou, tradicemi a etnickým původem. Tito občané tvoří určitou skupinu obyvatelstva a zároveň chtějí být považováni za národnostní menšinu a snaží se zachovat si vlastní svébytnost, jazyk a kulturu.

Pojem národnostní menšina najdeme v zákoně č. 273/2011 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, v ustanovení § 2.

Pojem je potřeba vysvětlovat pomalu a postupně, aby došlo k zapamatování základní definice.

Hlavní teze:

- Menšina má historii.
- Menšina není jeden občan, je to společenství občanů.
- Menšina žije na území České republiky.
- Menšina se odlišuje svým jazykem a kulturou, tradicemi a etnickým původem.
- Menšina si chce své odlišnosti udržet.

Práva příslušníků národnostních menšin:

- Právo na užívání jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny.
- Právo na vícejazyčné názvy a označení (označení ulice, kde již menšina dlouhodobě žije).
- Právo na užívání jazyka národnostní menšiny v úředním jednání před soudy.
- Právo na užívání jazyka národnostní menšiny ve věcech volebních.
- Právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny (zřizování soukromých škol).
- Právo na rozvoj kultury příslušníků národnostních menšin.
- Právo na rozšiřování a přijímání informací v jazyce národnostní menšiny (tisk, noviny, rozhlasové a televizní vysílání).

Tato práva jsou chráněna zákony, mezinárodními smlouvami a zvláštními právními předpisy. Základem je to, že příslušník národnostní menšiny je občan České republiky a základní lidská práva a svobody jsou dána Listinou základních práv a svobod.

Základní práva příslušníků národnostních menšin je nutné uvést na příkladech, např. právo na užívání jména a příjmení uvést na známých osobnostech jako jsou zpěváci, herci, sportovci. Dát také prostor, aby sami žáci uvedli další příklady, např. z různých televizních soutěží. U práva na užívání jazyků v úředním jednání před soudy informovat o možnosti zajištění tlumočnicků. U práva na rozvoj kultury uvést příklady ze Zlínského kraje, např. Romská píseň, která probíhá v Rožnově pod Radhoštěm. U práva na rozšiřování a přijímání informací připomenout internet, facebook a opět dát prostor žákům k diskusi a sdělení znalostí a informací, které mají a na které si vzpomenou při jednotlivých příkladech.

NÁRODNOST:

Příslušnost k jakékoliv národnosti není možné zjistit veřejně z tisku, televize, internetu nebo od úřadů. Jedná se o osobní údaj konkrétního občana. Jen počet a rozmístění příslušníků národností je možné zjistit z informací Českého statistického úřadu při Sčítání lidu, v němž je možné se dobrovolně k vybrané národnosti přihlásit. Zde zjištěný údaj ovšem nedokumentuje skutečný počet a rozmístění příslušníků jednotlivých národností.

V této části při vysvětlování pojmu národnost zdůrazňujeme, že není možné z veřejně přístupných zdrojů zjistit informaci o národnosti konkrétní osoby. Je nutné opakovat, že se jedná o osobní údaj každého občana České republiky a uvést

příklad, že není možné dojít na městský úřad a zjišťovat tam národnost svého souseda. Tuto informaci mohou zjistit pouze od osoby samotné. Celkové informace o počtu příslušníků národností je možné zjistit jenom ze statistik. Zde je možné si vytvořit tabulku o Sčítání lidu z roku 2001 a porovnat ji s výsledky Sčítání lidu z roku 2011 (postačí do počtu 100 občanů jedné národnosti na příslušný kraj). Uvést, že tyto informace se sbírají 1× za 10 let a vztáhnout to k věku žáků ve třídě, kdy asi oni budou vyplňovat sčítací dotazníky. Zpracované tabulky by měly obsahovat přehled jak pro celou republiku, tak pro jednotlivé kraje se zaměřením na Zlínský kraj. Závěrem může být výzva, k jaké národnosti se budou hlásit žáci, až budou vyplňovat sčítací dotazníky. Odpověď nepožadovat, nechat žáky se zamyslet.

POSTAVENÍ STÁTNÍCH ORGÁNŮ, ZLÍNSKÉHO KRAJE A MĚST:

informace o institucionálním zřízení, které se věnuje národnostním menšinám je doporučeno sdělit žákům 8. a 9. tříd základní školy. Jedná se o teoretickou část věnující se orgánům státu, kraje a města.

Stát – výkonný orgán

Vláda České republiky si zřizuje poradní a iniciativní orgány pro otázky týkající se národnostních menšin.

Rada vlády České republiky pro národnostní menšiny

- Vyjadřuje se k návrhům zákonů týkající se práv příslušníků národnostních menšin.
- Přípravuje souhrnné zprávy o národnostní situaci na území České republiky.
- Přípravuje doporučení v oblastech školství, kultury, společenského života.
- Spolupracuje s kraji a městy při zabezpečování národnostní politiky státu.
- Navrhuje rozdělování finančních prostředků vynakládaných ze státního rozpočtu na podporu aktivit příslušníků národnostních menšin.

Rada vlády má na starost celou republiku, sídlí v Praze a její členové jsou jak zástupci ministerstev, tak zástupci sdružení příslušníků národnostních menšin. V čele rady vlády je ministr, tj. člen Vlády České republiky.

Kraje – krajské úřady

Kraj má vždy na 4 roky zvolené zastupitelstvo, které tvoří zástupci politických stran, které uspěly ve volbách. Zastupitelstvo kraje si volí ze svých členů radu kraje a hejtmana kraje. Rada kraje si vytváří poradní komise a jedna z nich se také zabývá otázkami národnostních menšin. Zaměstnanci kraje tvoří krajský úřad, který plní úkoly státu a pomáhá v začleňování neboli integraci příslušníků národnostních menšin do společnosti. V rámci krajského úřadu pracuje úředník, který má na starosti národnostní menšiny a zároveň spolupracuje s městy a obcemi a také s občanskými sdruženími příslušníků národnostních menšin.

Města – městské úřady

Město má vždy na 4 roky zvolené zastupitelstvo, které tvoří zástupci politických stran, které uspěly ve volbách. Zastupitelstvo města si volí ze svých členů radu města a starostu města. Rada města si vytváří poradní komise a jedna z nich se také zabývá otázkami národnostních menšin. Zaměstnanci města tvoří městský úřad, který řeší konkrétní případy občanů (příslušníků národnostních menšin) a pomáhá v jejich začlenění neboli integraci do společnosti za udržení jejich práv, tradic a historie. V rámci městského úřadu pracuje úředník, který se věnuje této problematice a zároveň předává získané informace krajskému úřadu. Spolupracuje také s občanskými sdruženími příslušníků národnostních menšin v daném městě nebo obci.

V této části, která je velmi teoretická, je dobré při probírání jednotlivých stupňů státní správy uvést např. jméno ministra, který vede radu vlády, jméno hejtmána kraje nebo starosty města. Připomenout, jak probíhají volby, kdy chodí jejich rodiče volit.

ZÁVĚREM / SHRUTÍ:

Jedním z důležitých cílů v rámci školní výuky je naučit žáky vnímat společnost jako pospolitost různých kultur a národností s tím, že každý má svá práva a povinnosti vůči druhému, a tolerance a ohleduplnost je základním kamenem ke vzájemnému soužití. Každý z nás má právo na určení své národnosti. Vstřícná komunikace je nezbytná. Stát a místní samospráva pak vytváří právní rámec a orgány, které pomáhají všem národnostem bez rozdílu.

POUŽITÉ ZDROJE:

Zákon č. 273/2001 Sb., zákon o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších právních předpisů

Zákon č. 129/2000 Sb., zákon o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších právních předpisů

Zákon č. 128/2000 Sb., zákon o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších právních předpisů

Vláda České republiky – webové stránky www.vlada.cz – pracovní a poradní orgány

– Rada vlády pro národnostní menšiny

Český statistický úřad – webové stránky www.czso.cz

Historie Romů

Jiřina Bradová

Přednáška pro žáky 2. stupně s cílem seznámit je v kostce s historií Romů. Romové jsou největší menšinou žijící v Evropě a je důležité, aby se již na základních školách žáci seznamovali s historií, tradicí a jejich specifiky. Usnadní to soužití většinové a menšinové společnosti, postaví základy tolerance a vnímání jinakosti. Děti snad lépe pochopí chování a jednání Romů. Informace by měly přispět k větší toleranci, k eliminaci diskriminace a příjemnějšímu prostředí na školách. Přednáška může být pro část třídy, ale také celou třídu. Není omezena počtem žáků a trvá cca 35 minut.

PŮVOD ROMŮ:

Romové pocházejí z Indie. Indický původ byl již v 18. století vědecky ověřen. Romský jazyk patří k novindickému jazyku. Slovo Rom pochází z indického slova „dom“. Domové jsou obyvatelé Indie. O jejich indickém původu svědčí nejen jazyk, ale i podobnost některých zvyků, podobná společenská struktura, výběr povolání, stejná technologie zpracování kovů aj.

TRADIČNÍ ROMSKÁ ŘEMESLA:

Romové v Indii patřili do kast, které vykonávaly určité profese: např. kováři, kotláři, zpracovatelé kůží, ošetřovatelé koní, koňští handlíři, muzikanti, cvičitelé hadů a medvědů, hrnčíři, košíkáři, metaři, pradleny, věštitelky budoucnosti, cihláři, korytáři aj. Mnoho Romů se také proslavilo jako vynikající hudebníci (například v Maďarsku, Španělsku, Rusku i jinde). Také králové je zvali na své plesy. Romové byli především výborní kováři a některé romské rody uměly vyrobit i zvony.

ODCHOD ROMŮ Z INDIE:

Ze své pravlasti odešli mezi 3. až 10. stoletím n. l. Důvodů pro jejich odchod z Indie je vícero. Mimo jiné také to, že hledali odbyt pro své výrobky, příznivější životní podmínky, ale hlavně Romové utíkali před častými válečnými konflikty, které se v té době vedly. Romové odcházeli z Indie ve dvou vlnách. První vlna šla přes Persii, Turecko, Byzantskou říši a odtud dál do střední Evropy. Druhá vlna postupovala přes severní Afriku do Španělska a Egypt. Délka jejich zastávek v různých zemích ovlivnila jejich romský jazyk místním nářečím.

JAK PŘIJÍMALI OBYVATELÉ ROMY:

Zpočátku Romové budili u evropského obyvatelstva zvědavost. To bylo zpočátku ke kočovným Romům shovívavé. Přijímalo je jako křesťanské poutníky. Někde Romy dokonce vítali, protože přinášeli nové technologie zpracování železa, kovů a také přinášeli nové zkušenosti. Nikdy ale k Romům neměli důvěru a vždy Romy odstrkovali s opovržením. Proto Romové žili vždy v uzavřených skupinách a k ostatním obyvatelům si nenašli cestu, protože neměli možnost s nimi společně žít.

ZMÍNKY O ROMECH:

První zmínku o Romech na našem území najdeme v Dalimilově kronice z roku 1242. Další záznam o přítomnosti Romů na našem území pochází z Popravčí knihy pánů z Rožmberka, která je z roku 1399.

Vstup Romů do českých zemí – v roce 1417 prošla skupina Romů českými zeměmi. V jejím čele stál romský "král" Šindel a "vévodové" Michal a Ondřej. Tato skupina se cestou prokazovala ochrannými listinami, které jí zaručovaly příznivé přijetí. Tyto listiny vystavovala Romům šlechta. Podobný glejt vystavil 17. dubna 1423 císař římský a král český Zikmund Lucemburský na Spišském hradě vojvodovi Ladislavovi. Glejty zaručovaly předákům jednotlivých skupin na svou dobu nevidanou moc nad vlastními lidmi (při porušení zákona je sami trestali) a zaručovaly jim ochranu na dalších cestách.

PRONÁSLEDOVÁNÍ ROMŮ:

Od 15. století začalo pronásledování a vyhánění Romů. Postoj vůči Romům se radikálně změnil i na našich územích. Církev poukazovala na to, že Cikáni (toto označení Romů se používalo do roku 1971) hádají z ruky, předpovídají budoucnost a živí se akrobacií. Vzhled Romů se odlišoval od ostatních obyvatelů hlavně tmavší pletí, oblékáním a cizím jazykem. Lidé je nařkli, že jsou spolčeni s Turky, kteří v té době vedli války. Obvinili Romy, že provádí špionáž ve prospěch Turků. A tak se majorita začala Romů bát.

To vedlo Leopolda I., císaře Svaté říše římské národa německého, v roce 1688 k tomu, že Romy ze svého území vyhnal a v roce 1697 je prohlásil za psance. Romy tak mohl kdokoliv beztrestně zastřelit či jinak zabít. Pokud byli Romové zadrženi, čekal je trest smrti. Romské ženy a děti byly zprvu trestány uříznutím ucha a později je trestali smrtí. Zabití Roma nebylo zločinem, a tak byli masově zabíjeni až do poloviny 18. století.

Josef I. (syn Leopolda I.) v pronásledování Romů pokračoval a v roce 1706 nařídil, aby byly podél hranic rozmístěny výstražné tabule s varovnými nápisy a s vyobrazením Romů. Ty, kteří neuposlechli zákazu a hranici přestoupili, trestali tím, že muže oběsili, ženy a děti zmrskali. Pronásledování Romů v Čechách a na Moravě vyvrcholilo v 18. stol., kdy se uskutečnilo 527 procesů s Romy, které skončily většinou odsouzením k smrti.

Jedině v Rusku a Uhrách byla šlechta mírnější a chránila především hudebníky a kováře. A to proto, že šlechta potřebovala hudbu pro své plesy a oslavy a že se jezdilo na koních, kteří se museli kovat. Toto vykonávali Romové, kteří měli štěstí a dostali se do těchto oblastí.

Více než dvě stě let trvalo vyhánění a pronásledování Romů v celé Evropě. Romové se uzavřeli a pro přežití využívali skupiny majoritní společnosti. Naučili se skrývat a utajovat. To vedlo Romy k tomu, aby zavedli ve své komunitě řád a rodová pravidla. To proto, aby se cítili relativně bezpečně a v případě potřeby se mohli rychle stáhnout do bezpečí. Romská komunita jim poskytovala bezpečí proti většinové společnosti.

ASIMILACE ROMŮ:

V letech 1740–1780 vládla Marie Terezie, která se rozhodla Romy asimilovat. A to tím, že: zakazovala Romům mluvit romsky, oblékat svůj tradiční šat, převychovala romské děti mezi sedmým a dvanáctým rokem věku tím, že je dávala do neromských rodin, zakazovala Romům, aby pracovali ve svých tradičních povoláních, aby prodávali koně, aby měli mezi sebou vajdu (muž, který vedl a řídil celý rod – něco jako stařešina rodu, byl v romské rodině všechno, soudce, rádce, apod., jeho slovo bylo rozhodující. V některých rodech tato funkce dodnes existuje), a museli plnit náboženské povinnosti atd.

Romové se také museli vzdát svého kočovného života a nesměli provozovat ani hudbu. Za to měli získat pouto k půdě, aby se z nich stali rolníci. Romské děti pracovaly v neromských rodinách ve službě. Marie Terezie trestala také nesezdané páry a zakazovala sňatky mezi Romy. Přes všechny tyto tvrdé zákazy byli Romové poprvé zařazeni mezi oficiální občany (poddané), kteří měli legální pobyt a platili daně.

V tomto osvětském přístupu pokračoval i syn Marie Terezie, císař Josef II. (1780–1790), který ve svém nařízení z roku 1782 kladl důraz na školní docházku dětí, vyučení romské mládeže, povinnou návštěvu bohoslužeb a zlepšení hygienických podmínek. Přístup Marie Terezie a Josefa II. však bezpochyby znamenal historický zlom, protože po dlouhých staletích se s Romy poprvé počítalo jako se skutečnými obyvateli daných území.

ROMOVÉ V ČECHÁCH A NA MORAVĚ:

V Čechách zůstávali Romové ještě celé 19. století neusazení, ale na Moravě se situace vyvíjela jinak. Na Moravě se Romové usazovali nejdříve. Již v r. 1698 si šlechtici Kounicové, kteří bydleli na Moravě u Uherského Brodu, nastěhovali na své panství rodinu romského kováře. Podobně se chovali i Lichtenštejnové v oblasti Uherského Ostrohu. Za těmito romskými rodinami přicházeli jejich příbuzní ze Slovenska, kvůli lepšímu živobytí. Tak začaly na Moravě vznikat romské osady, z nichž největší vznikly u měst Brno-Černovice, Strážnice, Oslavany, Bojkovice, Luhačovice a Svatobořice.

Za své nároky na usazení bojovali Romové několik let, a ne vždy úspěšně. Města Romům dovozovala, aby se usadili dále od měst, na neúrodných územích. Tím, že Romové nebydleli ve městech, byli považováni za bezdomovce a jejich děti neměly zpravidla možnost chodit do obecních škol.

V roce 1927 byl vydán zákon č. 117 o potulných Cikánech, podle kterého Romové nesměli vůbec kočovat a museli se usadit. Velký význam v té době měla řádně vedená evidence Romů. Romové se museli prokazovat cikánskými legitimacemi. Díky těmto soupisům byli Romové v roce 1942 deportováni do tzv. cikánských táborů.

ROMOVÉ A 2. SVĚTOVÁ VÁLKA:

Čeští Romové byli deportováni do Let u Písku a moravští Romové do Hodonína u Kunštátu. Odtud byli převezeni do koncentračního tábora v Osvětimi v Polsku. Jednalo se asi o 6 500 až 7 000 českých a moravských Romů.

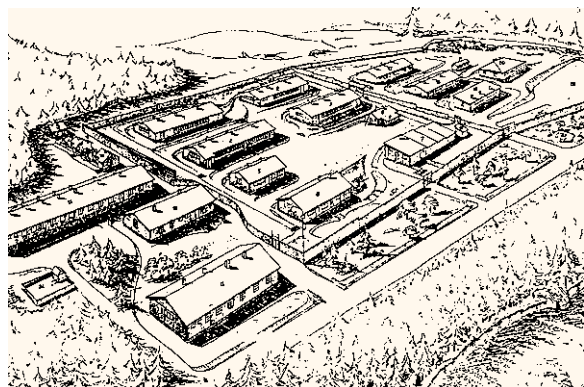
Koncentrační tábor v Osvětimi:

Cikánský tábor byl v Osvětimi zřízen v roce 1943. V táboře bylo 20 923 Romů z celé Evropy. Romští vězni byli označeni černými trojúhelníky a na ruku jim bylo vytetováno číslo příjezdu, před kterým bylo písmeno Z (z německého slova Zigeuner). Romové v cikánském táboře často umírali vlivem nelidských životních podmínek, hladu, nemocí a týrání. Těhotné ženy a dvojčata byly vystaveny zruďným pokusům v táboře, které na nich prováděl dr. Mengele.

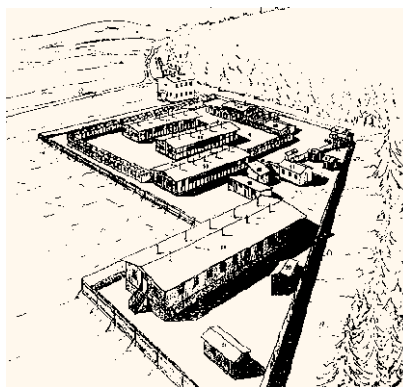
V noci z 2. na 3. srpna 1944 byli Romové nahnáni do plynových komor a téměř všichni vyvražďeni. Jejich těla byla spálena v jamách nedaleko krematoria, které v těch dnech nebylo v provozu. Českých a moravských Romů se domů vrátilo pouze cca 600 osob. Věznění v tzv. cikánském táboře v Osvětimi – Březince nepřežilo téměř 20 000 Romů a Sintů (Romové pocházející z Německa) z různých zemí Evropy. Celkový počet romských obětí za 2. světové války se pohybuje v rozmezí 250 000–500 000 osob. Po válce zůstalo asi 600 Romů na území dnešní ČR. K dnešnímu dni je v České republice odhadem asi 250 000 až 300 000 Romů.

ROMOVÉ PO VÁLCE:

Nejvíce Romů žijících v České republice přišlo po válce ze Slovenska. Původní čeští a moravští Romové byli převážně vyvražďeni nacisty a slovenští Romové měli osídlovat pohraničí. V roce 1958 vstoupil v platnost zákon č. 74 o trvalém usídlení kočujících osob. Dochází k řízené asimilaci (je to proces, při kterém jsou jedinci nebo skupiny odlišné kulturní příslušnosti absorbováni kulturou dominantní společnosti). Z odhadovaného počtu 250–300 000 Romů v ČR tvoří asi 85 % tzv. slovenští Romové, asi 10 % tzv. olašští Romové, 5 % potomci původních českých a moravských Romů a Sintů (německých Romů).

Nákres koncentračního tábora v Hodoníně

Nákres koncentračního tábora v Letech u Písku u Kunštátu.

Zdroj: <http://forum.valka.cz>

DĚLENÍ ROMŮ ŽIJÍCÍCH V ČR:

- a) Sinti Romové, mající kořeny v Německu.
- b) Olašští Romové, kteří k nám přišli z území dnešního Rumunska.
- c) Slovenští Romové, kteří k nám přišli ze Slovenska.
- d) Moravští a čeští Romové, kteří mají kořeny v ČR.

VĚTŠINOVÁ SPOLEČNOST A ROMOVÉ:

Majorita vnímá dodnes Romy bez rozdílu jako „Cikány“. Pod tímto oslovením si většina majoritní společnosti představí nějaké problémy (v soužití, v bydlení, kriminalitu atd.). Romové to ví a vzhledem k historickým zkušenostem, kdy se soupis Romů stal podkladem k diskriminaci a věznění v koncentračních táborech, se v roce 2001 při sčítání lidu hlásilo k romské národnosti jen asi 11 000 Romů.

ZÁVĚREM:

Historie Romů je pohnutá, plná pronásledování a utrpení. Na druhé straně je obdivuhodná v tom, že si Romové dovedli zachovat mnoho ze svého indického dědictví a že se neztratili v dějinách. Mým úkolem bylo zasadit se o to, aby žáci byli seznámeni s historií Romů, aby došlo k pochopení, vzájemné toleranci a respektu jiného.

POUŽITÉ ZDROJE:

<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18530>

Muzeum Romské kultury, Brno

<http://janhorvath.blog.idnes.cz/c/162912/Romska-moudra.html>

http://www.rommuz.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=320&Itemid=25&lang=cs

*Romové jsou na své tradice pyšní a dodržují je. Tanec a hudba k nim rozhodně patří.
Foto z vystoupení Diakonie ČCE Vsetín, folklorní romský taneční soubor JILESTAR (Ze srdce).
Foto: Petr Zákutný*

Rom kamarád/spolužák pro 2. stupeň ZŠ

ZAMĚŘENÍ AKTIVITY:

Pedagog by měl v rámci této aktivity děti vést k tomu, aby se zamyslely nad tím, co by mohly samotné udělat proto, aby se spolu kamarádily nebo aby byly ve třídě dobrými spolužáky. Děti většinou kladou vinu romským dětem. Neromští žáci mají za to, že se chovají normálně a romští spolužáci jim nerozumí. To je práce pro pedagoga, aby dětem vysvětlil, že nic není jenom na jedné skupině osob, ale musí se snažit všechny skupiny osob, aby mohly společně žít v této zemi.

POMŮCKY: Papír, fixy.

PRŮBĚH:

Aktivita je pro cca 30 žáků, doba trvání aktivity je 45 minut.

Pro tuto aktivitu musíme rozdělit děti do dvou skupin. Každá skupina obdrží velký list papíru a fixy. Děti si s pomůckami sednou na zem dokola, papír dají doprostřed a někdo ze skupiny zapisuje. Potom obdrží téma, se kterým mají pracovat.

1. skupina má téma – Co dělat proto, aby byl Rom mým dobrým spolužákem
2. skupina má téma – Co dělat proto, aby byl Rom mým dobrým kamarádem

Děti mají napsat, co všechno by se mělo stát, aby se vyplnilo jejich zadání. Je zajímavé sledovat, jak děti začínají tím, že píšou, co by měl dělat ten Rom proto, aby se s nimi mohl kamarádit či být dobrým spolužákem. Málodky začnou děti tím, že napíšou „měli bychom“.

Na závěr jdou jednotlivé skupiny žáků před tabuli a žáci prezentují to, co napsali na papír. Svou práci doplňují i ústně a vysvětlují, co měli na mysli.

Jak bychom to řešili...?

AKTIVITA PRO STUDENTY SŠ A UČEBNÍCH OBORŮ

ZAMĚŘENÍ AKTIVITY:

Podle naší zkušenosti studenti v této aktivitě používali represivní opatření k vyřešení problému. Je nutné studentům vysvětlit, jak se má postupovat, že represivní opatření jsou na řadě opravdu až po vyčerpání všech možností. Represi používal minulý režim a nedopadlo to stejně dobře. Nejdříve se má vyzkoušet dodržování zákonů, vyhlášek, snaha představitelů města o vyřešení problému. Při této aktivitě jsme se setkávaly u mladých lidí s rasismem, což je opravdu v dnešní době velice nebezpečné.

POMŮCKY: Papír, fixy.

PRŮBĚH:

Aktivita je pro cca 30 studentů, doba trvání aktivity je 45 minut.

Zde studenty rozdělíme podle počtu žáků ve třídě. Nejlépe je rozdělit na tři skupiny. Každá skupina dostane veliký papír a fixu. Sednou si pospolu a na papír začnou zapisovat vše, co se týká splnění úkolu.

1. skupina – Jak bychom vyřešili zaměstnanost Romů
2. skupina – Jak bychom vyřešili vzdělanost Romů
3. skupina – Jak bychom vyřešili bydlení Romů

Pedagog zde dohlíží, jak studenti pracují, a popřípadě jim poradí. Dále se snaží vysvětlit žákům, proč se to tak nemůže dělat, nebo proč se to tak dělá.

Na závěr jdou jednotlivé skupiny studentů před tabuli a prezentují to, co napsaly na papír. Svou práci doplňují i ústně a vysvětlují, co měly na mysli.

Co jste si zapamatovali?“

TEST PRO DRUHÝ STUPEŇ ZŠ

(barevnou pastelkou označ správnou odpověď)

1. Odkud Romové původně pocházejí?

- a) Z Maďarska. b) Z Rumunska. c) Z Indie.

2. Kolik Romů v současné době žije v naší republice?

- a) Cca 10 000. b) Cca 150 000. c) Cca 250 000–300 000.

3. Jaké byly nejčastější profese Romů?

- a) Žádné.
Romové nikdy nepracovali. b) Rolníci a lesníci. c) Kováři a košíkáři.

4. Z jakého slova pochází výraz „Rom“?

- a) Ze slova Cikán. b) Ze slova Říman. c) Ze slova Dom.

5. Kde byly za války na území ČR pracovní a sběrné tábory pro Romy?

- a) V Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu. b) V Terezíně a v Hradištku. c) V Čechách žádné tábory pro Romy nebyly.

6. Odkud pochází olaští Romové?

- a) Z Rumunska. b) Z Maďarska. c) Z Polska.

7. Kdo jsou to „Sinti“?

- a) Romové z německých oblastí. b) Romové z Rumunska. c) Romové z Ruska.

8. Jakým jazykem Romové hovoří?

- a) Rumunštinou. b) Maďarštinou. c) Romštinou.

9. Mezi jaké jazyky patří romština?

- a) Novoindecké. b) Románské. c) Indoevropské.

10. Co znamená pojem „rasismus“?

- a) Nemoc. b) Nenávist k někomu, kdo má jinou barvu pleti nebo zemi původu. c) Věda zabývající se zvířaty a jinými živočichy.

11. Jaká kronika se poprvé zmiňuje o Romech na českém území?

- a) Dalimilova kronika. b) Kosmova kronika. c) Kutnohorská kronika.

12. Na jaký nástroj hrají Romové nejčastěji?

- a) Na bicí nástroje. b) Na klavír. c) Na housle.

13. Kolik Romů se v současné době na území ČR hlásí k romské národnosti?

- a) Cca 11 000. b) Cca 50 000. c) Cca 120 000.

14. Co je pro Romy nejdůležitější?

- a) Úspěch a sláva. b) Místo kde žijí. c) Rodina.

15. Jak se v romském jazyce nazývá „Běloch“?

- a) Běloba. b) White. c) Gadžo.

16. Jak v dřívějších dobách trestali Romy?

- a) Vězením. b) Lechtáním. c) Uříznutím ucha a smrtí.

17. Jak v dřívějších dobách trestali Romy?

- a) Protože byli vyhnáni b) Protože chtěli cestovat. b) Protože chtěli utéci před válkami.

18. Jakými schopnostmi byli Romové obdařeni?

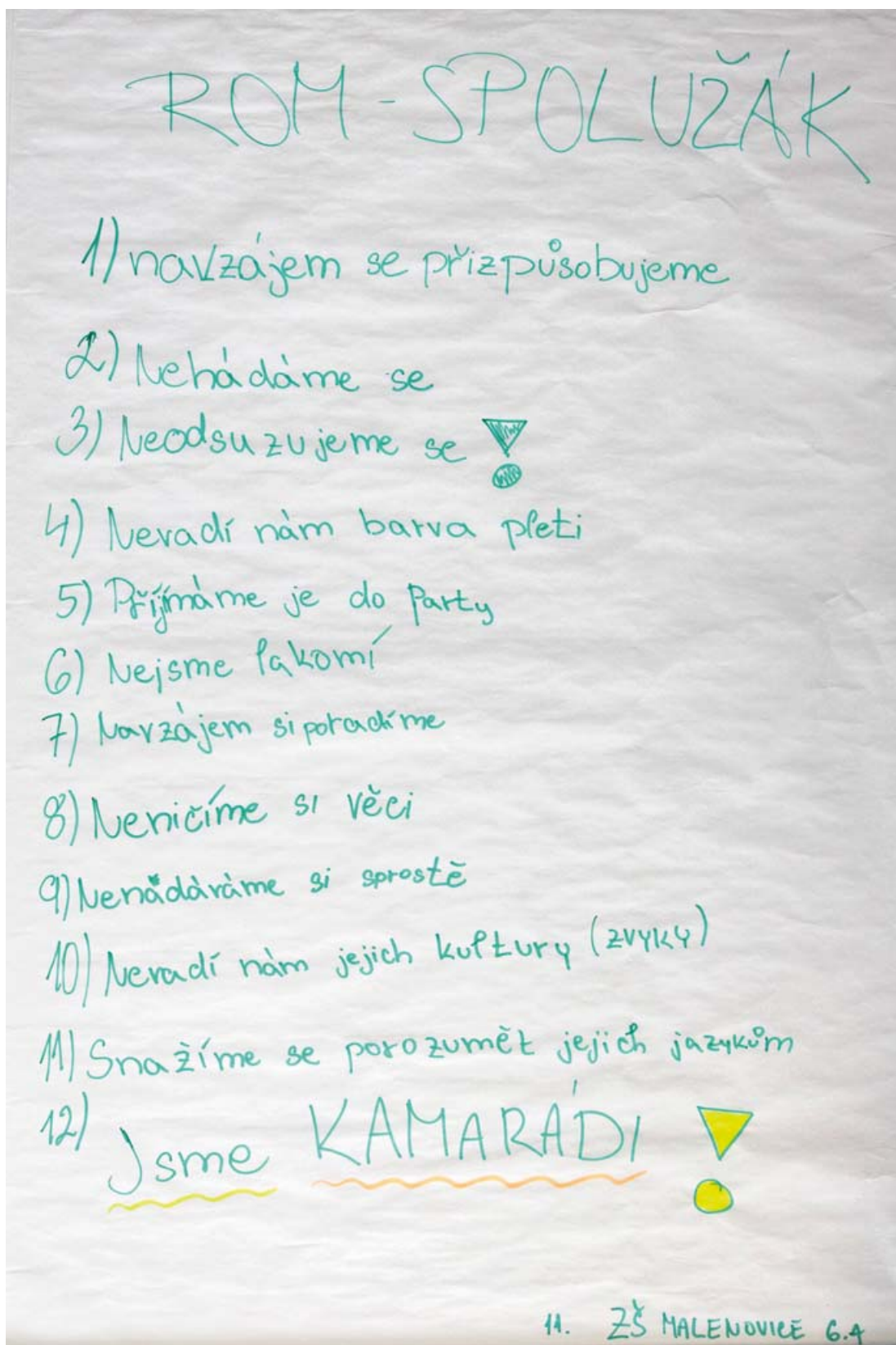
- a) Astrologickými. b) Léčitelskými. b) Vědeckými.

19. Co zaručovalo Romům ochranu na cestách?
- a) Boží muka. b) Ochranné glejty. c) Policie.
20. Kdo Romy chtěl usadit?
- a) Marie Terezie. b) Václav Havel. c) Václav Klaus.
21. Co nesměli Romové za vlády Marie Terezie používat?
- a) Vidle. b) Nože. c) Romštinu.
22. Jak byl nazýván romský vůdce?
- a) Král. b) Vajda. c) Princ.
23. Na co mají menšiny ze zákona právo?
- a) Na užívání svého jazyka. b) Na cestování zdarma. c) Na hlasitý smích.
24. Národnostní menšinu tvoří:
- a) Jedna osoba. b) Jedna rodina
(otec, matka, děti). c) Skupina osob.
25. Které národnosti je ve Zlínském kraji nejvíce?
- a) České. b) Romské. c) Polské.

Správné odpovědi:

1c, 2c, 3c, 4c, 5a, 6a, 7a, 8c, 9a, 10b, 11a, 12c, 13a, 14c, 15c, 16c, 17c, 18b, 19b, 20a, 21c, 22b, 23a, 24c, 25a.

Ukázky k aktivitě „Rom kamarád /spolužák“

VE ŠKOLE ROM = SPOLUŽÁK

Budeme se k němu chovat slušně.

Budeme mu pomáhat.

Nebudeme ho soudit podle
Pleti.

~~Ned~~ Nebudeme ho soudit podle
Věcí (OBLEČENÍ, MOBIL, BYT).

Nebudeme se mu posmívat a ani
ho nebo jí pomlouvat.

Nebudeme mu krást věci.

Nebudeme ho vylučovat x z
kolektivu.

Nebudeme jí nebo jemu
ubližovat.

G.B.
1.11.2010
ZŠ TRÁVNÍKY

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Arabské písmo píšeme zprava doleva,

ZŠ Vsetín, Luh

ZŠ Zlín, tř. Svobody

ZŠ Hulín

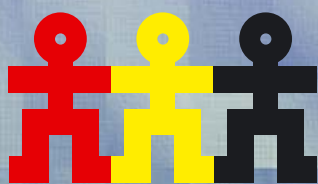
ZŠ Vsetín, Sychrov

ZŠ TGM Otrokovice

3. ZŠ Holešov

MULTI
KULTURNÍ
ŠKOLA

ZŠ Vsetín, Trávníky

ZŠ Zlín, tř. Svobody

ZŠ Vsetín, Trávníky

ZŠ Hulín

ZŠ Trávníky Otrokovice

SŠ Obchodu a služeb Vsetín

mongolské tradiční písmo shora dolů.

Multikulturní škola – individuální projekt realizovaný Zlínským krajem

Zlínský kraj

můj vztah k ostatním – cizinci

Arabský svět

Lenka Bařová

Typický český muslim je podle odborné literatury současný či bývalý student vysoké školy ze zemí, s nimiž udržoval přátelské vztahy komunistický režim bývalého Československa. Studium v zahraničí má v arabských zemích dlouhou tradici. Do českých zemí nejvíce Arabů přijíždí studovat medicínu nebo technické obory.

Někteří Arabové vnímají Čechy jako odtažité a uzavřené. Častým původcem strachu bývá neznalost nebo obava z neznámého. Představa Araba a zvláště pak muslima je u mnoha Čechů spojena s nebezpečím či hrozbou. Tyto představy ovlivňují především média a sdělovací prostředky, které denně servírují svým divákům a posluchačům převážně negativní události z arabského světa a extrémistických skupin, tolik vzdálené všednímu životu většiny řadových muslimů.

Vzhledem k tomu, že pohled Čechů na muslimy je ovlivněn zejména nedostatkem informací o arabských zvycích, náboženství a způsobu života, je více než přínosné zařadit výuku o této minoritě mezi témata multikulturní výchovy.

Lektor projektu Multikulturní škola, který přednášel žákům o arabském světě, patřil k nejpovolanějším. Ing. Muneeb Hassan Alrawi, rodilý Iráčan z Bagdádu, kterého do tehdejšího Československa přivedlo v roce 1985 studium elektrotechniky na Vojenské akademii v Brně. I když plánoval návrat zpět do Iráku, do české země se zamiloval natolik, že zde již zůstal. Jak sám tvrdí, svůj život zde bere jako svůj osud a je za něj rád. V roce 1994 se stal spoluzakladatelem Islámské nadace v Brně a od roku 1999 stojí v jejím čele. Velkou měrou se také zasloužil o vybudování první české mešity v Brně. Dlouhodobě se snaží prosazovat bezproblémové soužití muslimů s většinovou společností a vzájemné dobré vztahy a toleranci. Je ženatý, manželka, s níž má tři syny, pochází z Bosny.

O vztahu mezi muslimskou komunitou a většinovou populací v Česku si pan Muneeb Alrawi myslí, že se zlepšuje. Ačkoliv přiznává, že stále potkává lidi, kteří mají v sobě zakořeněnou určitou xenofobii, uzavřenost nebo jen strach z neznámého. „Chápu ty obavy. Koneckonců je dokresluje i mediální obraz muslimů, ale potkal jsem i mnoho lidí, kteří se mi přiznali, že strach nebo obavy, které z nás měli, byly naprosto zbytečné. Právě to lze docílit vzájemnou otevřeností a komunikací“. Dále konstatuje, že i mezi některými muslimy panují představy, že Evropané jsou kolonizátoři a křižáci. „Avšak to, že velice malé procento Arabů podporuje terorismus, neznamená, že jsme takoví všichni. Bylo by to stejně absurdní, jako si myslet, že stejně jako v kuřimské kauze týrají všichni Češi své děti nebo jsou fašisti. A proto si myslím, že mým posláním je šířit porozumění jak mezi muslimy, tak i nemuslimy.“

Své přednášky vedl Muneeb Alrawi vždy interaktivně. Nejprve seznámil žáky se svým původem a svým životním příběhem. Po krátké ukázkě arabského písma, které se píše pro nás nezvykle – zprava doleva, odpovídal a vysvětloval žákům především témata z arabského a muslimského světa, která je zajímala nejvíce a na které se sami dotazovali. Mezi nejčastější dotazy patřily následující:

CO JE TO TEN ISLÁM?

Islám je, vedle judaismu a křesťanství (s nimiž má společné základy), světové monoteistické náboženství. K islámské víře se hlásí miliarda a půl lidí (jedna pětina světové populace). Vznik islámu spadá do sedmého století, kdy na Arabském poloostrově začal toto učení šířit prorok Muhammad Ibn Abdulláh. Slovo „islám“ je odvozeno od arabského kořene "SLM", který kromě jiných věcí znamená mír, čistotu, podřízenost a poslušnost. V náboženském smyslu slovo islám znamená podřízenost vůli boží a poslušnost jeho zákonům, úplné odevzdání bohu. Kromě osobního náboženství představuje islám komplexní cestu životem. Svatým písmem muslimů je korán. Poněvadž dřívější zvěstování (bible, tóra) bývala lidmi často chybně vykládána, byl prohlášen korán za poslední knihu boží završující všechna předchozí poselství.

JAKÝ JE HLAVNÍ ROZDÍL MEZI ISLÁMEM A KŘEŠŤANSTVÍM?

Islám a křesťanství toho mají společného kupodivu mnoho. Například desatero, morální základy i počátky. Muslimové uznávají existenci Ježíše i Panny Marie. Jsou společní i někteří předkové, například Abrahám. Zásadní rozdíl je v tom, že muslimové neuznávají svatou Trojici, kterou vyznávají křesťané. Mají jediného Boha, ten je nedělitelný a nemá lidskou podobu.

SLYŠEL JSEM, ŽE SE MUSÍ MUSLIMOVÉ 5x DENNĚ MODLIT?

Každý muslim má pět základních povinností, mezi něž patří:

- Víra v jedinstvo boží a božské poslání Muhammada.
- Modlitba - muslim má povinnost k 5 každodenním modlitbám. Před každou modlitbou je povinnost očistit ruce. Modlitby se vykonávají směrem k Mekce a forma jejich konání je přesně předepsána. Modlitbu je možno konat kdekoli, avšak modlitba v mešitě je považována za prospěšnější.
- Půst - v měsíci ramadán má muslim dodržovat půst od vší stravy, nápojů, pochutin a pohlavního styku vždy od svítání do soumraku. Ramadán je devátý měsíc islámského kalendáře. Islámský kalendář je lunární, tudíž je o 11 dní kratší než gregoriánský. Islámský měsíc trvá 29 či 30 dní, přibližnou dobu, kdy nastane ramadán lze vypočítat, avšak pro stanovení začátku postního měsíce je nutné spatřit na obloze srpek nového měsíce.
- Udílení almužny - muslim je povinen platit určitý podíl z některých komodit, které vlastní nebo získává, na dobročinné účely.
- Pouť do Mekky - je povinen vykonat alespoň jednou za život muslim, jemuž to dovoluje zdravotní stav a hospodářská situace. Průběh poutě má svou tradiční formu, složenou z řady úkonů. Muslim, který pouť nastupuje, si obléká prosté poutnické roucho, které vyjadřuje rovnost všech muslimů před Bohem.

Muslimové by také měli svoji víru podpořit skutky, neboť sama o sobě je nedostatečná.

PROČ POUŽÍVAJÍ MUSLIMOVÉ K MODLITBĚ KOBEREČ?

Každodenní modlitby jsou pro muslimy povinností. Modlit by se měli na čistém místě a právě pro vytvoření tohoto místa se ujalo rozprostření rohože nebo koberce. Existují i cestovní verze modlitebních koberců, které se dají složit do malého pytlíčku a nosit pořád u sebe v kapse.

PROČ ŽENY MUSEJÍ BÝT ZAHALENÉ?

Žena má být chráněna, nikoli omezována. Také cudné a střídmé odívání je vykládáno především jako ochrana ženy. Ženy by se tedy měly oblékat cudně a nevyzývavě. Žena je vnímána jako křehčí, zranitelnější a snáze ovlivnitelná bytost, proto by ji toto oblečení mělo chránit. Když jde například po ulici a jsou jí nepříjemné některé pohledy mužů, může si zahalit tvář tak, že jí jsou vidět jen oči. Toto platí ale jen pro cizí muže. Doma může žena chodit třeba i vyzývavě oblečená – ovšem pouze pro oči svého manžela. Cudné oblečení platí ovšem i pro muže. Muslimové si cení hlavně duše, nikoliv těla a vzhledu, které může vaše představy o člověku značně zkreslovat.

JAK SI VYBERE MUŽ MANŽELKU, KDYŽ ŽENY CHODÍ ZAHALENÉ?

Primárně si muž vybírá manželku podle jejího vystupování a chování. Nejprve se zeptá kamarádky či sestry, jestli je jeho vyvolená „volná“ a pak se objedná na návštěvu k její rodině. Postupně je mu dovoleno spatřit její tvář. Ostatní samozřejmě až po svatbě. Muž i jeho případná vyvolená se pak sami mohou rozhodnout, zda si toho druhého vezmou nebo ne.

MŮŽE MÍT ARAB VÍCE MANŽELEK?

Tradiční islám dovoluje mužům mít jednu až čtyři manželky. Je zde ovšem podmínka, že je musí všechny stejně milovat a zabezpečit. Dokázali byste to? Drtivá většina muslimů má pouze jednu manželku, ostatně, vedou je k tomu i právě ekonomické důvody. Žena v islámu ovšem smí mít jen jednoho manžela.

JAK JE TO U ARABŮ S ROZVODEM?

Rozvod je samozřejmě možný. Nebývá to ovšem častá záležitost, neboť do manželství lidé vstupují po té, co poznají navzájem své duše, nikoliv pouze svá těla.

JAKÉ JSOU VZTAHY V ARABSKÉ RODINĚ, NAPŘ. MUŽE A ŽENY, RODIČŮ A DĚTÍ?

Na veřejnosti není obvyklé ani vhodné, aby muž dával na obdiv své city k ženě. Doteky, objetí, polibky a jiné projevy vzájemné náklonnosti jsou na veřejnosti pokládány za neslušné; arabská společnost je pokládá za intimní a tedy za nedílnou součást soukromí manželského páru.

Chování k rodičům může být pro muslimy „vstupenkou do ráje“. V arabské kultuře jsou vztahy mezi rodiči a dětmi velice pevné a trvalé, jejich základem je hluboká láska a vzájemná úcta. V evropském prostředí rodiče většinou nezasahují do života svých potomků poté, co uzavřeli manželství a založili si vlastní rodinu. V arabské společnosti mají rodiče i prarodiče velké slovo v životě svých ženatých dětí a vnoučat.

SLYŠEL JSEM, ŽE SE U VÁS NEKRADE, JE TO PRAVDA?

Motivace lidského chování i jednání je v arabském a potažmo muslimském světě podmíněna hlubokou vírou člověka. Bůh pomáhá člověku, jenž se snaží naplnit svůj dobrý úmysl. Navíc jednou z povinností muslima je dávat almužny, nikoliv brát něco cizího. V arabském světě je věřící člověk přesvědčen o tom, že bez opravdové víry se jeho cíle nemohou realizovat. Proto se zboží ve stáncích na tržnici nechává i přes noc, a nikoho ani nenapadne, aby kradl. Případy krádeže se vyskytují opravdu zřídka – tresty pak bývají vysoké.

JAK SE ARABOVÉ ZDRAVÍ?

Většinou podáním ruky. Ovšem je možné i objetí nebo polibek na tvář, to je důkaz již srdečného a vřelého vztahu – ovšem pouze mezi stejným pohlavím.

JAKÉ JSOU ZÁSADNÍ ROZDÍLY MEZI ARABEM A EVROPANEM?

Arabové jsou hlavně ve vzájemné komunikaci otevřenější, vřelejší. I vzdálenost mezi lidmi je během komunikace v arabském světě menší. U nás není například nic zvláštního, když se lidé jednoho pohlaví drží za ruce a přitom spolu hovoří nebo kráčí vedle sebe – a neznamená to, že by byli jinak sexuálně orientovaní.

Araba určitě nepohostíte vepřovým masem nebo alkoholem (požívat tyto komodity je zakázáno).

Při sezení mají chodidla na zemi, nekříží nohu přes nohu a už vůbec neukazují podrážky bot, to je neslušné gesto.

CO TYPICKÉHO SE JÍ NAPŘÍKLAD V IRÁKU?

Arabský chleba nasekaný na kousky s omáčkou, masem a rýží, občas s fazolemi. Ze sladkých zákusků jsou oblíbené kapsičky plněné datlemi a k tomu řídký kefir.

■ BEZ ČEHO BYSTE SE TADY JIŽ NEOBEŠEL, CO V IRÁKU NENÍ?

Moc by mi chyběly knedlíky a svíčková.

■ POUŽITÁ LITERATURA:

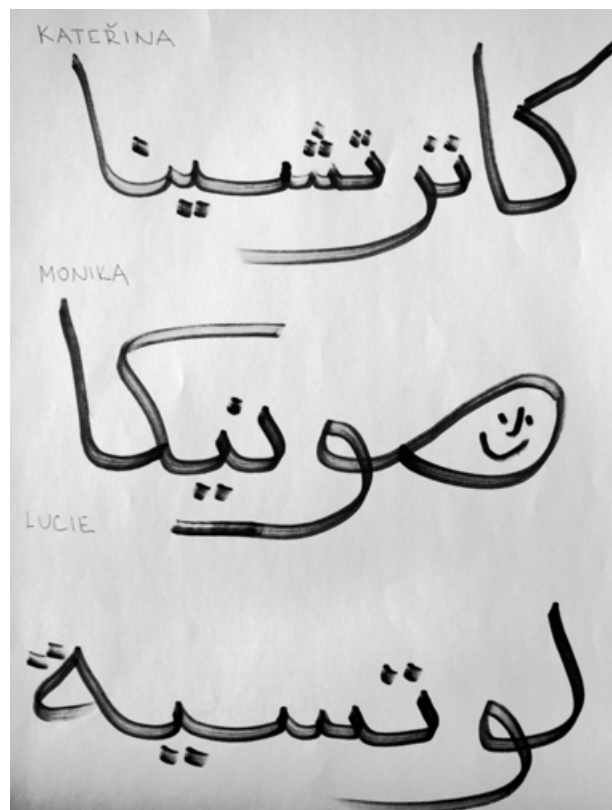
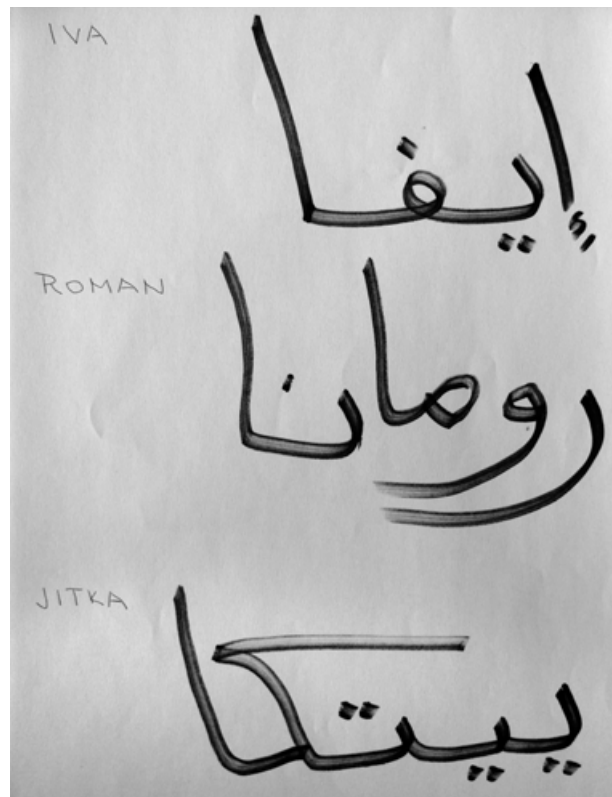
PAVLINCOVÁ, H., HORYNA, B. 2003. Judaismus, křesťanství, islám: slovník. Praha: Mladá fronta.

<http://www.munimedia.cz/prispevek/myuslim-si-ze-konam-poslani-i-pro-nemuslimy-tvrdi-iracan-muneeb-alrawi-807/>

http://brno.idnes.cz/zivot-v-brne-je-muj-osud-rika-muslim-pro-ktereho-bylo-studium-v-cesku-trestem-1wh-/Brno-zpravy.aspx?c=A100408_1364938_brno-zpravy_dmk

Objevte islám. 2007. Co je Islám a kdo jsou Muslimové. *http://www.islamweb.cz/objevte_islam/2.htm*.

Ukázka arabského písma

Rozhovor

Paní Oyuna se narodila v hlavním městě Mongolska Ulánbátaru. Do České republiky přišla téměř před 10 lety za prací, vzala s sebou i své dvě děti. Nejprve pracovala v obuvnictví ve Zlíně, v červnu roku 2011 se přestěhovala za novou prací do Brna.

V České republice se jí žije dobře, ale touží se jednou vrátit do Mongolska, hlavně kvůli své rodině. Jak sama říká, v Mongolsku žije hodně Čechů a navíc se ve školách vyučuje ruský jazyk, který je češtině podobný, proto pro ni adaptace zde nebyla zas tak složitá.

V projektu Multikulturní škola začala pracovat v roce 2010, kdy byla oslovena na doporučení společnosti ARGO, Společnost dobré vůle, Zlín, které paní Oyunsuren poskytovala překladatelské služby.

Dětem ve svých lekcích trpělivě, vždy s úsměvem a velmi poutavě vyprávěla o Mongolsku, jeho obyvatelích i o pro nás nezvyklých tradicích, které se v Mongolsku striktně dodržují dodnes a Mongolové jsou na ně patřičně hrdí.

Proč jste přijela právě do České republiky?

Kvůli práci. Pracovala jsem v obuvnické firmě, která měla kontrakt s Českou republikou, a bylo mi nabídnuto jet do ČR. Odjela jsem tedy a nakonec tady i zůstala, hlavně kvůli dětem, které zde chodily do školy.

Jak dlouho už žijete v České republice?

Přes 10 let. Nejdříve jsem bydlela ve Zlíně, v červnu 2011 jsem se kvůli práci přestěhovala do Brna.

Mluvíte pěkně česky, jak jste se naučila jazyk?

Učila jsem se sama doma a samozřejmě jsem slyšela češtinu v práci, na ulicích... Později i od dětí, i když doma mluvíme mongolsky. Všude s sebou nosím slovník. Stále je co zlepšovat, jako u každého jazyka, který se učíte.

Co Vás v ČR nejvíc překvapilo?

Vylidněné ulice v době svátků. V Mongolsku se slaví svátky v ulicích, tady jsou všichni doma.

Kde vidíte největší rozdíly?

V tradičním způsobu života. Mongolové jsou kočovníci.

Co by Vám z ČR chybělo, kdybyste odešla zpět do Mongolska?

Nevím, jsem tu doma. Zřejmě bych na to přišla až v Mongolsku. Naopak z Mongolska mi chybí rodina a přátelé.

Cítíte se tu bezpečně?

Ano.

Máte v ČR negativní zážitek, zkušenost?

Ne, to nemám. Řekla bych ale, že v Mongolsku jsou lidé přátelštější.

Po čem se Vám nejvíc stýská?

Po rodině. Mám v České republice děti, ale sestra a další příbuzní žijí v Mongolsku.

Které jídlo z české kuchyně Vám chutná a které nemusíte?

Vše je dobré, jídlo je velmi podobné jako v Mongolsku. I v Mongolsku se vaří mezinárodní kuchyně, více než tady se jí skopové maso, ale jen v zimě. Chutná mi tu jídlo i nápoje.

Jak nás Čechy vidíte?

Češi si hodně stěžují a nesnaží se dělat věci ze srdce. My v Mongolsku napřed děláme, co musíme dělat, a pak si možná postěžujeme.

Vzala byste si Čecha za muže?

Ano, proč ne, ale nikdo mě zatím nepožádal o ruku...

Jsou nějaké rozdíly ve výchově dětí?

Matky zůstávají s dětmi doma, jak dlouho chtějí, ale placená mateřská je 1 rok. Výchova je podobná. 9 let chodí děti do základní školy, pak 2 roky na střední školu a pak někteří na univerzitu.

Jaké vztahy panují v rodině?

Úcta ke stáří, rodiny žijí spolu.

Prozradíte nám něco o tradicích v Mongolsku?

Tradiční a odlišné je chápání letopočtu. V Mongolsku trvá letopočet 60 let. Každý rok patří jinému zvířeti, celkem je vyčleněno 12 zvířat a 5 krát 12 let je jeden letopočet. Je to pro Čechy asi trochu složité.

Podle tradičního mongolského pojetí času je dokonce každý z nás o rok starší, protože věk se počítá už od doby, kdy matka nosí dítě pod srdcem – samozřejmě ale respektujeme světový kalendář a oficiálně je uváděn věk podle data narození.

Tradičním svátkem je lunární Nový rok „Bílý měsíc“ – Cagán sar, který se slaví tři dny koncem ledna, nebo v únoru (datum se stanovuje pro každý rok zvlášť) a od tohoto dne patří rok dalšímu ze 12 zvířat. V tento den se jí tzv. buuzy, něco jako knedlíky plněné mletým masem, a rodiny se navštěvují – vždy mladší navštěvují staršího.

11. července se slaví Nádám, což je nejvýznamnější svátek. Při jeho příležitosti se pořádají soutěže v tradičních disciplínách – zápas, což je výhradně mužská disciplína, střelba lukem a šípem, ve které mohou soutěžit i ženy a děti soutěží v jízdě na koni.

Další tradiční zvyk se týká dětí. Dítěti se ve třech letech úplně vyholí vlasy, rituál má předejít nepříjemnostem po celý další život.

A co třeba jména a tradice?

Jména se v rodině neopakují, není zvykem pojmenovávat děti po rodičích. Manželka si po svatbě nebere příjmení manžela, děti se ale vždy jmenují příjmením otce. Oblíbeným křestním jménem je jméno Sára, v překladu znamená měsíc.

A co třeba tradiční oblečení nebo bydlení?

Tradiční oblečení se jmenuje deel (dél). Bývá z různých látek a různě zdobený, s obměnou ho nosí muži i ženy. Vždy však platí, že musí mít zapínání vpředu a vpravo a obvykle bývá převázán šerpou.

Tradičním obydlím je tzv. jurta, kruhová dřevěná konstrukce potažená kůžemi a látkami. Snadno se staví, proto byla pro kočovný způsob života ideální. Dnešní jurta je dobře vybavená, včetně například televize, a je pro bydlení příjemná.

Chtěla byste něco sdělit nebo vzkázat?

Národy jsou si vlastně v mnohém podobné. Odlišné jsou přírodní poměry obou zemí, velikost zemí a hustota obydlí. Mongolsko je velmi rozlehlé, řídko obydlené a má nádhernou a nedotčenou přírodu. Mnoho lidí z Mongolska pracovalo v České republice a obráceně, takže se při návštěvě Mongolska můžete potkat s česky mluvícími lidmi.

Mongolové si zakládají na dodržování tradic. Chov koní a dobytka, kočovný způsob života k tradicím patří.

Foto: Oyunsuren Suukhaan

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Rom znamená v romštině člověk.

Blok

můj vztah k ostatním – Romové

Tradice a kultura Romů

Lýdia Poláčková

„*Kdo chce jenom poučovat, zapomíná se učit.*“

(romské přísloví)

V romštině existuje jedno slovo, které v sobě shrnuje zásady, pravidla chování, nařízení a příkazy, jejichž znalost a respektování bylo podstatné pro každého člena romské komunity. Určovalo způsob chování každého jednotlivce jak k příslušníkům vlastní skupiny, tak i k příslušníkům jiných příbuzných skupin, tedy romského etnika obecně. To slovo zní **romipen** a zkráceně se překládá jako romství. Od tohoto „řádu“ se pak odvíjí všechny jejich tradice, zvyky a každodenní život. **Romipen** bylo a dodnes zůstává významným identifikačním faktorem Romů kdekoliv na světě, i když jeho konkrétní vymezení a obsah se postupně mění.

■ DĚLENÍ ROMŮ A JEJICH ZVYKY

Stejně jako v Indii se dělí lidé do kast, i u Romů se model kasty dochoval v podstatě dodnes. Nebývalo zvykem, aby si Rom z jedné skupiny vzal Romku z jiné. Toto dělení se netýká jen sňatků. Není také možné, aby žužo (čistý), což je Rom, který nejí nečisté maso (psí, koňské), přijal pozvání a večeřel v domě degeše (nečistý), který naopak nemá problém požit nečisté jídlo.

S jídlem je spojeno hodně rituálů. Kuchařka kdysi nesměla připravovat jídlo bez pokrývky hlavy. Pokud našel někdo v jídle vlas, jídlo nedojedl, a pro kuchařku to byla velká ostuda. Jídlo, hlavně přílohy se znovu neohřívají. Tento zvyk pochází z dob kočování, kdy nebylo v horku jak uchovávat uvařené jídlo, a pokud je snědli zkažené, bylo jim nevolno. Protože Romové věří v nadpřirozeno a na duchy, vysvětlovali si to tak, že přišel „mulo“ (duch) a ten jídlo otrávil.

V některých rodinách se tato tradice dodržuje dodnes. Někde se příchodem ledniček tato tradice nedodržuje a hospodyně jídlo mrazí jako většinová společnost. Některá tradiční jídla ovšem zmrazit nejdou a jsou nejlahodnější, pokud se jedí čerstvě připravená, např. pišot, plněné pirohy z nudlového těsta, nebo halušky s brynzou nebo zelím.

■ ROMOVÉ A VÍRA

S křesťanstvím mají Romové společnou víru v jednoho Boha. Kromě toho věří také v dobré a zlé síly, které různými způsoby ovlivňují jejich život. Kvůli ochraně křtí Romové i své děti. Romové, stejně jako Indové, mají doma svatý obrázek. Kostel však navštěvují jen při svatbách, křtinách a pohřbech, protože doma mají k Bohu blíže, protože jsou s lidmi, které mají rádi (častý jev i dnes). Romové přivazují svým dětem po porodu na ruku červenou nit nebo provázek jako symbol ochrany před zlými duchy. Každé dítě dostane nějakou přezdívkou, aby oklamalo zlého ducha. Romové věří, že smrtí život nekončí, a své zesnulé vybavují různými předměty pro život na onom světě. Pro Romy je Bůh bytost, která stvořila svět, je strůjcem všeho, i osudu lidí.

Postupem doby se Romové přizpůsobili náboženství místního obyvatelstva. V Česku jsou většinou formálními katolíky.

V posledních letech se však Romové objevují i na shromážděních Jehovistů a křesťanů. Romové přijali v podstatě všechny hlavní církevní svátky a s nimi spojené obyčeje. Slaví Vánoce a Velikonoce, stejně jako majoritní společnost.

ROMSKÁ SVATBA

Pro Romy bylo a je typické, že sňatky uzavírají dříve, než neromská mládež. V minulosti nebylo výjimečné, když nevěsta měla pouhých třináct let, ženich patnáct. O výběru partnera rozhodoval u Romů většinou otec, případně nejstarší bratr. Sňatky se domlouvaly často, když byli budoucí manželé ještě děti. Romové si většinou vybírali své partnery ze stejné skupiny, z jaké pocházeli oni sami.

Sňatky s příslušníky jiných skupin, popřípadě s „bílým partnerem“, nebyly a nejsou vítány a byly považovány za porušení zásad dané skupiny. Jedinec, který to porušil, byl často ze skupiny vyloučen.

Uzavírání manželství probíhalo v minulosti formou obřadu zvaného u usedlých Romů „*mangavipen*“ (námluvy, zasnuby). Spojení páru provedl otec ženicha, jinde kmotr nebo v daném společenství vážený muž. Ten vyprosil dceru od rodičů a provedl samotný obřad. Svázal novému páru překřížená zápěstí červeným šátkem a do dlaní jim symbolicky nalil červené víno.

Od této chvíle byl pár považován za manžele. Pokud si syn nebo dcera vybrali partnera, s jehož výběrem rodiče nesouhlasili, často jim nezbylo nic jiného, než utéct k příbuzným. Rodiče si pak pro své děti přijeli a uznali vztah svých dětí, někdy až poté, co se stali prarodiči.

Svatba je záležitost finančně velmi náročná u všech Romů.

TRADIČNÍ ROMSKÁ PŘÍJMENÍ

Mezi typická příjmení českých olšských Romů patří Horváth, Oláh, Balog, Čonka a Lakatoš. Romové ze Slovenska mají zase často příjmení Demeter, Sivák atd. Častá jsou také příjmení Žiga a Németh.

Typická příjmení českých Romů do druhé světové války:

- Převážně kočovní čeští Romové – příjmení Růžička, Vrba, Janeček, Procházka, Charvát, Petržilka atd.
- Převážně usedlí moravští Romové – příjmení Daniel, Ištván, Herák, Holomek, Bartoška, Malík, Kýr, Murka atd. – prvně asimilovaní z dob Marie Terezie.
- Německy hovořící Romové v pohraničních oblastech – příjmení Bamberger, Richter, Klimt atd.

ROMSKÁ ŽENA (V MINULOSTI)

Po svatbě se romská dívka stěhovala do rodiny svého manžela, kde její výchovu přebrala tchýně. Pro mladou ženu to byly často těžké roky, v hierarchii rodiny stála až na posledním místě, manžel se jí většinou nezastal. Tchýně ji učila vařit a udržovat doma pořádek. Dívka musela často zajišťovat obživu celé rodině. Očekávalo se od ní, že bude vzorná žena, která plní přání nejen svému muži, ale také tchýni a ostatním členům rodiny.

Postavení ženy se většinou zlepšilo po narození dětí, kdy se rodina odstěhovala od rodičů muže a vytvořila si svoji vlastní domácnost. Žena musela během celého těhotenství dodržovat řadu zákazů a příkazů, které často souvisely s magií, například těhotná žena se nesměla dívat na nic ošklivého, na postižené lidi, aby dítě mělo hezkou tvář, nesměla jít na pohřeb, aby dítě nebylo smutné atd.

Výhodou, nebo pěkným zvykem u Romů je, že když je žena těhotná, nabídne se jí vše, co mají ostatní stolovníci na talíři.

Další zákazy musela žena dodržovat po dobu šestinedělí. V tomto období byla považována za nečistou a ostatní členové rodiny se před ní chránili. Žena nesměla například prát, připravovat jídlo pro ostatní, vařit, ani se starat o domácnost.

NAROZENÍ DÍTĚTE A KŘEST

Narození dítěte je u Romů velkou událostí, protože začíná nový život. Rodina i známí se jdou na děťátko podívat, ženy ho chovají v náručí a hádají, komu je podobné. Největší radost má rodina, když se narodí syn, protože on dále ponese jméno rodiny a rod bude pokračovat. Pokud se narodí dívka, křtiny jsou výrazně skromnější než u chlapce.

Pro narozené dítě je důležitá první koupel. Do vaničky mu příbuzní dávali peníze, aby dítě bylo bohaté a mělo bezstarostný život.

Do křtu je dítě, dle pověr, neustále ve velkém nebezpečí. Hrozí, že vážně onemocní nebo že ho čarodějnice může vyměnit za jiné dítě, ošklivé. Proto Romové dodnes uzavírají dětem na ruku červenou stužku nebo korálky. Do peřinky nebo pod polštář se dává kovový předmět (většinou lžička) k odvrácení moci zlého ducha. Křest je pro Romy velmi důležitý. Věří, že jen pokřtěné dítě bude zdravé a nemusí se ničeho bát. Pokud na tom rodina není po finanční stránce dobře, křtiny se konají pouze v úzkém rodinném kruhu a skládá se na ně celá rodina. Nejdůležitější roli při křtu má kmotr nebo kmotra. To kmotři domlouvají křtiny a dítěti do peřinky dávají peníze nebo zlato. Kmotr má právo také mluvit do výchovy dítěte.

Romské dítě má dvě jména. První, oficiální, které je zapsáno v matrice a používá se mimo romský svět. Druhé, romské, kterým je ve své komunitě oslovován celý život. (Toto jméno označuje spíše přezdívku, kterou jedinec získá na základě nějaké své charakteristické vlastnosti nebo rysu). Romské jméno může jedinec ztratit, pokud se nějakým způsobem proviní. V tom případě dostane jiné jméno, které je často hanlivé.

SMRT A POHŘEB

Smrt blízkého člověka je pro všechny velké neštěstí. A právě s odchodem z tohoto světa se u Romů dochovalo nejvíce tradic.

Když se Romové dozví, že někdo zemřel, nejbližší rodina prožívá velký smutek a žal. Přitom se vše musí připravit na odchod zesnulého, jak nařizují zvyky a tradice. Každý Rom ví, co v případě smrti dělat a o co je třeba se postarat.

Romové věří, že pro umírajícího si přichází některý z příbuzných, který již zemřel, a že tohoto mrtvého umírající jako jediný vidí. Stejně tak věří, že mrtvý „mulo“ může ostatním škodit až do pohřbu, někdy i po něm. Mrtvý může mít několik důvodů, proč se stále vrací. Někdy se mu stýská po rodině, jindy se vrací, aby se pomstil nebo si vyřídit účty s někým, kdo mu ublížil.

Romové dbají na všechny zvyky spojené se smrtí a pohřbem, snaží se, aby mrtvý neměl důvod se vracet. Do rakve mu proto pokládají předměty, které mrtvému byly drahé nebo které by mohl potřebovat. Nehledí se při tom na jejich finanční hodnotu. Jedná se o cigarety, alkohol, šperky, svaté obrázky, hudební nástroj, osobní věci atd. Všechny tyto věci mají zemřelému zpříjemnit život na onom světě.

Duše mrtvého zůstává až do pohřbu v jeho těle, proto hrozí, že se mrtvý může vrátit. To je také důvod, proč příbuzní u těla „vartují“, většinou tři dny a noci. Samozřejmě i z toho důvodu, aby rodina zesnulého nebyla do pohřbu sama. Před vartováním se muži i ženy oblečou do černého, malé děti nemusí, rodiče jim pouze na oblečení připevní černou stužku. Vartování uspořádá blízký či vzdálený příbuzný. Nikdy však syn zemřelého, protože ten ve svém smutku nemůže myslet na nic jiného. V noci můžou vartovat jen muži. Je to doba, kdy se vzpomíná na zemřelého, vypráví se různé historky a pohádky, většinou strašidelné. Muži popíjí alkohol a hrají karty. Nesmí se ale opít a zpěv i tanec jsou také zakázány!

Hrob mrtvého je vyložen drahými látkami, nejlépe květovanými, aby se mrtvý cítil dobře. Po pohřbu Romové vše vyhodnotí – obvykle se vypráví o tom, jaký byl pohřeb, jestli se nejbližší rodina o nemocného dobře starala, jak pracovali lékaři atd. Tato diskuse probíhá v hospodě či doma u rodiny na smuteční hostině.

Smutek drží rodina přibližně rok, ženy i muži se oblékají do černého a všichni pozůstalí by se neměli zúčastňovat radostných událostí jako je svatba nebo zábavy. Pokud rodina tuto tradici poruší, je to velká ostuda. U některých olašských Romů se dodnes dodržuje zvyk, že si vdova ostříhá své dlouhé vlasy.

ZÁVĚREM

V této kapitole jsou shrnuty romské tradice. Bohužel už některé zanikají. Jsou rozbité tradiční romské vazby a Romové přebírají modely chování většinové společnosti.

Romské symboly a hodnoty

Natálie Bernard

„*Feder god'avereha bara te phagerel, sar dilineha bokheľa te chal.*“

„*Lépe s moudrým roztloukat kamení, než s hlupákem jíst buchty.*“

(romské přísloví)

ROMSKÁ RODINA

Jednou z nejvyšších hodnot pro Romy představuje rodina. Jde o „*familiju – fameliju*“, kterou tvoří široké příbuzenstvo. Často tuto familiju tvoří několik rodin, většinou jde o tři až čtyři generace. Tato široká rodina ochraňuje každého člena a je schopna přijmout i další členy, pokud je to potřeba a nemusí to být jen Romové. Pokud si člověka oblíbí, nabídnou mu svůj domov a také ochranu. Rodinu u Romů tedy nechápeme jako počet jedinců, ale jako celek.

Po sňatku přenáší Rom kulturu své původní rodiny i do nové rodiny. Většinou se žena stěhuje k muži, tchýně ji naučí vařit jídla tak, jak je má rád její syn a také, ji učí, jak to v jejich rodině chodí. Někdy jsou tyto první roky pro mladou nevěstu velmi těžké. Dominantní postavení má v romské rodině muž, otec. On je ten, kdo určuje pravidla, rozhoduje. Romská žena je vždy až druhá, po svém muži. Své názory může totiž prezentovat jen mezi dalšími ženami. Romské ženě se nedostává taková úcta jako romskému muži, vždy kráčí za svým mužem. Pro romskou ženu je to samozřejmost, je tak od dětství vychovávána.

Po ulici žena nechodí před mužem, znamenalo by to, že vládne rodině, a to není přípustné. Není víc než muž, protože on nosí klobouk a ona jenom šátek. Pokud muži o něčem debatují, ženy stojí bokem a nesmí do hovoru mužů zasahovat. Místo ženy je v kuchyni a u dětí. Při svém muži musí stát v dobrém i ve zlém, podporovat ho ve všem, co dělá. Žena má na starosti domácnost, muž finance. O každém kroku své ženy musí muž vědět, jednoduše proto, že jí nevěří. Pokud je žena nevěrná, muž jí může ostříhat vlasy, zohavit obličej nebo se s ní rozvést. Vlasy jsou pro Romy symbolem krásy, pokud o ně žena přijde, je to znak potupy.

Své postavení si upevňuje mateřstvím. Romové říkají, že žena, která má tři děti, ještě není matka, že až od 4 dětí je správná matka. Romská rodina vzniká narozením prvního dítěte. Rodiny jsou často velmi početné. Dítě vychovává celá rodina, není výjimkou, když dítě žije v tří až čtyřgenerační rodině, neexistují tu mezigenerační spory. Rodina je celek, ve kterém jsou dospělí a děti neustále spolu, navzájem se chrání a nikdy nejsou sami. Výstižné romské přísloví praví: Děti jsou bohatstvím rodiny. „*Nane čhave, nane bacht*“ – „*Nejsou děti, není štěstí.*“

Pokud je žena neplodná, ostatní ji litují, nebo se jí vysmívají. Muž takovou ženu může opustit, protože je to její vina, že je neplodná. Nikdo jej za to neodsoudí.

Zvláštní postavení mají v romské společnosti staré ženy. Ostatní se na ně dívají s úctou, kvůli jejich zkušenostem a vědomostem. Některé disponují léčitelskými a věšteckými schopnostmi. Ostatní členové rodiny se k nim chodí radit.

Starým lidem je prokazována úcta. Dříve nebylo zvykem, aby děti své rodiče dali do domova pro seniory. Dnes se objevují i takové případy. Staré lidi respektují jejich děti i vnoučata. Jejich názor má pro ostatní velkou váhu.

Ani nemocný člověk nikdy nezůstává sám, i když je v nemocnici. Několikrát za den mu přinášejí členové rodiny jídlo a zajímají se o jeho zdravotní stav. Romové prožívají se svým nemocným velmi empaticky jeho bolest a strach ze smrti. Na návštěvy do nemocnice chodí široké příbuzenstvo, protože v opačném případě by to byla velká ostuda.

■ SYSTÉM HODNOT

Mezi jednu z největších hodnot patří láska k rodině, a to jak láska dětí k matce, tak i rodičů k dětem. Romové jsou velmi hrdí na velikost a soudržnost své rodiny.

Úcta jako další z hodnot je pro Roma velmi důležitá. Podstatnou hodnotou je také fyzická síla, která může hraničit až s nekritickým obdivem. Další hodnotou je „držet slovo“. Platí to ovšem pouze uvnitř romské skupiny. Čím více je Rom vzdělanější, tím více je podvod oceněn. Hodnotou je také pohostinnost. Každý host musí být pohoštěn. Na druhou stranu, host by neměl odmítnout nabízený pokrm. Mohlo by to znamenat, že se štítí a považuje tak hostitele za nečistého. Hostí se masem a alkoholem. **Laskavost tak prokazuje ten, kdo si bere, ne ten, kdo dává.**

Tradiční romská cudnost vylučovala jakékoliv projevy sexuality rodičů před dětmi. Některé skupiny se dodnes stydí objevit na veřejnosti v plavkách.

■ MÁLO UZNÁVANÉ HODNOTY

Někteří Romové nepovažují za důležité učit se romský jazyk. Stejně není doceněna forma psaného slova. Velká část tiskovin a materiálů, jež byly pro ně vytvořeny, končí v odpadcích.

Vzdělání je další z hodnot, které nepatří mezi priority. Upozorňuji však, že v žádném případě není možné generalizovat a opírat se o toto tvrzení. V romské komunitě došlo k velkému posunu a nerada bych se někoho dotkla. Svědčí o tom nárůst středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaných Romů.

■ ROMOVÉ JAKO NÁRODNOSTNÍ MENŠINA

Roku 1971 se poblíž Londýna uskutečnilo první mezinárodní setkání Romů. V Londýně tehdy delegáti sjezdu oficiálně ustanovili první mezinárodní organizaci IRU (International Romani Union). Také schválili oficiální označení Rom místo Cikán a pracovní atmosféru dokreslovalo přijetí dvou atributů, jimiž se vyznačuje každý národ. Jsou to vlajka a hymna.

*Romská vlajka.
Zdroj: Wikipedia*

Romská vlajka se skládá z modrého pruhu v horní polovině, zeleného pruhu v polovině dolní a z červené čarky s 16 paprsky umístěné uprostřed. Čakra, která je i na vlajce Indie, odkazuje na indický původ romského národa. Zelený a modrý pruh symbolizují život věčných poutníků po zelené zemi pod blankytnou oblohou.

Za romskou hymnu byla prohlášena romská píseň Gejřem, gejřem, známá též pod názvem Geřem, Gefem.

MEZINÁRODNÍ DEN ROMŮ – 8. DUBEN

Ačkoliv se posléze konaly další dva kongresy IRU, 8. duben byl uznán mezinárodním svátkem Romů až v roce 1990 ve Varšavě. O tomto svátku někdy ale neví Romové žijící ve vyloučených lokalitách, a proto tento svátek slaví a organizují hlavně členové neziskových proromských a romských organizací.

MUZEUM ROMSKÉ KULTURY

Muzeum romské kultury se nachází v brněnské čtvrti Zábřovice na ulici Bratislavská, a to v místě, jemuž se říká „brněnský Bronx“. Bylo založeno roku 1991 romskými intelektuály jako NNO, deset let fungovalo v provizorních prostorách, v roce 2000 se přestěhovalo do budovy na Bratislavské ulici 246/67. V roce 2005 se muzeum stalo státní příspěvkovou organizací. Zakládajícím členem tohoto muzea je významná romská osobnost Ing. Karel Holomek. Ředitelkou je PhDr. Jana Horváthová.

SCHŮDKY O.S.

V dubnu roku 2010 bylo v Ostravě založeno občanské sdružení Schůdky (www.schudky.eu), které si klade za cíl netradiční cestou přiblížit veřejnosti např. klasickou romskou gastronomii. Schůdky spolupracují s týmem pěti romských žen, které jsou výborné kuchařky. V červnu a listopadu roku 2011 uspořádalo sdružení společenské večere pro cca 60 pozvaných hostů, kteří byli pohoštěni menu o pěti chodech tradičních romských jídel, jako jsou např. halušky, goja, pišot, bůček po cikánsku a vánoční zelí. Sdružení se snaží ukázat, že jsou také oblasti, ve kterých jsou Romové velmi šikovní a mohou své dovednosti šikovně prezentovat majoritní společnosti.

ROMSKÁ PERIODIKA, ROZHLAS

Romano hangos (Romský hlas) – Brno; www.romanohangos.cz

Amaro gendalos (Naše zrcadlo) – Praha; www.dzeno.cz

Romano vodi (Romská duše) – Praha; www.romea.cz

Romano džaniben (Romská moudra) – Praha; www.dzaniben.cz

Pořad „O Roma vakeren“ – čili „Romové hovoří“ pravidelně připravuje romská redakce Českého rozhlasu

1 – Radiožurnálu. Pořad vznikl koncem roku 1992. www.rozhlas.cz

ZAJÍMAVÉ WEBOVÉ STRÁNKY

Aktuální informace o Romech a nejen pro Romy – www.romea.cz

Zprávy ze života Romů, ale také něco o tradicích, kultuře a historii – www.romove.cz

Romské internetové rádio – www.radiorota.cz

Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity – www.vlada.cz

ZÁVĚREM

Na svých přednáškách jsme na začátku daly žákům krátký test:

1. Jak podle vás vypadá Rom?
2. Myslíte si, že Romové mají pozitivní vlastnosti? Jaké?
3. Znáte osobně nějakého Roma?
4. Znáte nějakého úspěšného a slavného Roma?

Tímto jsme chtěly zjistit, jak žáci vnímají romskou otázku. Podle jejich odpovědí jsme výše uvedené odpřednášely interaktivní metodou. Odpovědi některých žáků jsou naskenovány a zařazeny v příloze této metodiky.

Myslím si, že to je nejlepší odpověď na otázku, zda byl tento projekt přínosný. Doufám, že v každém z žáků zanechaly naše přednášky něco pozitivního a hlavně nového, protože většina negativních názorů a postojů nevyplývá z jejich osobních zkušeností, ale přináší si je z rodiny, z médií a celkového naladění ve společnosti.

Za negativní považuji jen to, že se nemůžeme na stejné školy vrátit za rok a znovu vyhodnotit názory žáků. Dále skutečnost, že toto téma není běžnou součástí učiva.

Čtyři otázky

ZAMĚŘENÍ AKTIVITY:

Úvodem přednáškového cyklu dostanou žáci v každé třídě čtyři otázky, na které mají odpovědět. Jedná se o interaktivní komunikaci s žáky, která většinou na začátku přednášky navodí příjemnou atmosféru.

Čas potřebný k realizaci: 15–20 minut.

POMŮCKY:

Tabule nebo flipchart, čisté papíry (pro každého žáka jeden).

PRŮBĚH:

Na tabuli jsou napsány otázky ve znění:

1. Jak podle Vás vypadá Rom?
2. Myslíte si, že Romové mají pozitivní vlastnosti a v případě, že ano, tak jaké?
3. Znáte osobně nějakého Roma?
4. Znáte nějakou romskou osobnost – celebritu?

Žáci odpovídají anonymně na bílé čisté papíry, píšou jen odpovědi. Po vypracování jsou odpovědi vybrány a obratem si přednášející udělají obrázek o tom, jak žáci smýšlejí, jaký mají názor a zkušenosti. Tyto jednotlivé otázky jsou poté rozebírány s žáky třídy, zajímavé odpovědi přečte lektor nahlas. Většinou ty mile překvapivé i ty negativní.

Cílem těchto 4 otázek je získat od žáků zpětnou vazbu na danou problematiku a hlavně jejich osobní názor. Odpovědi jsou záměrně anonymní, aby mohli být žáci upřímní a otevření.

Závěrem přednášející vyhodnotí nejzajímavější odpovědi.

ZAMĚŘENÍ AKTIVITY:

Skupinová práce na téma přednášky. Čas potřeby k uskutečnění aktivity je 15 min na samostatnou práci, 3 min pro přednes šéfredaktora každého časopisu. Cílem tohoto úkolu je dostat od žáků zpětnou vazbu, často při vypracování úkolu čerpají z přednášky samotné, zapojují fantazii a jsou kreativní. Velmi nás pobavily názvy časopisů (viz příloha této kapitoly).

POMŮCKY:

Papíry, nejlépe A4, tužky, pastelky.

PRŮBĚH:

Třída se rozdělí do tří stejně velkých skupin. V případě menších tříd pak např. na děvčata a kluky.

Skupina žáků tvoří nově založenou redakci časopisu. Časopis je určen pro celou společnost a je zaměřen na Romy. Měl by psát o romských tradicích, historii, prioritách, hodnotách, šikovných osobnostech, romské kuchyni, různých řemeslech, které Romové dříve provozovali, o všem, co žáky napadne a zajímá, mohou se samozřejmě inspirovat i ve výkladu přednášky.

Formát časopisu má být bílá A4, žáci mají k dispozici také barevné pastelky, kdy cílem tohoto úkolu je popsat obsah časopisu a formulovat ho do zajímavých nadpisů článků, definovat, kde bude vycházet, kdo mu bude dělat reklamu a jak, kolik bude stát atd.

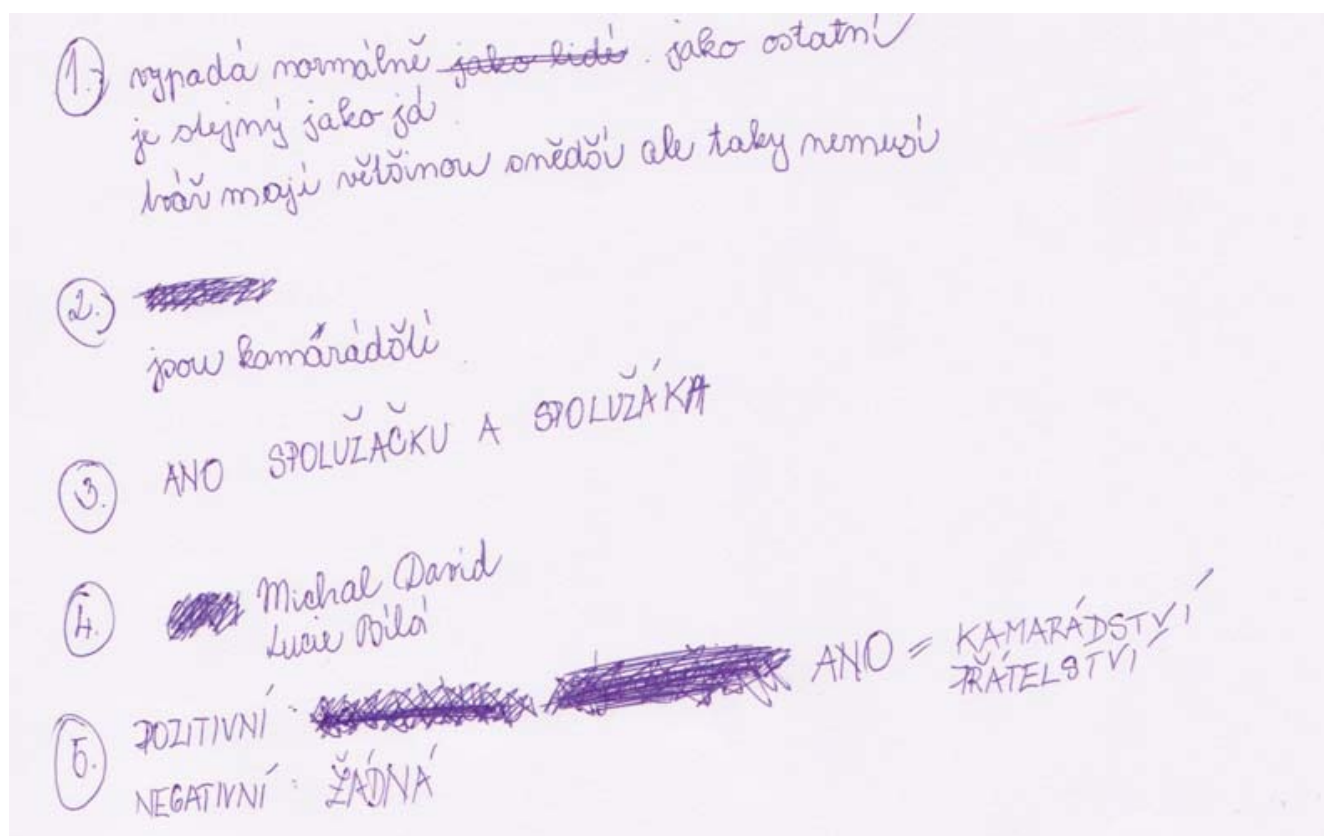
Každá skupina si v úvodu práce určí šéfredaktora, který bude po vypršení času prezentovat jejich nový časopis před celou třídou.

Ukázky odpovědí k aktivitě „Čtyři otázky“

Z našich zkušeností vyplývá, že větší část žáků, uvádějící negativní odpovědi na výše uvedené otázky, nevychází z vůbec žádných vlastních zkušeností, ale zprostředkovaně z názorů svých rodičů a blízkých, popř. médií. Děti mají často zkreslené a mylné představy o Romech jako takových.

Naším cílem bylo při přednáškách se pokusit podat žákům také informace – ať už z historie Romů, z rozdílů mezi majoritou a minoritou, z odlišného přístupu k hodnotám atd., aby si sami mohli udělat reálnější obrázek o této menšině.

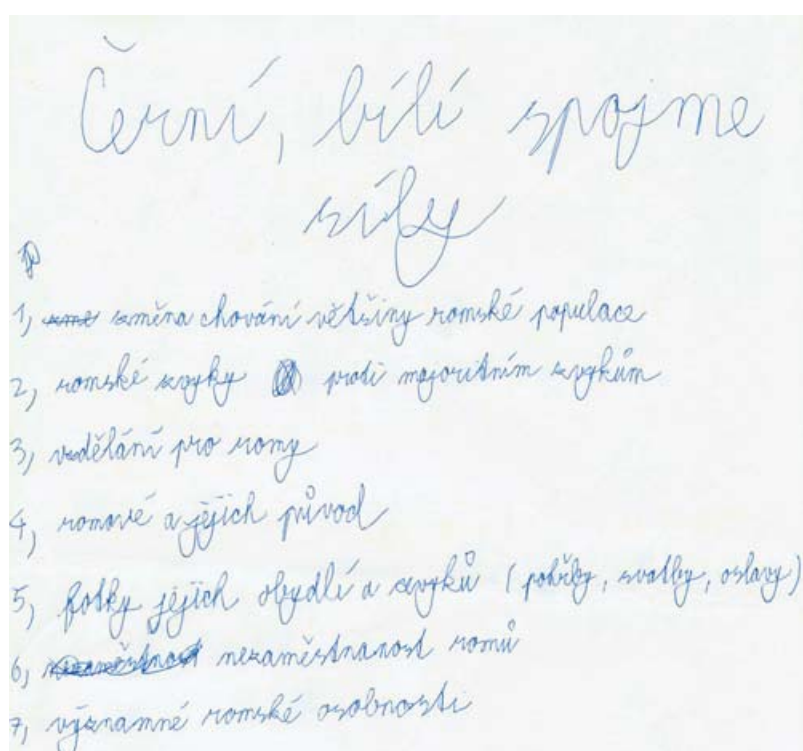
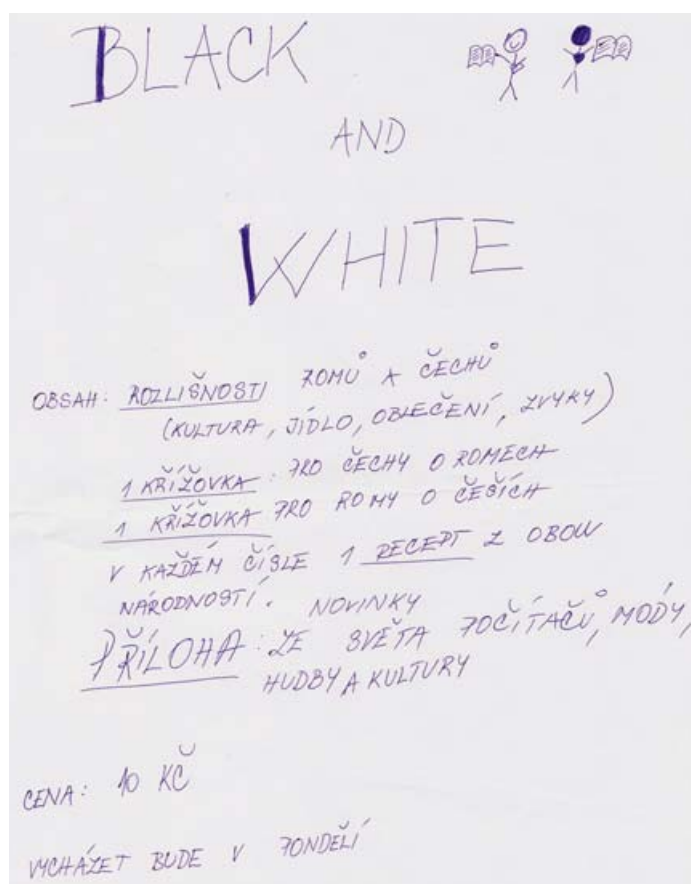
V každé třídě pozitivně zapůsobilo, když jsme uvedly, že jsme romské národnosti.

1. ROM VYPADA: ŠPINAVE, HUSNOU BANOU PLETÍ, NEMYSOU SE
2. NE. MYSLÍM, ŽE ROMOVÉ ANI ŽÁDNÍ ŽIVÍ CIGÁNI *NEMAJÍ* ŽÁDNÉ POZITIVNÍ VLASTNOSTI. ROMY NEMAJÍ KAPKA, PROTOŽE SOU MÍ NEPŘÍJEMNÍ VĚTŠINA FAKTŮ KRADE. A SOU ŠPINAVÍ, ZLÝ HUSNÍ APOD.
3. NE! ŽÁDNÉHO ROMA ANI CIGÁNA NEZVÁM! A ANI JE NIKDO NECHCI POTKAT ANI JE OSOBNĚ ZNÁT NEBO SES NĚMI PŘÁTELIT!
4. NE NEZVÁM ŽÁDNOU ROMSKOU CELEBRITU, CO UMĚ TAK ROMOVÉ ŽEBRAŠÍ NA ULICI PENÍZE A ZPÍVAJÍ. TO JE ASI TAK VŠE

- 1) Snědá pleť, většinou černé vlasy...
- 2) Ano mají. Podle mě mají hlavně talent, jsou přádelští.
- 3) Ano, a je to ~~mož~~ moc fajn člověk ☺
- 4) Myslím že ano, ale nejspíš si na 100% jistá. (Gypsy.cz) I Dělpsiž

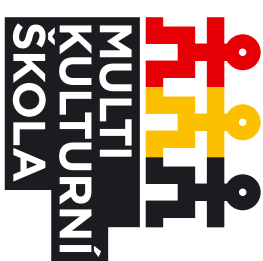
Ukázky k aktivitě „Časopis“

INFORMACE

**SPY, BRAVO, ÁBÍČKO...!
PŘOČ NE? A CO TŘEBA
ČABAS NEBO ROMEA?**

ANO!

Program pro pedagogy

Program pro pedagogické pracovníky je v projektu kromě pedagogů škol určen i pracovníkům neziskových organizací a doporučený je také vedoucím pracovníkům škol a NNO.

Program obsahuje 3 moduly, každý modul má určen svůj cíl a metody a je tak samostatným seminářem, nicméně vzájemně se moduly doplňují a poskytují dobrý vědomostní základ pro další osobní rozvoj absolventa a aplikaci multikulturní výchovy ve škole/organizaci.

Program jako celek není akreditován, samostatně akreditován MŠMT ČR (jako další vzdělávání pedagogů) je MODUL 2, vlastníkem akreditace je partner projektu Liga lidských práv.

PROGRAM OBSAHUJE 3 MODULY, PŘI REALIZACI PROJEKTU NAZVANÉ JAKO:

MODUL 1 – Jak se neztratit v průřezových tématech

MODUL 2 – Diskriminace jako (negativní) jev ve školní výuce/v životě člověka

MODUL 3 – Státní správa a národnostní menšiny

Vzdělávání pedagogů, realizace multikulturní výchovy, východiska a cíle

Jarmila Peterková

Projekt Multikulturní škola oslovuje nejen děti, ale i pedagogické pracovníky škol. Titul multikulturní škola v sobě skrývá nejen připravené děti, ale především vzdělané pedagogy. Ti v rámci dalšího vzdělávání absolvují množství přednášek, seminářů a školení.

Nejinak tomu bylo v projektu Multikulturní škola. Ve Dvou čtyřhodinových a jedné dvouhodinové lekci se šest lektorů snažilo předat pedagogům informace, sdělení i praktické návody, které mohou využít ve vzdělávací oblasti „člověk a společnost“, jež je v Rámcovém vzdělávacím plánu základního vzdělávání zastoupena vzdělávacími obory: výchova k občanství a dějepis.

Pestré a variabilní aktivity, kterými byl projekt naplněn, lze využít v různých průřezových tématech, nemusí být ani konkrétně zaměřeny na multikulturní výchovu. To bylo jedním z důvodů, proč jsme školili celé pedagogické sbory. Problém jinakosti, jiného přístupu, tolerance není záležitostí jen několika pedagogů, kteří jsou na tuto oblast zaměřeni, ale celé školy.

Děti minorit přijdou do styku se všemi učiteli školy. Je proto potřeba mít připravené všechny pedagogy i vychovatele v družinách, včetně nepedagogických pracovníků. Dobrou atmosféru školy vytvářejí všichni. Všichni se podílejí na tom, jak školu vnímá veřejnost a hlavně, jak spokojené tam budou děti, ale nejen ony. Škola je velkou komunitou, širokou „rodinou“, která v některých případech doplňuje dítěti primární rodinu.

„Získat a vyškolit jednoho učitele znamená získat mnoho studentů, čtenářů a budoucích členů společnosti. Proto je oslovení učitelů pedagogů vědomým uznáním pozice vzdělání jako klíče k rozvoji pozitivního občanství na místní, národní i globální úrovni. Prostřednictvím pedagogů lze posilovat a prosazovat interkulturní porozumění a respekt k druhé straně.“¹

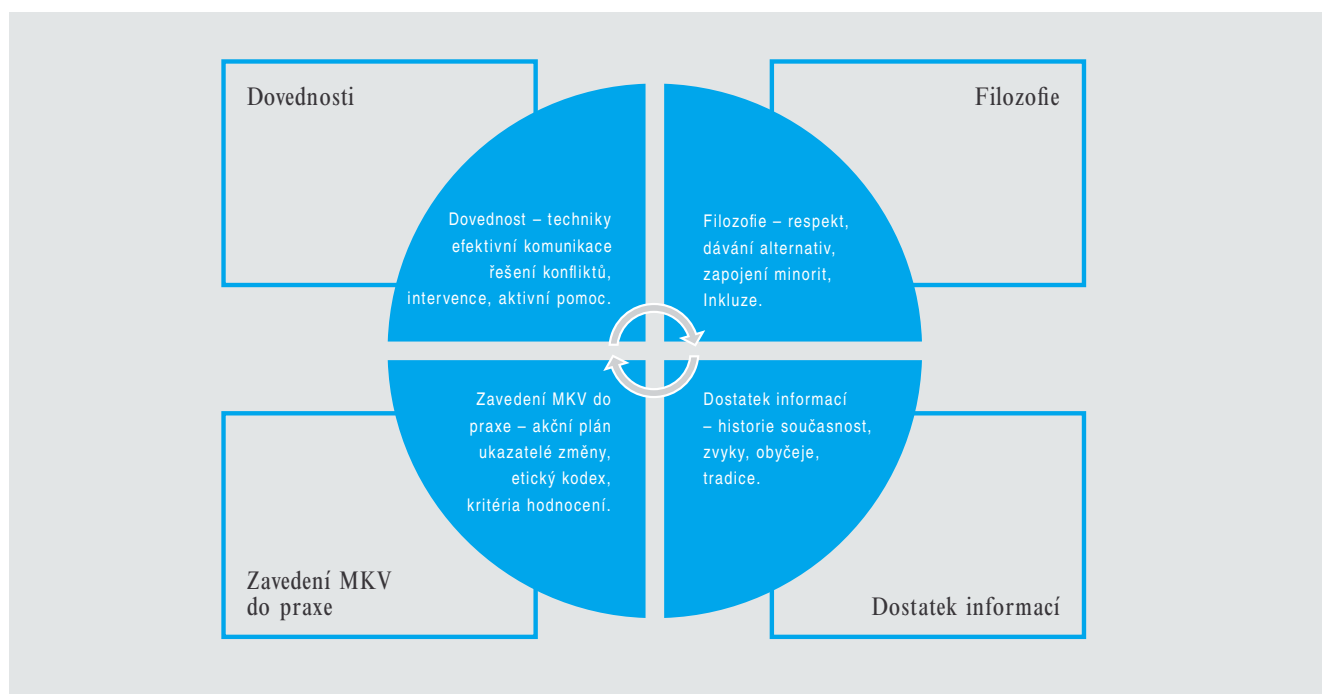
Není cílem projektu ani této publikace, aby se pedagog stal znalcem globálních témat, problémů minorit, ale tím, kdo svou osobností, odpovědností, nepředpojatým myšlením a odvahou dokáže předat témata multikultury tak, aby nedocházelo k rasové nesnášenlivosti. Česká republika je poměrně stabilní ekonomicky i politicky, proto je cílem pro obyvatele z cizích zemí. Další skutečností podporující multikulturní vzdělávání je zjištění, že se při posledním sčítání lidu přihlásilo k jiné národnosti značné procento občanů (statistiky udávají přes 10 %). To s sebou nese jejich jiné zvyky, obyčeje, vzorce chování a jednání. Což někdy bývá v rozporu s tím, co považuje za vhodné a správné většina. Nelze se vyhnout konfliktům, jsou tu a budou, ale je naší snahou zmírnit je a přetavit ve zrod něčeho nového. V toleranci, odpovědnost, slušné chování, dobré soužití. Na obou stranách. V majoritě i minoritě.

¹ MIKA LAUNIKARI a SAULI PUUKARI. Multikulturní poradenství. Praha: Dům zahraničních služeb MŠMT, 2009

Teoretická východiska multikulturní výchovy (MKV)

Jarmila Peterková

- FILOZOFIE
- DOSTATEK INFORMACÍ
- DOVEDNOSTI
- ZAVEDENÍ MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY DO PRAXE

Základní části multikulturní výchovy. Zdroj: Vzdělávání multiplikátorů multikulturní výchovy, T. Šišková, Praha

Čtyři základní části multikulturní výchovy jsou v kruhu. Je tím zdůrazněno, že jsou stejně důležité a jedna sama o sobě, bez dalších tří by nenaplnila poslání MKV. Každá lidská činnost potřebuje myšlenku, nápad, filozofii. Potřebujeme dostatek informací. Směrem k tématu jsou to historie, obyčeje, zvyky, tradice dané minority. K jakékoliv lidské činnosti jsou nezbytné dovednosti.

Pedagogické schopnosti – zprostředkovat poznatky, vzdělat, nadchnout, komunikovat, sdělovat apod. patří mezi dovednosti všech učitelů, přesto je nezbytné zdokonalovat je a rozvíjet. Poslední výšečí kruhu je zavedení MKV do praxe.

Mít informace, dovednosti, myšlenky by bylo bezzubé, kdybychom je nedokázali převést do praxe. K tomu nám slouží například koncepce, akční plány, přípravy i praktická činnost v hodinách. Snahou je u menšinového etnika rozvíjet vnímání, naučit se chápat kulturu, život i filozofii většinové společnosti. U většiny rozvíjet znalosti, pochopení ostatních národností. Protože respektování, společné aktivity a společná práce vytvářejí dobré celospolečenské klima.

ZÁKLADNÍ POJMY

Multikultura

Multikulturní výchova (Multicultural Education) je relativně nový pedagogický pojem, který teprve začátkem 90. let minulého století vstoupil do České republiky. I přesto, že je již dnes multikulturní výchova akceptována v Rámcových vzdělávacích programech pro základní a gymnaziální vzdělávání, je MKV stále málo terminologicky ukotvená a ujasněná. Její uplatňování ve školství je problematické a složité.

Multikulturní výchova (MKV)

MKV chápeme jako výchovu k životu v existující multikulturní společnosti, která je etnicky, kulturně a sociálně variabilní. Opakem je ústup od multikulturalismu, individuální občanská integrace.

Cíle MKV

Základním cílem MKV a její podstatou je naučit se porozumět lidem s odlišností, jinakostí (která může být dána sociálně, rasou, národností, jazykem, kulturou, náboženstvím, zkušeností, apod.) a vytvářet prostor pro tolerantní a vstřícné soužití s nimi.

Společným jmenovatelem při aplikaci všech metod MKV by mělo být dodržování zdvořilosti (slušnosti), efektivní komunikace, smysluplné diskuse, konstruktivní spolupráce, kritického myšlení a interaktivního přístupu. Musíme mít možnost aktivně si utvářet postoje, trénovat dovednosti a schopnosti, pracovat s informacemi.

Otázka: (Máme zájem a dokážeme pracovat sami na sobě?)

Obsah MKV

Obsahově se MKV zabývá různými tematickými okruhy, ale základní problematikou je vždy soužití majoritní společnosti s menšinami a naopak, tedy jejich vzájemný vztah bez xenofobie a rasismu.

Zamyšlení: (Je toto v české společnosti politicky a společensky žádané?)

Xenofobie

Strach z cizího. Je základem různých nenávistných ideologií. Je spojena s problémem minorit a jejich napětí vůči majoritní společnosti. Xenofobie vzrůstá spolu se sociální, politickou nebo ekonomickou krizí. Cizí bývá vnímáno jako původce potíží.

Předsudek: (Cizinci jsou zdrojem různých nemocí, které k nám přinesou.)

Rasismus

Vychází z xenofobie. Předpokládá fyzickou a duševní nerovnost lidí (ras) a jejich vliv na dějiny, podle této teorie bylo lidstvo rozděleno na vyšší a nižší rasy. Produktem rasismu je rasová diskriminace a rasové násilí.

Příklad rasismu: (ČR patří „bílým“.)

Diskriminace

Potlačení práv jednotlivce, skupiny. Nejčastěji se používá v negativním významu rozlišování lidí na základě příslušnosti k nějaké obecné skupině bez ohledu na schopnosti konkrétního jedince. Podle konkrétního kritéria diskriminace se hovoří o diskriminaci na základě rasy, náboženského přesvědčení, politického přesvědčení, pohlaví, věku apod.

Příklad diskriminace: (Tato restaurace je jen pro „bílé“.)

Předsudky

Negativní postoje k osobám, skupinám, idejím, apod. založené na pověře, nekritické víře, stereotypch, bez snahy ověřit je. Často vystupují ve vztazích k etnickým a rasovým skupinám. Předsudek je přisuzování většinou negativních vlastností lidem dopředu, aniž bychom je znali. Předsudek obsahuje záporné hodnocení nebo odsouzení a je projevem negativního vztahu.

Předsudek: (Romové stejně nebudou pracovat, proto jejich žádost o práci rovnou odmítnu.)

Stereotyp

Šablonovitý způsob vnímání, který není produktem přímé zkušenosti člověka, je přebírán a udržován tradicí.

Příklad: (Romové zneužívají sociální dávky)

Co víme o jiných kulturách?

Vlasta Geryková

V dnešním světě cestování a migrace se stále častěji dostáváme do kontaktu s příslušníky jiných kultur a národů. Odlišné zvyky a kultura těchto lidí mohou ve střetu s těmi našimi vyvolat nedorozumění, která nemusí být pouze úsměvná, ale mohou vést i ke konfliktům. Proto je dobré se na tato setkání připravit a něco se o jiných kulturách dozvědět. Většinu věcí si dohledáte na internetu nebo přečtete v různých publikacích, proto předkládáme jen některé zajímavosti. Co se týká například dotyků, sami víme, že nejsme tak srdeční jako například Španělé nebo Italové, kde se i muži běžně objímají. Svůj osobní prostor má každý jinak nastavený. Lidé žijící na samotách dalekého severu jej mají mnohem větší, než obyvatelé přeplněného velkoměsta. Japoncům nevdá mačkání se, například v přeplněném metru nebo malé ložnici. V obchodním styku s Japonci ale na doteky zapomeňte, je to neslušné. Nevychovaností je např. i to, když se dotknete hlavy obyvatele Thajska. Podobně ve Vietnamu je hlazení po vlasech příznáno pouze rodičům. Jinak to značí výraz přílišné sebejistoty.

Zajímavá je otázka cudnosti. V tradičních romských rodinách se před sebou lidé nesvlékají a doma nechodí ve spodním prádle. Ve Vietnamu se zase nesluší líbání na veřejnosti, protože s tím nejcennějším se nebudu veřejně ukazovat. V Afghánistánu by byli pohoršeni, pokud byste se svlékli ve společných sprchách, a to i přesto, že jsou rozdělené dle pohlaví. Afghánští studenti se sprchovali v šatech i v oddělených kabinkách, šaty si na sobě současně prali. Ve vietnamské rodině nás nesmí překvapit reprezentativní postavení muže, ovšem tradice obdivu k ženám je silná na rozdíl třeba od kultury čínské. Úcta se ve Vietnamu prokazuje i staršímu sourozenci a starší generaci. Z našeho prostředí je nám známo i pochopení důležitosti vzdělání v asijských rodinách, kdy není výjimkou, že rodiče do něj investují většinu našetřených peněz. Asijské děti i studenti si rovněž studia i docházky do školy váží a dokážou se i po příchodu ze školy ještě dalších 6 hodin učit, což je současně vyžadováno i rodiči. Oproti disciplinovaným asijským rodinám se naopak v romských rodinách dostává dětem velké volnosti, především malé děti bývají často až přespříliš hýčkány, ovšem důraz rodičů na vzdělávání ve velké většině chybí.

Pokud někdo udělá ve Vietnamu chybu, nevytýká se mu to na veřejnosti, chybujícímu se tím jednak dává příležitost k nápravě, a navíc se nesluší upozorňovat na nedostatky před ostatními. Chybující by neměl být přinucen „ztratit tvář“. Nenechte se zmást, pokud na vás Vietnamec pokyvuje rukou otočenou hřbetem nahoru. Může to vypadat, že vás odhání, ale chce vás naopak přivolat. Obě ruce pak použijte v Japonsku v situaci, kdy někomu předáváte svou vizitku. Významným rysem vietnamské komunity u nás je její uzavřenost, tato komunita se stýká především mezi sebou. Tuto uzavřenost upevnil i tzv. institut „zástupce“ neboli „prostředníka“, který funguje i dnes. Ti mají na starost veškerá oficiální jednání a vyřizování problémů komunity na našich úřadech. Další odlišností, se kterou se můžeme u Vietnamců setkat, je význam úsměvu, který u nich znamená nejen projev radosti, humoru a veselosti, ale má i jiné významy. V případě nespokojenosti, v nepříjemné, trapné situaci nebo při nedorozumění projevu mluvčího se na vás Vietnamec rovněž usměje. Podobně bude reagovat například zmatený či rozhněvaný Indonésan i další Asiaté. Další informace z této tematiky např. o odlišnostech stolování a pozdravech v jiných zemích a kulturách se můžete dovědět i v kapitole Vzdělávací program pro žáky 2. stupně ZŠ – Odlišnosti jiných kultur.

POUŽITÉ ZDROJE:

ŠIŠKOVÁ, T. (ed.). Menšiny a migranti v České republice. 1.vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-648-9.

Aktivní naslouchání

Jarmila Peterková

Předpokladem komunikace nejen s jinými národnostmi, cizinci, ale i kolegy a žáky je schopnost domluvit se, vysvětlit své stanovisko, zdůvodnit postoj. Někdy se stává, že začneme mluvit o trojúhelníku a posluchač pochopí čtverec. Přitom jde o základní předpoklad každé osobnosti, rozumět tomu, co se mi ten druhý snaží sdělit a umět naslouchat. (Lépe: Přitom umět naslouchat a rozumět tomu, co se mi ten druhý snaží sdělit, patří k základním předpokladům každé osobnosti.) Uvedené techniky aktivního naslouchání jsou těmi, které nám pomohou správně pochopit sdělované, dokážou zapojit do diskuze i nemluvného jedince, najít společnou řeč, vyhnou se případné hádce nebo konfliktu. V následujících odkazech uvedu šest technik, které je vhodné nejen přečíst, ale i a naučit se s nimi pracovat. Pokud se stanou součástí naší komunikace a budeme je aktivně používat, výsledky se dostaví. Budeme těmi, se kterými je radost mluvit, těmi, kdo umí urovnat konflikt, komu lze sdělit i důvěrné informace a především těmi, kteří umí naslouchat.

TECHNIKA POVZBUZENÍ

Jejím cílem je rozmluvit našeho partnera, dát najevo, že se zajímáme o to, co nám říká, ujistit ho, že jeho sdělení se nás dotýká, že mu věnujeme pozornost. Dáme mu tím najevo nejen zájem, ale určitě se nám podaří zjistit o daném tématu víc informací.

Cíl: Vzbudit zájem, povzbudit.

Jak jednat: Nehodnotit, neutrální slova, změna intonace.

Příklady: Mohl byste mi...
To je zajímavé...
Povídej mi o tom...
Jsem zvědavá, jak to dopadlo...

TECHNIKA OBJASNĚNÍ

Ne všemu ihned porozumíme, ne všechno je jasné a hned vidět v souvislostech. Tato technika nám umožní prozkoumat sdělení, z více stran „přijít věci na kloub.“

Cíl: Vysvětlit, získat informace, souvislosti.

Jak jednat: Klást otevřené otázky, vysvětlit.

Příklady: Říkáte, že...
Jak... Kdy... Komu...
Kdo...Co... Kde

TECHNIKA PARAFRÁZOVÁNÍ

Spočívá v části zopakování sděleného. Tím je dána řečníkovi zpětná vazba, že ho vnímáme, posloucháme. Taky si jako posluchač ověřuji, jak rozumím sdělenému, jestli dobře chápu, co je mi předkládáno. Nejde o „papouškování“ toho, co jsem slyšel, ale ujasnění, jestli jsem slyšel správně. Pro řečníka je to potvrzení toho, že jeho slova jsou vnímána.

Cíl: Důkaz, že naslouchám. Jak chápu ověření sdělovaného.

Jak jednat: Přeformulovat, shrnout sdělení.

Příklady: Takže byste potřeboval...
Jestli tomu dobře rozumím...
Řekl jsi, že...

TECHNIKA ZRCADLENÍ

Pro komunikujícího se staneme „zrcadlem“. Vidí, že chápeme jeho sdělení, dáváme mu jasnou zpětnou vazbu. Chápeme jeho pohnutky, cíle. Vidíme a vnímáme, jak se cítí, jsme jeho obrazem, necítí se sám. Mluví s někým, kdo mu rozumí.

Cíl: Pojmenovat své pocity, dát najevo, že rozumím.

Jak jednat: Víím, jak se cítíš. Uznávám oprávněnost tvých pocitů.

Příklady: Vidím, že tě to trápí ...
Zdá se, že jsi...
Cítím, že...
Připadáš mi smutná...

TECHNIKA SHRUTÍ

Shrnout myšlenky, výsledky jednání, udělat závěr, najít podstatu problému, ale hlavně si připravit „půdu“ pro další jednání nebo setkání. Právě tímto se nejvíce technika shrnutí liší od techniky parafrázování.

Cíl: Shrnout myšlenky, popsat dosažené, nastínit základy dalšího jednání.

Jak jednat: Přeformulovat myšlenky, spojovat pocity, zopakovat důležité.

Příklady: Takže to, co jsi řekl...
Dnes jsme...
Pojďme shrnout...
Dohodli jsme se, že...

TECHNIKA OCENĚNÍ

Oceňuji zájem o komunikaci; oceňuji, že problém bude řešen; jsem rád, že má ke mně sdělovatel důvěru, že chce problém řešit. Je to technika, kterou můžete zklidnit rozčileného rodiče, kolegu, dítě, tím že ho pochválíte za to, že se svěřil, za zájem řešit věc, vysvětlit...

Cíl: Dát najevo, že uznávám potřeby mluvčího, uznat význam druhého člověka.

Jak jednat: Uznání mluvčímu, ocenění snahy, respektování jeho nároků.

Příklady: Jsem rád, že jsme o tom mluvili...
Oceňuji, že jsi přišel...
Oceňuji tě jako člověka...
Bylo cenné poznat...
Vážím si vaší ochoty...

Techniky aktivního naslouchání by měly být procvičovány, aby se staly součástí komunikačních dovedností. Stanou se dobrým pomocníkem při jednání nejen s příslušníky jiných národností.

Předsudky a stereotypy v přístupu k příslušníkům jiných menšin a kultur

„*Chceme-li změnit svět, musíme být změnou sami.*“

(MAHATMÁ GÁNDHÍ)

Předsudky a stereotypy hrají důležitou roli při soužití odlišných kultur. Někteří autoři chápou předsudek a stereotyp jako synonyma, jiní definují předsudek jako negativní stereotyp.

Při prevenci diskriminačního jednání a netolerance však v centru naší pozornosti stojí negativní stereotyp.

PŘEDSUDEK

Negativní postoj k osobám, skupinám, idejím, apod. založený na pověře, nekritické víře, stereotypech, bez snahy ověřit je. Často vystupuje ve vztazích k etnickým a rasovým skupinám.²

Předsudek je také předpojatost, názorová strnulost. Je to emočně nabitý, kriticky nezhodnocený úsudek a z něj plynoucí postoj, názor přijatý jedincem nebo skupinou.³

STEREOTYP

Šablonovitý způsob vnímání, který není produktem přímé zkušenosti individua, je přebírán a udržován tradicí.⁴ Stereotypy jsou podstatným nástrojem pro orientaci v životě. Na základě zjednodušení umožňují hledat podobnosti mezi novým a již zažitým. Díky nim není třeba řešit každou situaci jako novou a jedinečnou. Obtíž je však v tom, že stereotypy právě pro svou zjednodušující povahu mohou být i nebezpečné, mohou obsahovat sexistické, rasové, etnické nebo jinak podmíněné předsudky (o „nepřizpůsobivých“ Romech, „neotesaných“ Rusech, „přihlouplých“ blondýnách, „nudných“ účetních, „omezených“ učitelkách a policistech apod.). Takové soudy jsou natolik rozšířené, že se stávají podstatnou (někdy dokonce převládající) součástí konkrétní kultury.⁵

² CoJeCo: Vaše Encyklopedie [online]. 14. 3. 2000, 5. 11. 2003 [cit. 2007-06-04]. Dostupný z WWW: <http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=77614&s_lang=2&title=p%F8edsudek>.

³ PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. 2.vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-280-5.

⁴ Interkulturní vzdělávání – příručka nejen pro středoškolské pedagogy. Člověk v tísni, společnost při ČT, o.p.s. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-614-1, s. 99.

⁵ JIRÁK, J., WOLÁK, R. Stereotypy v médiích. In MIČIENKA, M., JIRÁK, J. a kol. Rozumět médiím. Praha: Partners

STEREOTYPY MOHOU BÝT:

- a) Rasové nebo etnické – vznikají a rozvíjejí se v závislosti na kultuře prostředí, z něž člověk pochází.
- b) Národní – vyjadřují typické mínění příslušníků jednoho etnika o příslušnících etnika jiného.⁶

GENERALIZACE – zevšeobecnování, vytváření obecných pojmů nebo zákonitostí.⁷

Věci, osoby, události téměř nikdy v běžném životě nevnímáme nepředpojatě, protože je to pro nás obtížné. Ani si mnohdy svou předpojatost neuvědomujeme, nebo jen málokdy. Nové věci, události, osoby vždy porovnáváme s tím, co jsme zažili nebo nám to někdo vyprávěl nebo se řídíme zkušeností blízkých atd. Potom tyto jevy i každou novou informaci porovnáváme s naučeným systémem hodnot, zařazujeme je podle toho, co vnímáme jako dobré, nebo špatné.

Široký okruh lidí, který často společně sdílí mnohé předsudky, si ani neuvědomuje, že jsou to pouze generalizované informace a představy. To je základem pro vznik stereotypů. Ve složitém světě plném nových dějů a informací nám může zobecnění mnohdy pomáhat, poskytuje „rychlé“ řešení. V některých jiných případech nám alespoň neškodí. Často se říká, třeba **Francouzi mají dobré víno, Češi mají rádi knedlo-vepřo-zelo nebo Italové jedí špagety**. Tím se neubližuje. Když však generalizujeme – hodnotíme někoho na základě jednoho rysu – třeba barvy kůže, oblečení, momentálního chování, to není správné, už to začíná vadit. Často také máme kusé, zkreslené, pouze ojedinělé a zevšeobecněné údaje, ze kterých vzniká stereotypní vnímání různých skupin, kultur, jevů. Toto vše se může stát základem jednání vůči jedincům z těchto skupin, když druhého právě za příslušnost k určité skupině odsoudím, dokonce ho pokládám za méněcenného – **Němci jsou fašisti; Rusové; Dánové jsou opilci; Ukrajinci jsou mafiáni; cizinci nám berou práci; Romové kradou a zneužívají sociální dávky**. Východisko všech forem diskriminačního jednání jsou právě předsudky a stereotypy. Na otázku, zda všichni Romové kradou a zneužívají sociální dávky, by žádný uvažující člověk neodpověděl kladně. Pokud však tento výrok slýcháme dlouhodobě a opakovaně, neuvědomíme si nedostatky tvrzení a jeho meze, a proto vezmeme tento názor za svůj, za pravdivý – vznikne předsudek. Pokud nemáme správné informace a vzory chování, často používáme předsudky a stereotypy nevědomě. To může být příčinou mnoha nedorozumění a konfliktů mezi jedinci žijícími vedle sebe.

⁶ PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. 1.vyd. Praha: Portál, 2004.

⁷ KOLEKTIV: Slovník cizích slov. Encyklopedický dům, spol. s r.o. Praha 1995. ISBN80-90-1647-0-6.

SHRNUTÍ:

Jedním z velmi důležitých cílů v činnosti všech škol, ve kterých se učí, tvoří a baví se děti odlišných kultur, by se mělo stát potlačování negativních předsudků a stereotypů, i když je to cíl složitý a proces dlouhodobý, je třeba začít poskytováním kvalitních a odborných informací o příslušnících jiných kultur, menšin. Dále poskytovat ukázky pozitivních příkladů, společných akcí při soužití odlišných kultur. Toto vše naruší generalizovaný model a povede k diferenciaci a konkretizaci. Budeme rozlišovat a hovořit o jednotlivcích, konkrétních událostech, a ne hodnotit celou kulturu, stát, menšinu, etnikum. Odměnou bude radost z toho, že svět je rozmanitý, nebudeme se bát druhých, budeme tolerantní, snad si i více porozumíme a obohatíme sebe o to, co je jiné.

POUŽITÉ ZDROJE:

1. ŠIŠKOVÁ, T. (ed.). Menšiny a migranti v České republice. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.
2. Interkulturní vzdělávání – příručka nejen pro středoškolské pedagogy. Člověk v tísni, společnost při ČT, o.p.s. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-614-1.

Žákem v etiopské škole

ZAMĚŘENÍ AKTIVITY:

Aktivita je zaměřena na zdůraznění významu vzdělání v životě člověka. Žáci si uvědomí, jaké je právo na vzdělání, přístup ke vzdělání a rovnost příležitostí v různých částech světa. Děti hledají společné a rozdílné znaky etiopské a české školy a také mohou zjišťovat příčiny negramotnosti ve světě.

PROSTOR: Třída

POMŮCKY:

Text o škole v Etiopii (v příloze této kapitoly) – 1× pro každého žáka, papíry s napsanými hesly rozvěšenými po třídě, lepitka dvou barev (např. žlutá, oranžová), velké papíry –1 pro každou skupinu, lístečky pro aktivity k rozdělení na dvojice, trojice.

PRŮBĚH:

V úvodu hodiny oznámíme žákům, že budeme mluvit o školách v Etiopii. Zjišťujeme, zda žáci vědí, kde Etiopie leží (možno využít mapu) a zda znají její hlavní město. Je možno rovněž pustit ukázky africké hudby.

Učitel rozvěsí po třídě papíry s osmi hesly nebo čísly (90, VODA, OMLUVENKA, 20 DNÍ, KLÁDA, DOMÁCÍ ÚKOL, SMĚNA, 3). Poté vyzve žáky, aby si nalezená hesla a čísla zapsali pod sebe na papír a zamysleli se nad tím, co mohou vyjadřovat a jakou mohou mít souvislost s probíraným tématem tj. etiopskou školou. Žáci své domněnky napíší přímo vedle každého hesla. Časový limit 3–5 min.

Poté se žáci rozdělí do skupinek po třech. Vyzveme žáky, aby si nyní v určených trojicích řekli své domněnky, názory obsažené v heslech a číslech. V případě, že u některých nemají nic napsaného, povzbudte je, aby společně přemýšleli. Rozdáme žákům text o škole v Etiopii. Každý z nich pozorně čte text metodou I.N.S.E.R.T. (popis metody v příloze této kapitoly), kdy symboly z metody si zaznamenává na levý okraj. Dále rovněž hledá v textu informace o některém ze slov či čísel (voda, 20 dní, směna atd.), která byla v úvodu rozvěšena po třídě, a tyto si podtrhne.

Společně probereme se žáky informace zjištěné metodou I.N.S.E.R.T. (tj., které informace jsou pro ně známé, co jsou pro ně nové, zajímavé informace, které informaci v textu nerozuměli, co je v rozporu s tím, co věděli, nebo v rozporu s jinou informací v textu, které informaci neporozuměli či by se o ní rádi dověděli více možno poznačit). Rovněž si společně zkontrolujeme, zda všichni našli informace obsažené v heslech a číslech.

Následně se žáci rozdělí do dvojic (**např. aktivita – Znamé historické dvojice: každý žák dostane papírek s napsanou osobností. Hledá toho, kdo má na lístečku napsanou postavu, která s tou jeho historicky souvisí a tvoří dvojici**). Ve dvojicích potom jeden žák z dvojice píše na papír vše, čím se etiopská škola liší od české školy a druhý z dvojice píše to, co mají tyto školy společné. Členové dvojice si pak napsané společně přečtou, případně doplní. Potom si přečteme nápady společně a dáme dohromady seznam (shrnutí informací) – **V čem se liší – Mají společné**. Tento seznam můžeme napsat na tabuli a využít pro další diskuzi.

Tabuli rozdělíme na poloviny. Na jednu polovinu napíšeme: **co bych změnil(a) v etiopské škole? proč?** A na druhou polovinu tabule napíšeme: **co bych zachoval(a) v etiopské škole? proč?** Rozdělíme dvojicím lepítka. Dvojice požádáme, ať na žlutý papírek napíší jednu věc, kterou by v etiopské škole změnily a proč, na oranžový lístek jednu věc, kterou by zachovaly a proč. Pak každý umístí své lístečky na tabuli k otázkám. Poté se společně informace shrnou a hodnotí se, co je na tabuli. Otázka: Co z etiopské školy byste zavedli v české škole a naopak?

Na závěr se metodou „**Ptej se PROČ**“ (v příloze této kapitoly) zaměříme na otázku negramotnosti, o které žáci četli v textu. Pojem negramotnost jim může být blíže vysvětlen nebo je možno se zeptat, jaké pocity má asi člověk, který neumí číst ani psát a jde např. nakupovat. Každá skupinka dostane velký papír a barevné fixy. Řekneme žákům, že jejich úkolem nyní bude se zamyslet nad příčinami negramotnosti ve světě. Vysvětlíme jim metodu „Ptej se proč“ na příkladu „proč chodíme do školy?“. Potom již skupiny samostatně pracují na otázce „**proč jsou někteří lidé negramotní?**“. Řekneme žákům, že v této metodě není žádná odpověď správná ani špatná a že je jen na nich jaké nápady a domněnky do řetězce napíší. Jen je důležité brát v potaz téma první otázky (Proč jsou někteří lidé negramotní?) a příliš se od ní nevzdalovat. Žákům dáme čas 8–10 minut. Poté se jejich řetězce vylepí na stěnu, v případě času vybědneme žáky, aby si plakáty prohlédli, a diskutujeme o nich, nebo ponecháme toto téma do další hodiny.

VARIANTY, ROZŠÍŘENÍ:

Místo závěrečného hodnocení „Co bych změnil(a), zachoval(a) v etiopské škole“, můžeme pátrat se žáky po tom „Co bych změnil(a), zachoval(a) v české škole“. Můžeme pustit rovněž některou z videoreportáží z projektu Postavme školu v Africe, kterou vydala organizace Člověk v tísni.

VÍCE NA:

<http://krizovatka.skaut.cz/projekty/charitativni-akce/postavme-skolu-v-africe/videoreportaze-skoly-v-etiopii/>.

NÁMĚT NA PRAKTICKOU AKTIVITU PŘEVZAT Z KNIHY:

Svět do všech předmětů: Globální téma pro 2. stupeň ZŠ a víceletá gymnázia. Brno: Společnost pro Fair Trade, 2009. ISBN 978-80-254-5678-1.

Klíče k osobnosti

ZAMĚŘENÍ AKTIVITY:

Poznání neznámého spolužáka, nového kamaráda a člena skupiny (i jiné národnosti či etnika) učitele, dospělého. Hra patří do oblasti sociální percepce – jak já vnímám druhé a jak druzí vidí mne. Člověka poznáváme a „zařazujeme“, když se s ním setkáme během prvních 4 minut na základě tzv. vnitřních klíčů. Vnímáme jeho postoj, gesta, pohled, vstřícnost, uzavřenost, náladu, oblečení, barvu očí, vlasů apod. Slova nás ovlivní maximálně do 10 %, ostatní poznáváme intuicí a „vnitřním zrakem“. Ani nevíme, že v sobě máme předsudky, neuvědomujeme si zkušenosti, informace, tradice, které jsme poznali v rodině a nejbližším okolí, jaké máme zkušenosti s poznáním s podobným typem, jaké máme předsudky a stereotypy. Máme to „v krvi“ a podle toho jednáme, aniž si to uvědomujeme.

POMŮCKY:

Malé poznámkové papíry, kam zaznamenáváme odpovědi; tabule, kam píše učitel nebo vedoucí skupiny otázky a později odpovědi. Je možné také předem připravit a na tabuli napsat obecné kategorie percepčních klíčů (vzhled, norma-typ, chování, barva očí, vlasů, kůže, zkušenost nápodoba atd.) a při práci s nimi je pak zaškrtnávat nebo dávat do rámečku.

PRŮBĚH:

1. Neznámého spolužáka, nového člena skupiny, kroužku, učitele, dospělého (nebo příslušníka jiné národnosti či etnika než české), postavíme před ostatní.
2. Položíme 5–10 otázek a požádáme přítomné, aby si zapisovali odpovědi (např. 1 a, 2 b) a tím hádali, o koho se jedná. (Pozor na otázky, které by se mohly sledovaného dotknout. Ověřte je předtím s ním osobně, abyste se vyvarovali případných kulturních „tabu“).

Příklady otázek:

- Jaké je tento chlapec, dívka, muž národnosti?
- Pije radši a) čaj, nebo b) kávu, c) kolu nebo d) tonik?
- Dívá se raději na filmy a) psychologické, nebo b) akční, nebo c) komedie?
- Na dovolenou by jel raději a) k moři, nebo b) na hory c) na chatu, chalupu?
- Které z těchto 3 barev by dal přednost? a) bílá, nebo b) červená, nebo c) modrá
- Kolik má sourozenců (dětí)? a) 0, nebo b) 1–2, nebo c) 3 a více
- Kterou kombinaci předmětů má(měl) ve škole nejraději? a) JČ-D, nebo b) M-F, nebo c) VV-HV
- Žil by raději a) ve městě, nebo b) na vesnici?
- V jídle upřednostňuje, když si může vybrat a) maso, nebo b) sladká jídla, nebo c) mléčné výrobky?
- Z hudby má rád? a) rock, nebo b) folk, country, nebo c) disco hudbu

Otázky je možno obměňovat a používat dle potřeby. Mladším dětem je možno dát vybírat pouze ze dvou možností.

Např.:

- Pije radši džus, nebo kolu?
- Prázdniny by raději trávil na horách nebo u moře?
- Má radši psy nebo kočky?
- Ve škole má raději matematiku nebo jazyky?
- Žil by raději ve městě nebo na vesnici?
- Dívá se raději na filmy akční nebo na komedie?
- Které z těchto 2 barev dá přednost? Zelené nebo červené?
- Jí raději maso nebo sladká jídla?
- Z hudby poslouchá raději disko nebo rock?
- Bojí se více nemocí nebo toho, jak ho budou ostatní posuzovat (hodnotit)?

- 3.** Zjistíte výsledky – správné odpovědi, které posuzovaný člověk říká, a zapisují se body, kdo kolikrát odhadl dobře. Při otázkách, které by spolužáci či členové skupiny běžně nekladli novému žákovi nebo členu skupiny, se můžete dovědět mnoho pozitivního a pomoci mu ke snadnějšímu přijetí v neznámém prostředí.

Pohovoříme o tom, že mezi klíče k poznání osobnosti patří zevnějšek, nápodoba, zkušenost, norma atd. a upozorníme, že těmito kategoriemi „otevíráme“, případně „uzavíráme“ osobnost.

Těmito kategoriemi, resp. „klíči“ poznáváme a hodnotíme, aniž víme, že tak činíme. Zároveň tak, jak všichni přítomní hodnotili neznámého, tak i on a ostatní kolem hodnotí nás.

OTÁZKY K DISKUZÍ:

- Co se stane, když jste nezařadili dobře? V těchto nezranitelných tématech se neublíží, ale co když se jedná třeba o téma: Mám si vedle něho sednout? Mám jí pomoci? Ublížím jí, když se jí nezastanu? I my se můžeme ocitnout v nesprávné „krabici“. Jaký je to pocit být špatně zařazen?
- Kdo z 10 otázek uhodl dobře 10×, 7×, 4×, vůbec ne? Ten kdo uhodl 10–7×, má dobrou intuici – v tomto konkrétním případě. Ale pozor, může se splést jindy (obvyklé je uhodnout 3–4×). Ten kdo uhodl málo nebo vůbec ne, potřebuje více času, více informací. Druhé poznáváme nejen podle našeho pocitu, ale i podle zkušenosti a informací.
- Co můžete navrhnout, abychom druhého dobře poznali nebo abychom byli objektivně poznáni?
- Děláme to vždy, když potkáme neznámého? Dáváme mu šanci, aby nám vysvětlil to, co se nám nezdá a z čeho máme strach?

NÁMĚT NA PRAKTICKOU AKTIVITU PŘEVZAT Z KNIHY:

ŠIŠKOVÁ, T. a kol.: Výchova k toleranci a proti rasismu. 1.vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-285-8.

Kolik toho skutečně víme o jiných kulturách?

1. V Thajsku je velmi nevychované dotknout se u druhého člověka:
 - a) auta
 - b) kozy
 - c) klíče od dveří
 - d) hlavy
2. Před vstupem do něčího domu v Japonsku byste měli odložit:
 - a) šperky
 - b) brýle
 - c) boty
 - d) kalhoty
3. Ve Španělsku byste večeřeli nejpravděpodobněji v čase:
 - a) 13:30 hod
 - b) 17:30 hod
 - c) 19:30 hod
 - d) 22:30 hod
4. V Saudské Arábii byste neměli svému hostiteli ukázat:
 - a) že se potíte
 - b) vaše tetování „Navždy Harley Davidson“
 - c) podrážky své obuvi
 - d) své zuby
5. Jste představeni paní Chin Hua Mei z Číny. Budete ji oslovovat paní:
 - a) Hua
 - b) Chin
 - c) Mei
 - d) Manner
6. Pokud chcete v Řecku někoho urazit, měli byste:
 - a) na něho zamávat
 - b) pokusit se zaplatit společnou večeři
 - c) dát mu 3 malé kamínky
 - d) debatovat o počasí
7. Pokud jedete do Toga, očekáváte, že budete jíst:
 - a) nic
 - b) vestoje
 - c) to, co si sami seženete
 - d) rukama
8. V Bulharsku znamená kývání hlavou směrem dopředu-dozadu:
 - a) že jste úplně šílený
 - b) ne
 - c) děkuji
 - d) ano
9. Pokud v Indonésii rozhněváte nebo zmatete osobu, se kterou se bavíte, tato osoba může reagovat následujícím způsobem:
 - a) s křikem utéct
 - b) pětkrát vás poklepat po pravém rameni
 - c) házet písek na vaše boty
 - d) se usmívat

10. Ve které zemi je nejméně přijatelné, pokud se jeden byznysmen během hovoru dotýká druhého byznysmena:

- a) v Japonsku b) v Srbsku c) ve Venezuele d) na Sicílii

11. Která z následujících věcí je považována za vhodný dárek:

- a) hodiny v Číně b) sada nožů v Argentině c) banket v Číně d) nic z uvedeného by nebylo vhodné a slušné

12. Aby byly vaše reklamní materiály v Brazílii úspěšné, měly by být přeložené do:

- a) angličtiny b) španělštiny c) francouzštiny d) ani jednoho z uvedených jazyků

13. V jedné z těchto zemí je komplikované obchodovat a uskutečňovat tradiční bankovní operace, protože zákony zakazují poskytovat a dostávat úroky v obchodních platbách. Je to v:

- a) Indii b) Mongolsku c) Saudské Arábii d) Bělorusku

14. V Japonsku je důležité:

- a) věnovat svoji navštívenku (vizitku) jen tehdy, pokud jste si vytvořili vztah se svým obchodním partnerem b) předat svoji navštívenku tak, že ji držíte oběma rukama c) mít na navštívence vytištěné údaje o firmě, ale nikdy ne o sobě (adresu bydliště apod.) d) ani jedna z uvedených možností e) předchozí odpovědi (a až c) všechny najednou

15. Jak často, podle výzkumu, říkají američtí rodiče svým dětem do 18 let, že je mají rádi:

- výjimečně při rodinných příležitostech (narozeniny, svátky apod.) 82% to řekne maximálně jednou týdně 86% to řekne alespoň jednou denně

Správné odpovědi: 1a, 2c, 3d, 4c, 5b, 6a, 7d, 8d, 9d, 10a, 11c, 12d, 13c, 14b, 15c.

POUŽITÉ ZDROJE:

Test převzat z modelového programu výcviku multiplikátorů multikulturní výchovy v rámci projektu PHARE CZ 000203 Multicultural Education Reform – Reforma multikulturního vzdělávání.

Školy v Etiopii

TEXT K AKTIVITĚ ŽÁKEM V ETIOPSKÉ ŠKOLE

V Etiopii žije osmkrát více lidí než v České republice. Z dospělých lidí (15 let a více) umějí číst a psát pouze tři lidé z deseti. Situace se však zlepšuje, a nyní asi polovina všech dětí chodí do školy.⁸ Nejhorší situace je na venkově, kde je chudoba znatelnější a děti (především dívky) místo chození do školy pomáhají rodičům uživit rodinu, např. chozením pro vodu, domácími pracemi či výpomocí na poli.

A jak vypadá taková etiopská škola? Je možné se zde setkat s různými typy školních budov. Některé školy jsou postaveny z betonových tvárnic, jiné jen ze dřeva a hlíny. Zasklená okna uvidíte jen u některých z nich. Vybavení škol se značně liší – v některých třídách lze vidět tabuli a lavice podobné těm našim, někde si ale vystačí jen s kládami na sezení.

Kvůli nedostatečným prostorám a malému počtu učitelů je v etiopských školách často zavedeno učení na směny (dvě až tři směny). V jedné škole se tak může vystřídat každý den například až 1500 dětí. V jedné třídě bývá okolo 50 žáků. Existují i třídy s 90 žáky a na venkově dokonce i se 150 dětmi.

V etiopském školství nalezneme více věcí, které u nás nejsou obvyklé. Například ve školách učí mnohem více učitelů než učitelek. S klasickou podobou třídní knihy tak, jak je známá z našich škol, se také nesetkáte. Většinou se vede pouze evidence školní docházky dle přidělených čísel. Ve státních školách děti úkoly nedostávají, a to ze dvou důvodů: jednak při tak velkém počtu žáků ve třídách by učitel nemohl každému úkoly zkontrolovat, jednak většina dětí po příchodu ze školy musí ještě pomáhat rodičům, takže na plnění úkolů jim nezbyvá čas. Zkoušení probíhá nejčastěji formou písemných testů (jednou za týden či čtrnáct dní).

Pokud žáci přijdou pozdě do školy, nesmějí se zapojit do vyučování, ale musí počkat před bránou školy do další přestávky, než je do školy vůbec pustí. Navíc ještě musí navštívit ředitelnu, kde si s nimi ředitel popovídá.

Absence se řeší také jinak než u nás. Při jednodenní či dvoudenní absenci jsou do školy zvoláni rodiče. Vícedenní nepřítomnost je nutné omlouvat zprávou od lékaře, jakmile však dítě chybí více jak dvacet dní v jednom pololetí, propadá.

POUŽITÝ ZDROJ:

Text je převzat a upraven na základě otázek a odpovědí získaných z článku Proč Etiopie? [online] Dostupné z: <http://skolavafrice.cz/o-projektu/proc-etioapie> (cit. 15. 9. 2009).

⁸ V letech 2000–2007 byla školní docházka v etiopských základních školách 45 %. Tedy 55 % ze všech dětí nechodilo do školy. Zdroj: UNICEF – The State of the World's Children 2009: Maternal and Newborn Health.

Metoda I.N.S.E.R.T.

Tato metoda čtení textu procvičuje výběr informací podle důležitosti, jejich třídění a práci s nimi. Každý žák si již při prvním čtení textu podtrhává následující typy informací a k nim na levý okraj textu přepisuje jeden z následujících symbolů. Je dobré upozornit žáky, aby každý symbol použili alespoň jedenkrát. Není třeba symbol psát ke každému řádku, možno psát k odstavcům, delším úsekům atd.

✓ (fajfka)	Je to pro mě známá informace, ověřil jsem si svou domněnku.
+	Je to pro mě nová, zajímavá či důležitá informace, nevěděl jsem.
- (mínus)	Nesouhlasím s touto informací, protože je v rozporu s tím, co vím, nebo tato informace je v rozporu s jinou informací v textu.
? (otazník)	Nerozumím této informaci či bych se o ní rád dozvěděl více.

Po skončení práce s textem možno do následující tabulky doplňovat informace z textu – tabulku žáci mohou dostat předem nebo si ji předkreslí. Poté si informace z tabulky žáci sdělují mezi sebou ve skupinkách, popřípadě společně se všemi.⁹

✓	+	-	?

⁹ Svět do všech předmětů: Globální téma pro 2. stupeň ZŠ a víceletá gymnázia. Brno: Společnost pro Fair Trade, 2009. ISBN 978-80-254-5678-1, s. 6

Metoda „Ptej se PROČ“

Princip metody spočívá v tom, že se ke každé zadané otázce vymyslí 2–4 odpovědi. Ty, které nejvíce souvisejí s otázkou, žáci rozvedou relevantní otázkou začínající PROČ. Žáci nemusí rozvíjet všechny své odpovědi, pouze ty, které chtějí. Poté pokračují stejným způsobem dále. V této metodě nejsou špatné a správné odpovědi, je jen na žácích, jaké nápady a domněnky do řetězce napíší. Jen je důležité brát v potaz téma první otázky.¹⁰

UKÁZKA METODY:

PROČ chodíme do školy?

Protože musíme. PROČ musíme?	Protože existuje devítiletá povinná školní docházka. PROČ je povinná?	
	Protože nesmíme pracovat. PROČ nesmíme pracovat?	
Protože chceme být chytrí. PROČ chceme být chytrí?	Protože chceme mít dobrou práci. PROČ je pro nás důležitá dobrá práce?	Protože nám to zajistí dobrý příjem. PROČ potřebujeme dobrý příjem?
	Atd.	
Protože je to zadarmo. PROČ je to zadarmo?	Protože to platí stát. PROČ to platí stát?	
	Atd.	

¹⁰ Svět do všech předmětů: Globální téma pro 2. stupeň ZŠ a víceletá gymnázia. Brno: Společnost pro Fair Trade, 2009. ISBN 978-80-254-5678-1, s. 21

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Neznalost jiných kultur je jednou z příčin

xenofobie a předsudků.

Vztah multikulturní výchovy, právo na vzdělání a diskriminace

Iva Pikalová

KONTEXT MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY

Multikulturní výchova si ve školách našla své místo jako průřezové téma. Je jedním z výsledků školské reformy, která se snaží o změnu formy a obsahu vzdělávání tak, aby byly v souladu s požadavky a nároky současné společnosti. Během několika let se však změnil náhled na její podstatu, kterou můžeme shledat také v osobnostně sociální výchově. **Pojetí multikultury** jako oboru, kde se pokoušíme pochopit význam a tradici odlišnosti, se postupně dostávalo až k **interkulturnímu, transkulturnímu či croskulturnímu přístupu**. Tyto přístupy nepopírají odlišnosti, avšak na ně přílišně neupozorňují, spíše se snaží podpořit toleranci, empatii, komunikaci a spolupráci. Aby průřezové téma multikulturní výchova vedlo k naplňování cílů, nemělo by být tematicky v rozporu s aktuálním stavem společnosti, filozofií českého školství a pojetím školského systému. Například transkulturní přístup vychází z individualizovaného pohledu na jednotlivce. Toto pojetí souvisí také s pro-inkluzivním nastavením školy, které je základní podmínkou pro zvládnutí diversity. Klíčová není pouze multikulturní výchova sama, ale zejména širší kontext stavu společnosti, prostředí školy, celkové nastavení podpůrného systému i kompetence pedagogů.

Právo na vzdělání a diskriminace

Iva Pikalová

V případě, že hovoříme o **inkluzivním vzdělávání**, je prioritou českého školství integrace dětí se znevýhodněními různého charakteru do hlavního vzdělávacího proudu, z něhož jsou nejčastěji vyčleňované děti s duševní nemocí či mentálním postižením. Například ve státech severní Evropy tuto inkluzi realizují, a jen pro těžce mentálně postižené děti jsou určeny speciální stacionáře. V České republice stále panují výrazné předsudky ve vztahu k lidem, kteří se nějak odlišují od většinové společnosti. S tím také souvisí vzdělávání romských dětí, případně dětí cizinců nebo dětí jiných etnických menšin. Zejména romské děti jsou segregovány a nadměrně zařazovány do speciálního školství. Nejedná se pouze o Českou republiku, ale v podstatě i o postsocialistické státy. Praxe započatá již v minulém režimu pokračuje tedy dál. Vzdělávání ve speciální či praktické škole neposkytuje žákům adekvátní, dostačující výbavu pro následnou šanci na trhu práce.

Nadměrným zařazováním romských dětí do jiných než standardních základních škol dochází k diskriminaci těchto dětí státem. Jediným legálním důvodem k zařazení žáka mimo standardní vzdělávací proud je diagnostikování mentálního postižení. Minimálně musí jít o tzv. lehkou mozkovou poruchu (LMP), což je nejlehčí forma postižení. Ovšem právě v rámci této diagnostiky se objevuje možnost posílat do zvláštních škol děti, které jsou tak zvané „živější“ a u nichž je – navíc mnohdy úmyslná – záměna za lehkou mozkovou retardaci nasnadě. Pro tyto děti s diagnózou LMP byla navíc vytvořena zvláštní příloha Rámcového vzdělávacího programu pro LMP. Výskyt lehké mozkové poruchy v běžné populaci je kolem 3 %, ale počet romských dětí v bývalých zvláštních školách je téměř 30 %. Zatímco pokud jde o majoritní děti, jsou v těchto školách, resp. vzdělávají se podle přílohy RVP (Rámcové vzdělávací programy) pro LMP pouhá 2,17 %. Tyto skutečnosti potvrzuje mj. i Monitoring Rámcového vzdělávacího programu Ústavu pro informace ve vzdělávání, učiněný v druhé polovině roku 2009.

Významný se v této problematice stal přelomový rozsudek D.H. a ostatní vs. Česká republika z roku 2007 vyneseny Evropským soudem pro lidská práva. Česká republika byla odsouzena pro nezákonnou segregaci romských dětí ve zvláštních školách pro mentálně postižené, která je formou diskriminace a porušuje lidská práva. Soud v tomto rozsudku deklaroval, že problém segregace ve školství je nejen českým, ale také středoevropským. Výslovný zákaz segregace se nyní objeví také ve vnitrostátním trestním právu: podle nového trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.) bude propříště rasová segregace a diskriminace trestným činem. Zákon v § 402 říká: „Kdo uplatňuje apartheid nebo rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou nebo třídní segregaci nebo jinou podobnou diskriminaci skupiny lidí, bude potrestán odnětím svobody na pět až dvanáct let.“

V případě, že žákům není umožněno vzdělání na běžné škole například z rasového důvodu, můžeme hovořit o diskriminaci. **Diskriminace** je, navzdory všeobecnému používání, úzce definovaný právní pojem. Je tedy důležité, aby lidé, kteří s tímto pojmem operují, přesně znali jeho význam a hlavně jej dokázali identifikovat v praxi. V žádném případě jej nelze používat jako synonymum jakéhokoliv protiprávního jednání. Zákaz diskriminace, který lze také vyjádřit jako příkaz k rovnému zacházení, je vyjádřen v ústavní rovině všech demokratických států světa. Úzce souvisí s přístupem státu k menšinám a jejich právnímu postavení. Sledování a potírání diskriminačních praktik je jedním z pilířů demokracie, neboť takovéto chování upírá jeho obětem práva a rovněž zamezuje jejich svobodě. Abychom mohli hovořit o **diskriminačním jednání**, musí být naplněno těchto pět podmínek:

1. Ve stejné situaci je s jednou osobou zacházeno méně výhodněji než s druhou.
2. Vzniká újma. Tato újma však nemusí být nutně materiální. Často dochází i jen k poškození dobré pověsti, snížení lidské důstojnosti apod.
3. Znevýhodnění se děje z právem zakázaného důvodu (pohlaví, rasa, náboženství). Výčet těchto důvodů zpravidla obsahuje každý lidskoprávní dokument.
4. Existuje v právem vymezených oblastech. Například typické pro české právo jsou tyto oblasti: veřejné právo, jako sociální zabezpečení, zaměstnávání, školství, poskytování služeb aj.
5. Nelze ji odůvodnit legitimním cílem nebo dosahováním tohoto cíle, nebo popř. cíl je oprávněný, ale děje se nepřiměřenými prostředky. Tento poslední bod je tzv. argumentem vyvinění. Pokud se tvrzenému pachateli diskriminace podaří prokázat, že jeho rozdílné jednání naplňovalo legitimní cíl, tedy cíl v daných podmínkách ospravedlnitelný, a navíc k naplnění tohoto cíle nepoužil nepřiměřeně přísné prostředky, pak se nedopouští diskriminačního jednání.

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že v některých případech i rozdílné jednání ve srovnatelné situaci nemusí být nazváno diskriminací, pokud je jím sledován oprávněný účel (tzv. afirmativní – vyrovnávací opatření apod.).

Diskriminaci dělíme na přímou a nepřímou. Antidiskriminační zákon pak rozlišuje další pojmy týkající se této tematiky jako: obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci či navádění k diskriminaci.

DISKRIMINACI A PRÁVO ROVNÉHO ZACHÁZENÍ NALEZNEME JAK VE VNITROSTÁTNÍ, TAK MEZINÁRODNÍ ÚPRAVĚ. ZEJMÉNA SE JEDNÁ O TYTO DOKUMENTY:

Mezinárodní právo a právo EU

- Všeobecná deklarace lidských práv,
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech,
- Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech,
- Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace,
- Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen,
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod,
- Listina základních práv EU (čl. 20 an.),
- Smlouva o fungování EU a Smlouva o Evropské unii,
- Směrnice 76/207/EHS o zavedení rovného zacházení pro muže a ženy (v zaměstnání a vzdělávání),
- Směrnice 2000/43/ES - zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ,
- Směrnice 2000/78/ES, - rovné zacházení v zaměstnání a další.

Vnitrostátní právo

- Ústava České republiky,
- Listina základních práv a svobod,
- Antidiskriminační zákon,
- Školský zákon,
- Trestní zákoník,
- Občanský soudní řád.

Ačkoliv je legislativa České republiky prozatím v otázce ochrany rovného přístupu roztříštěná, obecným pravidlem zůstává, že pokud jiný předpis nestanoví něco jiného, použije se pro boj s diskriminací ustanovení antidiskriminačního zákona.

Inkluzivní vzdělávání

Katarína Krahulová

Inkluze znamená jednak **automatické právo dítěte být vzděláváno v běžné základní škole** a zároveň postoj školy, který se snaží všem žákům bez rozdílu nabídnout stejné podmínky ve výchovně-vzdělávacím procesu. Inkluzivní vzdělávání je edukace mainstreamových žáků a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (například tělesně či duševně postižených, žáků etnických menšin, žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí nebo žáků nadaných) dohromady.

Neexistuje však žádný univerzální recept, jak se stát inkluzivní školou. Právě proto si ceníme každé školy, která má originální soubor aktivit, filozofií a myšlenky inkluze zapracovává do reálného života. Jednou z nejvýznamnějších podmínek je však otevřenost školy jakémukoliv dítěti, především dětem ze sociálně znevýhodněného prostředí. Je důležité, aby byla škola v tomto ohledu aktivní a motivovala různými způsoby rodiče k přihlášení jejich dítěte právě k ní. Dále zde nalezneme využívání asistenta pedagoga tam, kde je ho třeba, zapracování antidiskriminačních a inkluzivních principů do školního vzdělávacího programu, požadavek aktivity při motivaci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami ke vzdělávání ve škole, či nutnost práce v oblastech patologických jevů, zejména šikany aj. Proto je kladen důraz na preventivní program školy. Povinností každé základní školy je mít vypracovaný minimální preventivní program, který není pouze formalistním dokumentem, ale platformou pro osvědčené i inovativní přístupy prevence socio-patologických jevů na půdě školy i mimo ni. Jde například o školní projekty, zřízení školního parlamentu, zapojení dalších subjektů v regionu školy nebo peer programy. Školy dovedou být v této problematice velice aktivní a toto úsilí a píle se jim také vyplácí. Klima škol je tak již na první pohled prostoupeno vřelou atmosférou a na dětech je často zřejmá dobrá a uvolněná nálada, ochota komunikovat i spolupracovat.

Dalším důležitým faktorem je forma výuky na dané škole. Důležitá je snaha pedagogů o aktivní zapojení co možná největšího počtu žáků v hodinách. Nabídka a možnosti různých forem a typů vyučování je opravdu široká a učitel by se neměl spokojit pouze s klasickým hromadným vyučováním v lavicích.

Sociální nerovnost a interkulturní vzdělávání

Katarína Krahulová

Sociální nerovnost znamená nerovný přístup sociokulturních skupin k hodnotám, jako je například také vzdělání. Sociální status pak znamená pozici jedince nebo skupiny v sociálním systému. Vztah mezi sociální nerovností a vzděláním popisuje Bourdieu přes ekonomický, sociální a kulturní kapitál, přičemž kulturní kapitál je charakterizován osvojením chování, životním stylem i preferovanou kulturou, která může být majoritní, minoritní nebo dominantní kultura statusové skupiny. Právě dominantní statusová kultura ovlivňuje prostředí školy. Žáci, kteří preferovanou kulturu ovládají, se jeví jako nadanější, inteligentnější a učitelé s nimi mají méně komplikovanou komunikaci.

Úspěch žáka i úroveň dosaženého vzdělání se potom odvíjejí od míry osvojení dominantní kultury, tedy jakým kulturním kapitálem jedinec disponuje. Vzdělávací systém pak vytváří ideu, že jsou nerovnosti vlastně přirozené a konzervuje takto sociální nerovnost, která je přenášena generačně.

Tedy sociální původ nám výrazně zasahuje do procesu dosahovaného vzdělání. Otázka rovného a spravedlivého přístupu ke vzdělání je důležitá pro další vývoj vzdělanostní úrovně populace. Od rovného přístupu ke vzdělání se zdánlivě očekávají takové postupy, které by bylo možné aplikovat na všechny zájemce o vzdělání bez rozdílu, to však nejde. Interkulturní vzdělávání vždy hledá rovnováhu mezi adekvátními a rovnými vzdělávacími metodami a obsahem vzdělávání a zároveň otevřeností tohoto vzdělávání pro všechny.

Pedagogický přístup v rámci multikulturní výchovy

Školská reforma přináší nejen změny pro učitele, ale také pro žáky. Ministerstvo definovalo následujících 10 bodů, kterými se můžeme inspirovat také v rámci průřezového tématu multikulturní výchova.

- 1) Žáci se ve škole budou cítit **příjemně a bezpečně**, zažívat radost z učení.
- 2) Žáci dostanou **příležitost ukázat, co umí**, v čem se zlepšují – to by se mělo odrazit v jejich hodnocení.
- 3) Žáci získají nejen dobré znalosti, ale i **chuť a dovednosti učit se** po celý život.
- 4) Žáci se naučí **poznávat svět v souvislostech** a učivo maximálně využít ve svém budoucím životě.
- 5) Žáci budou dobře jazykově **připraveni na život a práci v současném propojeném světě**.
- 6) Žáci se naučí **pracovat s různými zdroji informací**.
- 7) Žáci budou **umět žít a jednat s ostatními lidmi**.
- 8) Žáci se naučí **jednat samostatně a rozhodovat se zodpovědně**.
- 9) Žáci budou **pečovat o zdraví** svoje i ostatních.
- 10) Žáci začnou **aktivně vstupovat do výuky** i dění ve škole.

NÁMĚTY DO VÝUKY

Můžeme doporučit v práci s interaktivní hodinou členění do tří fází, které se používá ve vzdělávacím projektu „Čtením a psaním ke kritickému myšlení“.

I. fáze

je **evokace**, kdy hledáme předchozí zkušenosti, znalosti, které studentům pomohou uchopit nové informace. V této fázi motivujeme studenty k aktivitě zejména metodami zaměřenými přímo na zkušenosti studentů a vyvoláváme jejich zájem. Můžeme se například ptát, co už o daném tématu žáci vědí, například formou brainstormingu. V případě, že zjišťujeme postoje, budeme si se žáky povídat o jejich vztahu k problému.

II. fáze

je **uvědomění si významu**, přenos a propojení informací, objevování nové látky.

Zde předáváme informace týkající se tématu a metody korespondující s cílem hodiny.

III. fáze

je **reflexe**, kdy zjišťujeme, co se žáci nového naučili, které informace si doplnili či rozšířili. Poslední fáze je velmi důležitá a často se stane, že na ni učiteli nezbude čas a nakonec učitel sám pouze stručně shrne hlavní myšlenky z hodiny. Tento postup je však v rozporu s principy interaktivní výuky.

JAKÉ BY TEDY MĚLO BÝT SCHÉMA HODINY?

1. Vyberte **téma hodiny** a najděte **argumenty**, které přesvědčí žáky o nutnosti o tématu hovořit. Na základě těchto argumentů formulujeme cíle hodiny s důrazem na uvědomění si postojů a nabytí dovedností. Je nutné si uvědomit, že znalosti jsou v předávání průřezových témat pouze prostředkem k postojům a dovednostem.
2. Následně si nachystáme **obsah hodiny**, tedy to, co se mají žáci naučit. Pokuste se průřezová témata propojit s tématy právě probíranými.
3. Zamyslete se nad **cílovou skupinou**, představte si třídu, ve které budete hodinu realizovat a zkuste předpovědět reakce, zkušenosti žáků a také situace, ve kterých budou moci **aplikovat v životě** to, co se v hodině naučí.
4. Vytvořte si **scénář hodiny rozčleněný do tří fází** – evokace, uvědomění si významu, reflexe. Hledejte vhodné metody, které budou podporovat cíle, které jste si formulovali.
5. **Zpětná vazba** pro vás znamená také zjištění naplnění cílů, i jak se žákům hodina líbila. Pokuste se nějakou formou zjistit tyto informace. Můžete použít například dotazník, test, doplňovačku atd.

ZÁVĚREM

V rámci této kapitoly naleznete příklad pěti aktivit k výše popsané tematice. Metodické listy s těmito aktivitami jsou určeny pro pedagogy v rámci jejich práce s těmito aktivitami.

Ve vlaku

ZAMĚŘENÍ AKTIVITY:

Hra je zaměřená na uvědomění si, co je a kde vzniká předsudek. Je určená pro žáky 2. stupně i středních škol. Velikost skupiny je šest žáků a více. Hra trvá 20–30 minut. Lze jí použít formou samostatné práce, skupinové práce i diskuze. Na tuto aktivitu lze dále navázat brainstormingem či skupinovou prací s cílem zjistit definici předsudku a jeho pramenů, popřípadě jeho důsledků.

POTŘEBY A POMŮCKY:

Namnožený pracovní list „Ve vlaku“ pro každého (v příloze této kapitoly), tužka, tabule nebo flipchart, fix nebo křída.

PRŮBĚH:

1. Každý dostane pracovní list „Ve vlaku“. Úkolem každého je představit si situaci, že jede ve vlaku, jde uličkou a vybírá si místo, kde chce strávit onu delší cestu. Každé kupé představuje jeden oddíl na pracovním listě (celkem tedy 9 kupé).
2. Každý si do pracovního listu naznačí 3 kupé, ve kterých by cestu rád strávil (+ důvod) a 3 kupé, do kterých by si rozhodně nesedl (+ důvod). V tomto momentě je velice důležité zdůraznit, že neexistují žádné dobré a žádné špatné odpovědi, vše je pouze na názoru každého.
3. Po krátkém čase na rozmyšlenou se účastníci rozdělí do skupinek po 3–6 lidech. Úkol výběru se znovu opakuje, ale nyní je to otázkou domluvy ve skupině, s kým by jeli a s kým ne. Po cca. 5–8 minutách by měl předem určený mluvčí každé skupinky představit 6 kupé, na kterých se domluvili. Tedy 3, se kterými by jeli, a 3, se kterými by nejeli. Lektor zaznamenává výsledky na tabuli (popř. flipchart).
4. Po prezentaci výsledků každé skupiny vzniknou na tabuli 2 „žebříčky“ (vítání spolucestujících a nežádoucích spolucestujících). Na těchto žebříčkách se dá lehce vysvětlovat problematika předsudků. Hlavně tedy za pomoci poukázání na ovlivnění výběru jednotlivých kupé různými pohledy a důvody. Nejlépe zřetelné je to, pokud se na obou stranách objeví ten samý spolucestující.

ZDROJ:

Námět na praktickou aktivitu převzat z: <http://www.varianty.cz>

Rituály těla u kmene Nacirema

Katarína Krahulová

ZAMĚŘENÍ AKTIVITY:

Aktivita vede žáky k hodnocení euroamerické kultury zvnějšku, uvědomění si relativnosti a podmíněnosti kulturních zvyků. Je určená pro žáky 2. stupně ZŠ i středních škol. Aktivita trvá 20–30 minut. Využíváme samostatnou práci a diskuzi.

POTŘEBY A POMŮCKY:

Namnožený pracovní list „Rituály těla u kmene Nacirema“ pro každého (viz příloha této kapitoly), tužka.

PRŮBĚH:

1. Sdělte účastníkům, že cílem aktivity je dozvědět se o zvláštních rituálech jednoho severoamerického kmene. Rozdejte kopie pracovních listů a vyzvěte účastníky, aby si text přečetli a přemýšleli o naciremských rituálech.
2. Můžete jim napomoci otázkami: Jak se vám jeví rituály těla kmene Nacirema?
 - Které jejich zvyky vám připadají nejpodivnější a proč?
 - Připadají vám některé zvyky zbytečné, kruté, nesmyslné? Proč?
 - Je jejich kultura naší něčím blízká?
3. Asi po 10 minutách požádejte o vyjádření několik účastníků. Nechte popřípadě čas na debatu. Vyzvěte poté, aby si přečetli jméno kmene pozpátku. Dozvědí se tedy, že celý text je věnován kultuře „americké“. Přečtou si text ještě jednou a hledají, které americké rituály jsou ve skutečnosti popsány.
4. Diskutujte následně o jejich pocitech, když se dozvěděli fakt, že se v textu vlastně jedná o Američany. Dále se věnujte tématům o relativitě kulturních zvyků. Pokuste se přijít na to, co by mohlo příslušníky jiných kultur překvapovat na kultuře naší. Pokuste se vyjmenovat co nejvíce rituálů evropské kultury (jídlo, oblečení, hygiena, namlouvání, úloha žen a mužů, sexuální zvyklosti, způsoby komunikace apod.). Diskutujte o podobných otázkách.
5. Po zhodnocení textu by měl následovat závěr např. v podobě: „*Není vždy všechno tak, jak se mi jeví na 1. pohled.*“ Po celkové diskuzi bychom si měli říci, že v oblasti kultury není nic „normální a nenormální“, ale vše je dosti relativní.

ZDROJ:

Námět na praktickou aktivitu převzat z: <http://www.varianty.cz>

Listina základních práv a svobod

ZAMĚŘENÍ AKTIVITY:

Aktivita má za cíl systematizaci základních práv, seznámení s Listinou základních práv a svobod i uvědomění si významu některých práv. Je vhodná pro žáky druhého stupně, ale v upravené formě ji lze použít i na stupni prvním. Využíváme forem skupinové práce a případné diskuse. Aktivita trvá přibližně 15 minut.

POTŘEBY A POMŮCKY:

Namnožené a rozstříhané pracovní lístky (nastříhaná tabulka v příloze této kapitoly) pro každou skupinu.

PRŮBĚH:

1. Učitel rozstříhá tabulku s vybranými právy a uvedenými příklady. Rozdá ji do skupin.
2. 2. skupina skládá k sobě konkrétní právo a uvedený příklad.
3. Následně proběhne společná kontrola. Metoda je spíše aktivizační pro uvedení do tématu nebo k rozpoutání diskuse. Můžeme uvádět i příklady, jak tato práva byla omezena před rokem 1989 a jak je to nyní.

ZDROJ:

Námět na praktickou aktivitu navrhla Katarína Krahulová

Diskuse

Katarína Krahulová

ZAMĚŘENÍ AKTIVITY:

Aktivita vede žáky k zamyšlení nad stereotypy a předsudky, posiluje vzájemnou spolupráci ve skupině, posiluje schopnost argumentace žáků. Aktivita je určena pro žáky druhého stupně i střední školy. Trvá dle délky diskuse, přibližně 20–30 minut. Využíváme formu skupinové práce.

POTŘEBY A POMŮCKY:

Napsané otázky na tabuli, papír, tužka.

OTÁZKY K DISKUSI:

Je sportovec zdravější než „hospodský štamgast“?

Je lékař chytřejší než popelář?

Postará se matka lépe o dítě než otec?

PRŮBĚH:

Třídu rozdělíme na několik skupin. V případě použití všech tří otázek ji rozdělíme na 6 skupin, v případě položení 2 otázek na 4 skupiny, atd.

1. 2 skupiny pracují vždy k jedné otázce, ale hledají opačné argumenty. Např. „*Je lékař chytřejší než popelář?*“ Jedna skupina hledá argumenty, proč je lékař chytřejší než popelář. Druhá skupina hledá argumenty, proč lékař není chytřejší než popelář.
2. Tyto argumenty si nejprve připraví ve skupince a v poznámkách na papír. Následně spustíme diskusi a sledujeme komunikaci obou skupin.
3. V závěru bychom měli dojít k nejednoznačné odpovědi, např. „*Lékař nemusí být vždy chytřejší než popelář.*“ Takto můžeme opět navázat na předsudky a stereotypy ve společnosti.

ZDROJ:

Námět na praktickou aktivitu navrhla Katarína Krahulová.

Test – co je diskriminace

ZAMĚŘENÍ AKTIVITY:

Cílem testu je evaluace týkající se osvojení základních diskriminačních kategorií, přiblížení pojmu diskriminace, jeho znaků a odlišování situací, které jsou, resp. nejsou diskriminací. Test zvládnou žáci druhého stupně po absolvování teoretického základu, který je také uveden v této kapitole určené k problematice diskriminace. Trvá max. 30 minut i s kontrolou a diskusí.

POTŘEBY A POMŮCKY:

Projektor, PC, namnožené pracovní listy TEST DISKRIMINACE (viz příloha této kapitoly).

PRŮBĚH:

Nejprve žákům poskytneme teoretický základ na téma diskriminace. Následně jim zadáme test, kde může být na otázku tato odpověď:

1. jedná se o diskriminaci (ano)
2. nejedná se o diskriminaci (ne)
3. nebo to nelze určit (nelze určit)

Následuje společná kontrola a případná diskuse.

ZDROJ:

Námět na praktickou aktivitu navrhla Lucie Obrovská (koordinátorka projektu Férová škola 2008–2010).

Vizualizace příkladu cestujících

PRACOVNÍ LIST K AKTIVITĚ „VE VLAKU“

fotbalový fanoušek	černošská žena, která jede na trh prodávat své výrobky	vietnamská rodina s dětmi
		
tělesně postižený člověk	vyzývavě nalíčená a oblečená žena	ozbrojený voják
		
otrhaný běloch	Ukrajinský Dělník	mladý muž s vyholenou hlavou
		

ilustrační obrázky

Zdroj: Námět převzat z www.varianty.cz

Příběh Nacirema

PRACOVNÍ LIST K AKTIVITĚ „RITUÁLY TĚLA U KMENE NACIREMA.“

RITUÁLY TĚLA U KMENE NACIREMA

Naciremové jsou málo známým severoamerickým kmenem. Magické praktiky Naciremů jsou příkladem extrémního lidského chování. Jejich kultura je charakterizována vysoce vyvinutým obchodem; mnoho času tráví hospodářskými činnostmi, zbytek v obřadech, v nichž se spotřebovává i část plodů zmíněných činností. Ohniskem obřadní činnosti je lidské tělo, jehož vzhled a zdraví je hlavním předmětem zájmu v životě Naciremů. Zásadní víra, na níž spočívá celý společenský systém Naciremů, je ta, že lidské tělo je ošklivé a přirozeně tíhne k slabosti a nemoci. Jedinou nadějí člověka, odsouzeného k životu v takovém těle, představuje odvracení těchto nežádoucích jevů prováděním zvláštních očišťovacích obřadů.

Naciremové jsou téměř patologicky fascinováni ústy, k nimž chovají posvátnou úctu a jejichž stav má prý nadpřirozený vliv na všechny společenské vztahy v kmeni. Během obřadu očišťování úst si jedinec vloží do úst malý svazeček kančích štětín spolu s kouzelnou trestí a ve vysoce ritualizované sérii gest jím v ústech pohybuje. Vedle provádění každodenního soukromého očišťovacího obřadu Naciremové 1–2× ročně vyhledají tzv. „svatého muže úst“, což je magii praktikující specialista, co do prestiže v kmeni stojící hned pod medicinmanem.

Zvláštní součástí každodenního očišťovacího obřadu, vyhrazenou pouze mužským příslušníkům kmene, je rituální škrábání a drásání povrchu tváře zvlášť k tomuto účelu vyrobeným ostrým nástrojem.

Vážněji nemocní musí být léčeni složitěji v jejich chrámu, zvaném latipsoh. Zdejší obřady jsou tak drsné, že je takřka zázrak, že valná část skutečně nemocných se po takové léčbě vůbec zotaví. Do chrámu totiž nikdo není vpuštěn bez bohatého daru strážcům – i kdyby byl sebemocnější. V chrámu je prosebník nejdříve vyslečen donaha. Ve všedním životě se Naciremové vyhýbají odhalování těla a přiznávání jeho přirozených funkcí: koupou se a vyměšují jen v soukromí své svatyně.

Jiným typem magického léčitele u Naciremů je tzv. „nasloucháč“, který má schopnost vyhnat zlé duchy z hlavy očarované osoby. Kouzlo „nasloucháče“ je pozoruhodné tím, že nebývá spjato s žádným zvláštním obřadem: pacient prostě sdělí „nasloucháči“ všechny své starosti a úzkosti, na které si od narození pamatuje. Naciremové přitom projevují podivuhodnou paměť: jsou s to si vybavit frustrující zážitky z kojeneckého období, a někteří jedinci si vzpomenou i na traumatické zážitky při porodu.

Rovněž další přirozená tělesná funkce – rozmnožovací – je ritualizována a vykázána z veřejného života. Pohlavní styk je v konverzaci tabuizován. Ženy často vyvíjejí úsilí vyhnout se těhotenství užíváním magických prostředků či omezením styku na určité lunární fáze, takže k početí dochází vskutku poměrně vzácně.

Tabulka s uvedenými právy a jejich příklady

Pracovní tabulka k aktivitě s uvedenými právy a jejich příklady

právo na osobní svobodu	Kdo jiného zbaví osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody na tři až osm let.
právo na důstojnost a osobní čest, dobrou pověst	Pan J je stolař. Je to malý podnikatel, který má svojí dílnu doma. Chodí k němu jeden pomocník na praxi, a pan J je mu nesympatický. Pomocník se svěřil a pomluvil pana J u jiného člověka, který byl shodou okolností jeho klient. Pan J tak o zakázku přišel.
právo na listovní tajemství	Rodina Z bydlí ve velkém panelovém domě. Paní Z chodí pravidelně časopis zabalený ve velké neprůhledné obálce s jejím jménem a adresou. Minule ho paní poštačka dala špatně do schránky a vypadl na zem. Toho si všimla sousedka, tak si ho vzala. Doma si časopis rozbaliла a přečetla.
svoboda pobytu a pohybu	Mohu cestovat do různých zemí. Mohu cestovat bez hraniční kontroly v rámci Schengenského prostoru. V zemích mohu pobývat i je opustit.
svoboda myšlení, svědomí a náboženství	Před rokem 1989 byla víra překážkou, mnoho duchovních skončilo ve vězení. Je také znám případ z 11. prosince 1949, kdy se při mši v kostele několikrát během kázání pohnul asi půl metru vysoký kříž nad oltářem a nakonec zůstal potočen západním směrem. Toho si všichni všimli, a začalo se o tom mluvit. Případ začala vyšetřovat i StB. Duchovní z tohoto kostela byl zajat a mučen.
svoboda projevu	Mohu diskutovat s ostatními na internetu a vyjadřovat tam své názory.
právo pokojně se shromažďovat	V roce 2007 v ČR proběhla demonstrace Komunistického svazu mládeže proti umístění amerického radaru v ČR v roce 2007.

volební právo	V roce 1920 získaly volební právo i ženy v Československu. V Evropských zemích toto právo ženy získaly během první poloviny 20. století.
právo na vzdělání	Můžeme chodit do školy, můžeme se rozhodnout do které, základní a střední vzdělávání je poskytováno bezplatně. Vysokoškolské dle možností společnosti.
svobodná volba povolání	Mohu si zvolit, čím budu chtít být. Například v Indii toto není možné, právu na vzdělání předchází kastovní systém, který udává práva a povinnosti občana ve společnosti.
právo na přiměřené hmotné zabezpečení	Důsledkem finanční krize došlo k hromadnému propouštění zejména v oblasti textilního průmyslu. Přišla tak o práci spousta žen, která celý život dělala to samé. Momentálně jsou na úřadu práce, pobírají sociální dávku v nezaměstnanosti a chystají se na rekvalifikační kurzy.
právo na ochranu zdraví	Pan Z. pracuje jako pomocník ve stavební firmě. Obvykle dělá s nebezpečným, toxickým materiálem, připravuje podlahy v budoucích supermarketech. Zaměstnavatel mu poskytuje ochranné rukavice a roušku, dále musí chodit na preventivní prohlídky, které kontrolují stav jeho dýchacího systému.
právo přístupu ke kulturnímu bohatství	V sobotu 19. 4. 2008 přišlo 4 200 lidí na otevření výstavy symbolů české státnosti – korunovačních klenotů. Od ranních hodin stály před branami Jižních zahrad Pražského hradu již stovky lidí, fronta se táhla téměř po celých Starých zámeckých schodech.
právo národnostních a etnických menšin	Opakované výzkumy prokazují, že i chytré děti z rodin, kde vzdělání nemá váhu, se jeví učitelům nebo odborníkům z oblasti školství jako méně schopné. To je také důvod, proč u nás takové množství romských dětí končí ve speciálních školách, přestože mají právo na vzdělávání v běžných základních školách.

Test diskriminace

1. Na místo modelky obchodního domu XY, jenž nabízí řadovou konfekci, byla odmítnuta žena, jejíž BMI je 36, tedy má silnou nadváhu.
 jedná se o diskriminaci (ano)
 nejedná se o diskriminaci (ne)
 nebo to nelze určit (nelze určit)
2. Na pozici strojvedoucí/ho je odmítnuta žena pro svůj zdravotní stav, kterým je porucha vidění.
 jedná se o diskriminaci (ano)
 nejedná se o diskriminaci (ne)
 nebo to nelze určit (nelze určit)
3. Uchazečka na pozici strážníka městské policie byla odmítnuta, jelikož v objektu, ve kterém má policie základnu, je pouze pánský záchod a pánská šatna.
 jedná se o diskriminaci (ano)
 nejedná se o diskriminaci (ne)
 nebo to nelze určit (nelze určit)
4. Žák třetí třídy, který je ochrnutý na pravou ruku a v sociogramu třídy získal status osoby vylučované, je odmítán svými spolužáky, když s nimi chce hrát o přestávce „Člověče nezlob se“.
 jedná se o diskriminaci (ano)
 nejedná se o diskriminaci (ne)
 nebo to nelze určit (nelze určit)
5. Uchazeč o pozici učitele dějepisu na ZŠ je požádán před přijímacím pohovorem, aby do svého životopisu, který poslal e-mailem, doplnil chybějící údaje, zejména datum narození, stav a místo bydliště.
 jedná se o diskriminaci (ano)
 nejedná se o diskriminaci (ne)
 nebo to nelze určit (nelze určit)

6. Romský uchazeč je odmítnut na pozici číšníka v lepší restauraci, jelikož vzhledem k obecné a statisticky prokazatelné neoblíbenosti Romů v populaci by se dal reálně předpokládat úbytek hostů v restauraci.
- jedná se o diskriminaci (ano)
 - nejedná se o diskriminaci (ne)
 - nebo to nelze určit (nelze určit)
7. Číšník odmítne obsloužit v restauraci Roma, který v minulosti zůstal dlužen restauraci za sklenice, které v opilosti rozbil.
- jedná se o diskriminaci (ano)
 - nejedná se o diskriminaci (ne)
 - nebo to nelze určit (nelze určit)
8. Uchazeč s vysokoškolským vzděláním je odmítnut na pozici dělníka pásové linky s tím, že požadováno bylo základní vzdělání.
- jedná se o diskriminaci (ano)
 - nejedná se o diskriminaci (ne)
 - nebo to nelze určit (nelze určit)
9. Letecká společnost hledá na pozici stewarda/stewardky uchazeče pouze do 35 let.
- jedná se o diskriminaci (ano)
 - nejedná se o diskriminaci (ne)
 - nebo to nelze určit (nelze určit)
10. Na vstupní tabuli do muzea XY v Praze je na tabuli, která je napsána v cizích jazycích, umístěn dole malý nápis: „Pro tuzemské návštěvníky nabízíme v Meisnerově ulici 3 výrazné slevy na vstup.“
- jedná se o diskriminaci (ano)
 - nejedná se o diskriminaci (ne)
 - nebo to nelze určit (nelze určit)

11. Lyžařský kurz, který je součástí výuky v 7. třídě základní školy, se bude konat v Alpách, a jeho cena je 10.000 Kč. Nemohou si ho tedy dovolit sociálně slabí žáci, kterých je ve třídě 8.

- jedná se o diskriminaci (ano)
- nejedná se o diskriminaci (ne)
- nebo to nelze určit (nelze určit)

12. Na diskotéku ve městě XY mají dívky vstup zdarma.

- jedná se o diskriminaci (ano)
- nejedná se o diskriminaci (ne)
- nebo to nelze určit (nelze určit)

13. Od dívek je požadován od firmy nabízející taneční vyšší poplatek než od hochů.

- jedná se o diskriminaci (ano)
- nejedná se o diskriminaci (ne)
- nebo to nelze určit (nelze určit)

14. ZŠ v XY, která se nachází v lokalitě obývané množstvím Romů, na svých internetových stránkách uvádí, že pro zápis do první třídy bude zkoumat, jak je dítě na zvládnutí první třídy připraveno. Jako znaky nepřipravenosti jsou uvedeny např.: „...má tendenci jednat impulzivně a bez zábrán..., neposlušnost, odmítání vyhovět...“ Škola je známá rozšířenou výukou jazyků a matematiky.

- jedná se o diskriminaci (ano)
- nejedná se o diskriminaci (ne)
- nebo to nelze určit (nelze určit)

15. Při přijímání na místo učitele angličtiny na běžnou ZŠ byla dána přednost muži před ženou. Oba uchazeči měli stejnou kvalifikaci. Ředitel odůvodňuje přednostní přijetí angličtináře malým stavem mužů ve své škole. Tím pádem chybí mužské vzory pro žáky, které jsou důležité pro jejich výchovu, a jsou tedy specifické a nenahraditelné.

- jedná se o diskriminaci (ano)
- nejedná se o diskriminaci (ne)
- nebo to nelze určit (nelze určit)

16. Na střední odborné učiliště obor malíř - natěrač není přijat romský student z toho důvodu, že ho vedení škol chce s dobrým úmyslem uchránit z budoucí frustrace, jelikož i kdyby učební obor absolvoval, nenechal by si od něj stejně pokoj nikdo vymalovat, a to vzhledem k neoblíbenosti Romů v populaci.

- jedná se o diskriminaci (ano)
- nejedná se o diskriminaci (ne)
- nebo to nelze určit (nelze určit)

VYHODNOCENÍ TESTU:

chyby (počet)	Hodnocení
0 – 1	Výborně. Načerpané vědomosti jsi si ověřil(a) a zvládneš je uplatnit i při posouzení praktických případů.
2 – 4	Malé chybičky, přesto jsi zvládl(a) aplikovat načerpané vědomosti do praxe a vyhodnotit správnou odpověď.
8 – 10	A jéjé. Tady někdo nedával úplně pozor. V případě dostudování tématu se ptej spolužáků nebo hledej v literatuře.
11 a více	A jéjéjé...Tady někdo vůbec nedával pozor. A asi i zlobil... Možná, že tě teď bude chtít někdo diskriminovat... a ty o tom ani nebudeš vědět!

Odpovědi na jednotlivé otázky

„Testu diskriminace“

a komentáře k nim.

- 1. NE**

Nejedná se zde o diskriminaci, ale o požadavek na specifické vlastnosti a dovednosti, které může zaměstnavatel vyžadovat. Podobně lze uvést příklad, že práci modelky by nedostala žena nízkého vzrůstu, jelikož výška je pro toto povolání jedním ze základních předpokladů.
- 2. NE**

Situace je podobná jako v předchozím případě. Zde navíc i předpisy, zejména o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, jakož i o provozování hromadných dopravních prostředků z důvodu veřejné bezpečnosti neumožňují přijmout na místo strojvedoucího či řidiče člověka se zdravotními obtížemi neslučitelnými s výkonem daného zaměstnání. Nejpřísnější podmínky v tomto směru platí pro piloty letadel.
- 3. ANO**

Nelze odmítnout uchazeče o zaměstnání (ženu) z důvodu, že služebna je vybavena pouze pro muže. Zaměstnavatel se v tomto případě dopouští jednoznačně diskriminačního jednání.
- 4. NE**

Zde se o diskriminaci v právním slova smyslu nejedná, jelikož se jedná o rozhodnutí žáků v jejich soukromém životě. Pokud by podobné zacházení vycházelo z výchovné instituce, pak již by bylo kvalifikováno jako diskriminační.
- 5. ANO**

Toto ale pouze v případě, že by údaje vyžadované po učiteli dějepisu ovlivnily výsledek výběrového řízení. Pokud by nebyl přijat do zaměstnání na základě svého věku, stavu, či místa bydliště, je to z pozice Zaměstnavatele jednoznačně diskriminační chování. V praxi běžně uchazeč o zaměstnání posílá v CV tyto údaje automaticky. Jinak je zaměstnavatel vyžaduje zpravidla až po přijetí do zaměstnání (sepsání pracovní smlouvy, ...)
- 6. ANO**

Odmítnutí uchazeče o zaměstnání z důvodu příslušnosti k etnické menšině je typickým příkladem diskriminace.
- 7. NE**

Důvodem neobsloužení Roma není jeho příslušnost k etnické skupině, ale fakt, že v minulosti rozbité sklenice neuhradil, což je předpokládaný postup k jakémukoliv hostu restaurace.
- 8. ANO**

Pokud uchazeč o zaměstnání splňuje podmínku dosaženého vzdělání na požadovanou pozici, pak skutečnost, že dosáhl vyšší úrovně vzdělání, než je požadována, nemůže být důvodem k jeho odmítnutí.

- 9. ANO**
Zde se jedná o typický zakázaný požadavek na zaměstnance, jelikož věk je jednou ze zakázaných diskriminačních kategorií. Nelze tedy v nabídce zaměstnání stanovovat podmínky věku.
- 10. ANO**
Jednoznačná diskriminace na základě národnosti. Při poskytování služeb se pohybují ve veřejném sektoru, a tedy nemohou ke svým klientům přistupovat diskriminačně ve srovnání s jinou skupinou.
- 11. NELZE URČIT**
Dochází zde sice k znevýhodnění skupiny sociálně slabších žáků, na druhé straně škola nemůže být nucena k výběru levnějšího lyžařského zájezdu, ačkoliv pokud zná sociální stav rodin svých žáků, měla by výběr kurzu tomu přizpůsobit.
- 12. ANO**
Chlapci jsou zde znevýhodňováni vůči dívkám ve stejné situaci.
- 13. ANO**
Opačná situace jako v předchozím případě.
- 14. NE**
Stanovení takovýchto podmínek diskriminační není, jelikož jsou to oprávněné požadavky na žáka, který má zvládnout výuku ve 45 minutových intervalech, kde je požadována určitá pozornost a ukázněnost.
- 15. ANO**
Zde se jedná o tzv. pozitivní diskriminaci, kdy je znevýhodněné skupině (méně zastoupenému pohlaví) dána přednost. Jedná se o tzv. pozitivní opatření vyrovnávající nevýhody vyplývající z příslušnosti k určité skupině. Umožňuje antidiskriminační zákon §7 odst. 2.
- 16. ANO**
Toto rozhodnutí školy je diskriminační. Navíc než učeň dostuduje, může se smýšlení společnosti změnit, a romský chlapec by tak nedostal příležitost ke vzdělání, pro které se rozhodl.
Také zásada rovného přístupu ke vzdělání, svobodné volby povolání.

ZDROJE K TEXTŮM A AKTIVITÁM MODULU 2

FALTÝN J., Multikulturní andragogika. Praha: Karlova univerzita, 2005.
www.varianty.cz

PŘÁTELSTVÍ

**BAVÍME SE, ODPOUŠTÍME,
NEPOŠMÍVÁME SE.
CO DÁŠ, TO DOSTANEŠ.**

ANO!

**MULTI
KULTURNÍ
ŠKOLA**

esf
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MŠMT

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
VÝCHOVY A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Zlínský kraj

INVESTICE DO ROZVOJE VZDELÁVÁNÍ

Národnostní menšiny – právní rámec

Pavína Nováková

ZAMĚŘENÍ PŘEDNÁŠKY:

Seznámení s právním řádem České republiky, základními právními předpisy, orgány státní správy a informace o zastoupení národnostních menšin ve Zlínském kraji.

Jedná se o přednášku pro pedagogy, kteří jsou seznámeni s konkrétními právními předpisy a právními pojmy, hierarchií orgánů státní správy a samosprávy a se statistickými výstupy Českého statistického úřadu o počtu příslušníků národnostních menšin v České republice a ve Zlínském kraji.

Přednáška může být pro část i celý pedagogický sbor. Není omezena počtem pedagogů. Trvá 20 minut.

POMŮCKY:

Dataprojektor, plátno, notebook a prezentace.

ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY A LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD

Ústava je základní právní normou České republiky a v právním státě, který je státem ústavním, je považována za zdroj veškerého práva.

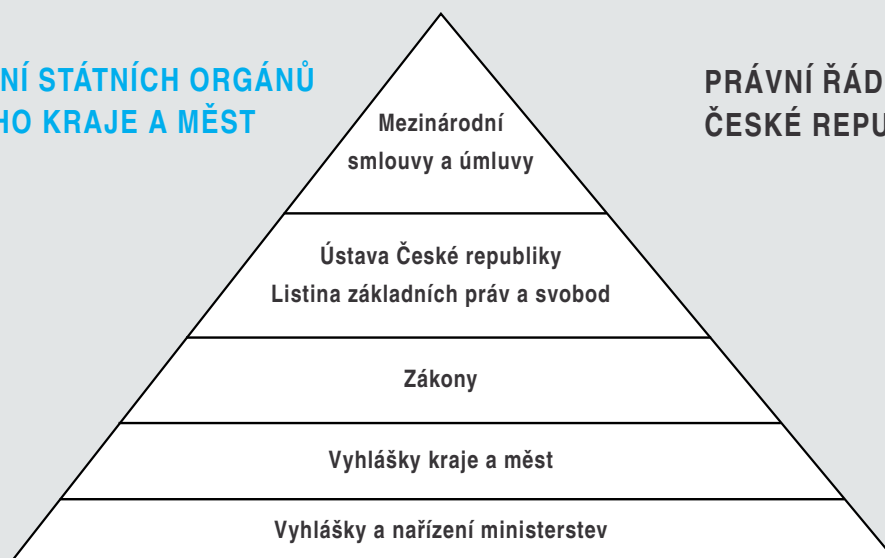
Ústavní zákony tvoří ústavní pořádek, jehož součástí je i Listina základních práv a svobod, kterou tvoří: Preambule, Obecná ustanovení, Lidská práva a základní svobody, která jsou složena ze Základních lidských práv a svobod a Práv politických. Dále se listina skládá z Práv národnostních a etnických menšin, Hospodářských, sociálních a kulturních práv, Práva na soudní a jinou právní ochranu a Ustanovení společná.

Základ právního řádu je možné také vysvětlit na tzv. trojúhelníku, který uvádí hierarchii právních norem České republiky. Důležité je zdůraznit, že Práva národnostních a etnických menšin jsou zakotvena v ústavním pořádku, a to v Listině základních práv a svobod, která je vedena ve Sbírce zákonů pod číslem 2 z roku 1993.

POSTAVENÍ STÁTNÍCH ORGÁNŮ ZLÍNSKÉHO KRAJE A MĚST

PRÁVNÍ ŘÁD ČESKÉ REPUBLIKY

Právní řád České republiky.

LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD

Uvádí v článku 3, odstavci 1: „Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.“ V odstavci 2: „Každý má právo svobodně rozhodovat o své národnosti. Zakazuje se jakékoli ovlivňování tohoto rozhodování a všechny způsoby nátlaku směřující k odnárodňování.“ V odstavci 3: „Nikomus nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod.“

Hlava třetí s názvem Práva národnostních menšin a etnických skupin uvádí v článku 24: „Příslušnost ke kterékoli národnostní nebo etnické menšině nesmí být nikomu na újmu.“ V článku 25, odstavci 1: „Občanům tvořícím národnostní nebo etnické menšiny se zaručuje všestranný rozvoj, zejména práva společně s jinými příslušníky menšiny rozvíjet vlastní kulturu, právo rozšiřovat a přijímat informace v jejich mateřském jazyku a sdružovat se v národnostních sdruženích. Podrobnosti stanoví zákon.“ V odstavci 2: „Občanům příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám se za podmínek stanovených zákonem zaručuje též: a) právo na vzdělání v jejich jazyku, b) právo užívat jejich jazyka v úředním styku, c) právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin.“ Zde jsou zdůrazněna základní práva a svobody, která jsou zakotvena v Listině základních práv a svobod. V ní je také uveden odkaz na zákon, který byl jako speciální právní předpis schválen v roce 2001 pod číslem 273.

ZÁKON O PRÁVECH PŘÍSLUŠNÍKŮ NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN

Je zvláštním zákonem, který má podle Listiny základních práv a svobod stanovit podmínky, za nichž se občanům příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám zaručují další práva a definuje pojmy příslušník národnostní menšiny, národnostní menšina a její práva.

PŘÍSLUŠNÍK NÁRODNOSTNÍ MENŠINY

Je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.

NÁRODNOSTNÍ MENŠINA

Je společenství občanů České republiky, kteří žijí na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.

PRÁVA PŘÍSLUŠNÍKŮ NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN – VIZ. KAPITOLA NÁRODNOSTNÍ MENŠINY VE ZLÍNSKÉM KRAJI

Tato práva jsou chráněna zákony, mezinárodními smlouvami a zvláštními právními předpisy. Základem je to, že příslušník národnostní menšiny je občan České republiky a základní lidská práva a svobody jsou dána Listinou základních práv a svobod.

NÁRODNOST

POSTAVENÍ STÁTNÍCH ORGÁNŮ, ZLÍNSKÉHO KRAJE A MĚST

Podrobněji viz program pro druhý stupeň ŽŠ /blok Historie Romů a postavení ZK a měst/ Národnostní menšiny ve Zlínském kraji

ZÁVĚREM / SHRNUŤÍ:

Jedním z důležitých cílů v rámci školní výuky je naučit žáky vnímat společnost jako pospolitost různých kultur a národností s tím, že každý má svá práva a povinnosti vůči druhému, a tolerance a ohleduplnost je základním kamenem ke vzájemnému soužití. Osobní právo na určení své národnosti je výrazem každého z nás a vzájemná vstřícná komunikace je nezbytná. Stát a místní samosprávy pak vytvářejí právní rámec a orgány, které pomáhají všem národnostem bez rozdílu. Proto je důležité pro pedagogy mít základní právní minimum o právních předpisech a pojmech z této oblasti.

POUŽITÉ ZDROJE:

Zákon č.2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
Zákon č. 273/2001 Sb., zákon o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších právních předpisů

Zákon č. 129/2000 Sb., zákon o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších právních předpisů

Zákon č. 128/2000 Sb., zákon o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších právních předpisů

Vláda České republiky – webové stránky www.vlada.cz – pracovní a poradní orgány – Rada vlády pro národnostní menšiny

Český statistický úřad – webové stránky www.czso.cz

Státní správa a národnostní menšiny

Jiřina Bradová

ZAMĚŘENÍ PŘEDNÁŠKY:

Přednáška je zaměřena na seznámení pedagogů školy se státní správou a institucionálním zajištěním národnostních menšin.

POMŮCKY:

Dataprojektor, plátno, notebook a prezentace.

PRŮBĚH PŘEDNÁŠKY:

Seznámení pedagogů s právními předpisy ČR týkající se národnostních menšin (Ústava ČR, Listina základních práv a svobod a zákon č. 273/2001); Definice a práva národnostní menšiny; Statistika příslušníků národnostních menšin v ČR a Zlínském kraji; Orgány státu a samosprávy zabývající se národnostními menšinami. Přednáška je určena celému pedagogickému sboru nebo jeho části.

PRÁVNÍ NORMY ZAMĚŘENÉ NA OCHRANU MENŠIN ČI NA ZARUČENÍ JEJICH PRÁV

Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace.

Smluvní státy odsuzují rasovou diskriminaci a zavazují se, že budou provádět bez prodlení a všemi vhodnými způsoby politiku směřující k odstranění rasové diskriminace ve všech jejích formách a k rozvoji porozumění mezi všemi rasami.

Deklarace o právech příslušníků národnostních, etnických, náboženských a jazykových menšin Organizace spojených národů.

Deklarace o právech příslušníků národnostních, etnických, náboženských a jazykových menšin (1992) zdůrazňuje právo menšin na vlastní kulturu, právo hlásat a vyznávat vlastní náboženství, právo používat vlastní jazyk a právo opustit jakoukoli zemi, včetně vlastní, a právo vrátit se do své země. Deklarace vyzývá státy, aby podporovaly a chránily tato práva.

Charta pro regionální a menšinové jazyky.

Cílem při přípravě tohoto dokumentu je v členských státech Rady Evropy zaručit používání regionálních či menšinových jazyků v soukromém i veřejném životě, stanovit pozitivní ochranu a podporu uchování historických regionálních či menšinových jazyků, a tím přispět k zachování a rozvoji tradic evropského kulturního dědictví.

Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin Rady Evropy.

Strany se zavazují přijmout, kde je to nezbytné, odpovídající opatření k prosazování plné a účinné rovnosti příslušníků národnostních menšin a příslušníků většiny ve všech oblastech hospodářského, společenského, politického a kulturního života. V tomto ohledu berou náležitě v úvahu specifické podmínky příslušníků národnostních menšin.

17. 6. 2009 byl Sněmovnou schválen Antidiskriminační zákon.

Antidiskriminační zákon přesně vymezuje, v jakých situacích, komu a jakým způsobem bude ochrana před diskriminací poskytována. Antidiskriminační zákon zakazuje nerovný přístup z důvodu pohlaví, věku, zdravotního postižení, rasy, etnického původu, národnosti, sexuální orientace, náboženského vyznání či víry a světového názoru. Diskriminace je přímá a nepřímá. Za diskriminaci se považuje i obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci. Za diskriminaci se považuje také odmítání z důvodu těhotenství, mateřství nebo otcovství. Diskriminací je také jednání, kdy je s osobou zacházeno méně příznivě než s ostatními.

OBYVATELSTVO PODLE NÁRODNOSTI VE ZLÍNSKÉM KRAJI (CELKEM 595 010 OBYVATEL)

Národnost	Počet obyvatel
Česká	508 037
Moravská	65 048
Slezská	101
Slovenská	7 713
Romská	439
Polská	436
Německá	218
Ukrajinská	596
Vietnamská	297

Obyvatelstvo podle národnosti ve Zlínském kraji

Zdroj: [http://notes2.czso.cz/csu/2003ediciplan.nsf/t/57004FD46B/\\$File/41140315.pdf](http://notes2.czso.cz/csu/2003ediciplan.nsf/t/57004FD46B/$File/41140315.pdf)

V ČR se k romské národnosti při sčítání lidu v roce 2001 přihlásilo 11 746 osob.

Romové se ke své národnosti nehlásí z obavy o svoji bezpečnost. Na základě historických událostí, které se staly, když byli Romové na podkladě soupisů o Cikánech deportováni do koncentračních táborů, a dodnes přetrvávajícímu extremismu v naší republice. Nehlásí se ani při sčítání lidu, nevěří, že bude zachována anonymita obyvatele. Ze svých bohatých zkušeností věří tomu, že by mohli být za svoji národnost diskriminováni.

OBYVATELSTVO PODLE STUPNĚ VZDĚLÁNÍ VE ZLÍNSKÉM KRAJI

Vzdělání obyvatelstva (15 a více let)	Počet obyvatel
Bez vzdělání	2 129
Základní vč. neukončeného	123 193
Vyučení a stř. odborné bez mat.	193 818
Úplné střední s maturitou	119 738
Vyšší odborné a nástavbové	15 750
Vysokoškolské	38 104
nezjištěné vzdělání	3 863
Celkem	496 595

Obyvatelstvo podle stupně vzdělání ve Zlínském kraji.

Zdroj: [http://notes2.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/57004FC6F1/\\$File/41130308.pdf](http://notes2.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/57004FC6F1/$File/41130308.pdf)

Z této tabulky, která je převzata ze sčítání lidu z roku 2001 je vidět, že celková vzdělanost v našem kraji nevykazuje nejlepší úroveň. Z celkového počtu 2 129 bez vzdělání + 123 193 osob se základním vzděláním vč. neukončeného je pouze malé procento romských obyvatel, kdy obzvláště Romové čelí denně skutečnosti, že nemají vyšší vzdělání, jsou nekvalifikovaní atd.

VLÁDA ČR A ROMSKÁ MENŠINA

Vláda ČR navrhuje prostřednictvím Koncepce romské integrace opatření ke zlepšení situace Romů v klíčových oblastech jejich života. Cílem Vlády ČR je dlouhodobě rozvíjet opatření k vyrovnání šancí a kompenzaci vstupních znevýhodnění, která brání Romům plnohodnotně participovat na kulturním, společenském i politickém životě většinové společnosti.

Vláda přistupuje k řešení romských záležitostí ze tří pohledů:

- 1. Z perspektivy lidských práv** – vyplývá z nutnosti zajistit, aby všichni občané České republiky, tedy i Romové, mohli v plné míře a bez jakékoli diskriminace užívat všech individuálních práv. Z hlediska lidských práv se romskou problematikou zabývá Rada vlády ČR pro lidská práva.
- 2. Z perspektivy národnostní** – se opírá o specifická práva příslušníků národnostních menšin. Z hlediska národnostního se Romy zabývá Rada vlády pro národnostní menšiny.
- 3. Z širší perspektivy sociokulturní** – vychází z širšího pojetí „romské komunity“. Pro tuto perspektivu byla zřízena Rada vlády ČR pro záležitosti romské menšiny.

RADA PRO NÁRODNOSTNÍ MENŠINY

Rada pro národnostní menšiny se zabývá základní ochranou práv příslušníků národnostních menšin. Základní ochranu práv národnostních menšin v České republice stanoví ústavní zákony: zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, a Listina základních práv a svobod (zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky). Tato Rada vznikla:

- Usnesením vlády ČR ze dne 10. října 2001 č. 1034, byla zřízena Rada vlády pro národnostní menšiny ČR.
- Rada je poradním a iniciativním orgánem vlády pro otázky týkající se národnostních menšin a jejich příslušníků.
- Celkem má Rada 30 členů, které jmenuje vláda usnesením, jsou jimi zástupci následujících orgánů a organizací.
- Předsedou Rady býval ministr pro lidská práva. V současné době je místo zrušeno a zachována je pouze funkce zmocněnce pro lidská práva.
- Zástupci ministerstev na úrovni náměstka ministra (Ministerstvo financí, Ministerstvo kultury, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo zahraničních věcí).
- Zástupce Kanceláře prezidenta republiky, zástupce Kanceláře veřejného ochránce práv a zmocněnec vlády pro lidská práva.
- Zástupci dvanácti národnostních menšin: bulharské, polské, chorvatské, maďarské, německé, rusínské, ruské, řecké, slovenské, srbské, ukrajinské a romské.

RADA VLÁDY PRO ZÁLEŽITOSTI ROMSKÉ MENŠINY

Rada vlády ČR pro záležitosti romské menšiny je stálým poradním a iniciačním orgánem vlády pro otázky romské menšiny. Rada systémově napomáhá integraci Romů do společnosti. Zabezpečuje součinnost resortů odpovědných za realizaci dílčích opatření a plnění úkolů, vyplývajících z usnesení vlády a mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána. Soustřeďuje, projednává a předkládá vládě informace, podklady a návrhy pro tvorbu a uplatňování politiky vlády, které se týkají Romů.

- Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity je stálým poradním a iniciačním orgánem vlády pro otázky romské menšiny.
- Rada byla zřízena usnesením vlády ČR ze dne 17. 9. 1997 č. 581, tehdy jako Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity, v roce 2001 byla přejmenovaná na Radu pro záležitosti romské menšiny.
- Má 28 členů – 13 romských členů a 13 zástupců jednotlivých ministerstev, předsedu (ministr pro lidská práva), 1. místopředsedu – zmocněnec vlády ČR pro lidská práva a 2. místopředsedu, který je Rom. Složení je vyvážené Rom – Nerom pro přijímání různých usnesení.
- Rada vlády pro záležitosti romské menšiny se obnovuje každé 2 roky.

DOKUMENTY PRO ROMSKOU INTEGRACI

- Klíčovými dokumenty jsou Koncepce romské integrace a Zpráva o stavu romských komunit v České republice.

Koncepce romské integrace je periodicky aktualizována a je vždy přijímána ve formě vládního usnesení. Vláda České republiky jejím prostřednictvím vytyčuje a definuje hlavní směry postupu v rámci integrace romské menšiny:

<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady>.

Koncepti romské integrace schválila vláda usnesením č. 1572, dne 21. 12. 2009 na období 2010–2013. Jedná se o strategický dokument, který obsahuje opatření směřující k vyrovnání šancí a vstupních znevýhodnění Romů, které jim brání plnohodnotně participovat na kulturním, společenském, ekonomickém a politickém životě většinové společnosti.

Hlavním cílem Koncepce romské integrace je zlepšení postavení Romů ve všech sférách života společnosti, kde mezi majoritní společností a značnou částí Romů existují nedůvodné a nepřijatelné rozdíly v neprospěch Romů. Základním předpokladem úspěšné realizace Koncepce romské integrace do společnosti je spolupráce a angažovanost centrálních i místních úřadů a občanské společnosti.

Pojem integrace příslušníků romských komunit se od roku 2002 stává součástí právního řádu České republiky.

Koncepce obsahuje tyto kapitoly:

- Antidiskriminační opatření.
- Sociální vyloučení v romských lokalitách.
- Vzdělávání.
- Integrace na trhu práce.
- Bydlení.
- Sociální péče.
- Zdravotní péče.
- Bezpečnostní aspekty romské integrace.
- Podpora rozvoje romského jazyka a kultury, podpora vědeckého bádání.

KRAJ

- Zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích, byla zřízena funkce krajského romského koordinátora. V zákoně č. 273/2001 Sb., o právech národnostních menšin v § 6, odst. 7 se říká: „Krajský úřad řídí a koordinuje ve svém správním obvodu plnění úkolů na úseku státní politiky napomáhající integraci příslušníků romské menšiny do společnosti.“
- Rada Zlínského kraje má zřízenou Komisi pro národnostní menšiny, ve které jsou zástupci kraje, měst, institucí a Romové samotní. Ze 13 členů komise je 5 Romů.
- Komise pro národnostní menšiny se schází nejméně 2krát za rok. O své činnosti informuje Radu ZK každoročně ve zprávě.
- Zlínský kraj má vytvořenu **Koncepci romské integrace ve Zlínském kraji** na léta 2009–2013, která vychází z vládní Koncepce romské integrace.

Jako dílčí cíle krajské koncepce byly vytýčeny tyto priority:

- Snížení nezaměstnanosti u romské menšiny,
- zlepšení bytové situace, a tím předcházení sociálnímu vyloučení v romských lokalitách,
- odstranění handicapu ve vzdělání a kvalifikaci,
- vytvoření tolerantního prostředí bez předsudků,
- snížení kriminality u Romů a zajištění bezpečnosti jejich příslušníků,
- zlepšení zdravotní situace v romské menšině.

Vzhledem ke krajské koncepci Zlínský kraj vyčlenil ze svého rozpočtu v roce 2011 na romskou integraci 900 000 Kč. Tato částka je rozdělena na podprogram integrace ve výši 500 000 Kč a podporu terénní práce v romské komunitě ve výši 400 000 Kč.

Do podprogramu na integraci Romů ve Zlínském kraji si podávají žádosti neziskové organizace působící ve Zlínském kraji. Jejich projekty se zabývají volnočasovými aktivitami, vzdělávacími aktivitami, kulturními činnostmi, kampaní proti rasismu a sociální prací v romské menšině.

OBEC

Ve Zlínském kraji máme 13 obcí s rozšířenou působností, a to: Zlín, Vizovice, Valašské Klobouky, Otrokovice, Luhačovice, Kroměříž, Holešov, Bystřice pod Hostýnem, Vsetín, Rožnov pod Radhoštěm, Valašské Meziříčí, Uherské Hradiště, Uherský Brod. Tyto obce mají ze zákona určeno:

- Zákon č. 273/2001 Sb., o právech národnostních menšin § 6, odst. 8 uvádí: „Obecní úřad obce s rozšířenou působností ve svém správním obvodu plní úkoly napomáhající výkonu práv příslušníků romské menšiny a integraci příslušníků romské menšiny do společnosti.“
- Součástí institucionálního zajištění na lokální úrovni jsou romští poradci a asistenti.
- Obec, v jejímž územním obvodu žije podle posledního sčítání lidu alespoň 10 % občanů hlásících se k národnosti jiné než české, zřizuje Výbor pro národnostní menšiny.

V každé obci je určen pracovník, který se zabývá romskou problematikou a integrací Romů do společnosti.

ROMOVÉ A ROMSKÝ JAZYK

Romové pocházejí z Indie. Slovo Rom pochází z indického slova „dom“. Domové jsou obyvatelé Indie. O jejich indickém původu svědčí nejen jazyk, ale i podobnost některých zvyků, podobná společenská struktura, výběr povolání, stejná technologie zpracování kovů aj. Ze své pravlasti odešli mezi 3. až 10. stoletím n. l. Důvodů pro jejich odchod z Indie je vícero. Mimo jiné také to, že hledali odbytu pro své výrobky, příznivější životní podmínky, ale hlavně utíkali před častými válečnými konflikty, které se v té době vedly. Romové odcházeli z Indie ve dvou vlnách. První vlna šla přes Persii, Turecko, Byzantskou říši a odtud dál do střední Evropy. Druhá vlna postupovala přes severní Afriku do Španělska. První zmínku o Romech na našem území najdeme v Dalimilově kronice z roku 1242.

Délka jejich zastávek v různých zemích ovlivnila jejich romský jazyk místním nářečím. Romové hovoří jazykem romským, který patří mezi novindické jazyky.

Romština není zdaleka jednotným jazykem – díky územním přesunům jednotlivých romských skupin existuje několik hlavních dialektů romského jazyka, ale i přesto se Romové z různých částí světa mohou spolu domluvit.

Slovní zásobu všech romských dialektů tvoří, podobně jako u ostatních jazyků, slova původní, přejatá a nově vytvořená. Nejrozšířenějšími dialekty v ČR jsou: dialekt slovenský, maďarský a olašský. Slovenským dialektem přitom hovoří

přibližně 80 procent Romů, maďarským 10 procent, stejně jako olašským. Romové hovořící olašským dialektem mohou nejsnáze komunikovat s Romy na celém světě. V současnosti se jedná o přibližně 10–12 milionů příslušníků romské menšiny, což znamená, že tvoří největší etnickou menšinu v EU.

Romská menšina je nejpočetnější v Evropě, a to zejména ve střední a východní Evropě.

- Romština má 8 pádů (nominativ, genitiv, dativ, akuzativ, vokativ, lokativ, instrumentál, ablativ),
- dva rody (mužský, ženský),
- tři slovesné třídy, které ovlivňují koncovky v časech. Sloveso má tvary pro: infinitiv, osoby,
- číslo (jedn., množ.), slovesné časy, způsoby, rody.

Romem je ten, kdo žije jako Rom, kdo vypadá jako Rom, kdo se hlásí k romství.

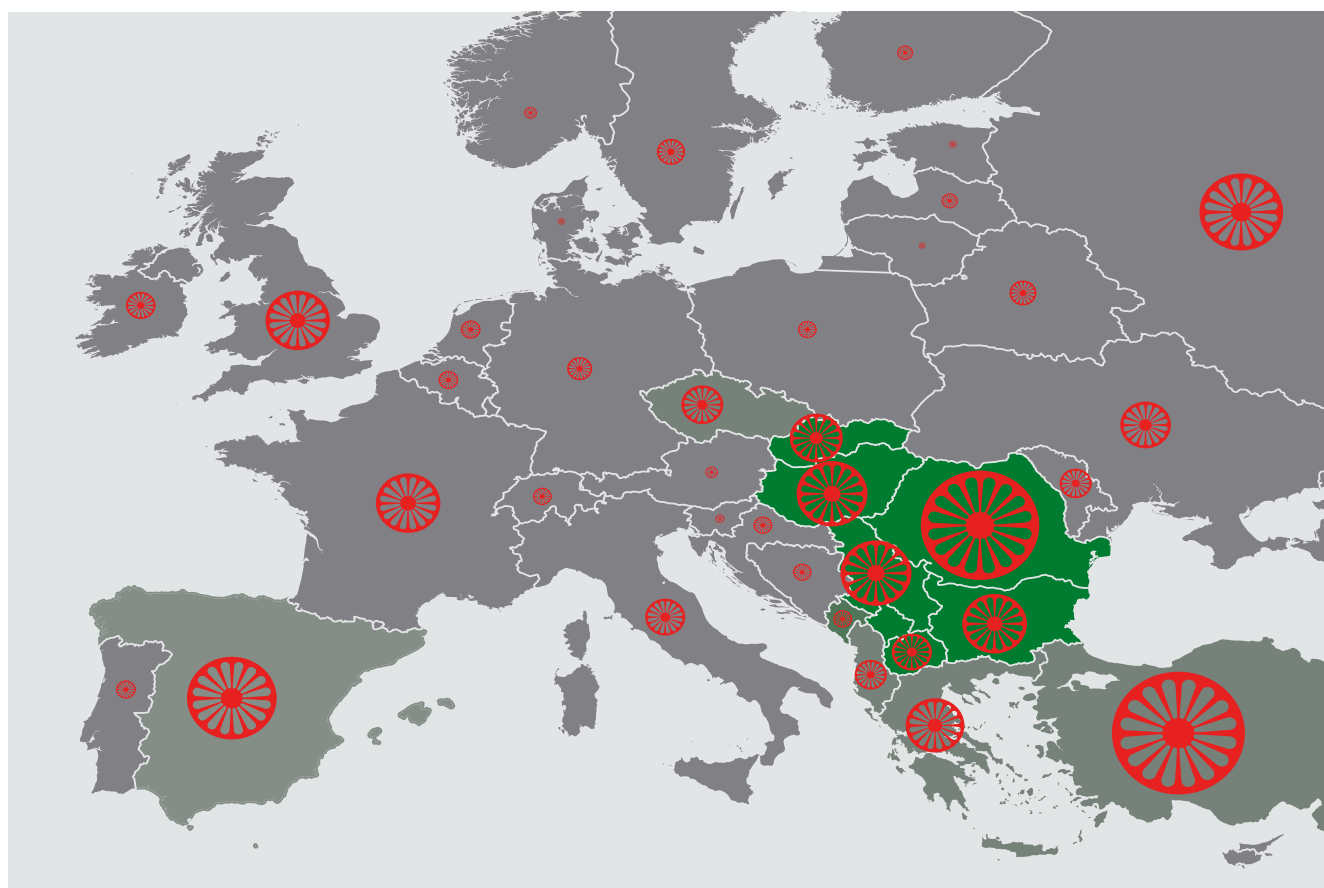
- Definičním znakem příslušníka romské národnostní menšiny je aktivní vůle být za příslušníka menšiny považován a společně s ostatními rozvíjet jazyk a kulturu.
- Ztráta romské identity, kultury a jazyka nesmí představovat podmínku integrace Romů do české společnosti.

Na území České republiky žijí čtyři romské komunity:

- 80 % romské populace v ČR tvoří slovenští Romové,
- 10 % olašští Romové – dnešní Rumunsko,
- 10 % se dělí mezi Sinti Roma (němečtí Romové) a moravské a české Romy.

ROMSKÁ MENŠINA V EVROPĚ

Romská menšina v Evropě. Zdroj: Wikipedia

POČTY ROMŮ – STÁTY S VÝZNAMNOU POPULACÍ ROMSKÉ MENŠINY

Stát	Počet obyvatel romské menšiny
Španělsko	650 000 – 800 000
Rumunsko	1 800 000 – 2 500 000
Turecko	500 000
Francie	280 000 – 340 000
Bulharsko	550 000 – 600 000
Řecko	160 000 – 200 000
Srbsko	400 000 – 450 000
Slovensko	480 000 – 520 000
Česká republika	250 000 – 300 000

Státy s významnou populací romské menšiny. Zdroj: European Roma Rights Centre

ROMSKÁ MENŠINA VE ZLÍNSKÉM KRAJI

- Ve ZK žilo odhadem v roce 2010 cca 4 500 až 5 000 Romů (údaje je zapotřebí aktualizovat u krajského koordinátora pro národnostní menšiny).
- Máme romské lokality na mnoha místech v kraji.
- Romské děti navštěvují převážně „bývalé zvláštní školy“.
- V romské menšině je 80% nezaměstnanost.
- Ve ZK je 7 romských občanských sdružení, 7 organizací neromských, které se věnují romské integraci.

ROMSKÁ MENŠINA

- Na sjezdu v Londýně, který se konal v roce 1971, se Romové usnesli, že budou pro označení příslušníků romského národa používat označení Rom. Na tomto sjezdu přijali romskou hymnu Gelem, gelem a romskou vlajku.
- V Čechách a na Moravě je běžně používáno označení Cikán. Toto označení je velkou částí Romů vnímáno jako hanlivé. Nejvíce proto, že většinová společnost slovo cikán užívá pro lhaní „nelži jako cikán, ty cikáníš atd.“

ROMOVÉ A ČESKÝ JAZYK

Český jazyk je jazykem vyučovacím a je odlišný od romského jazyka. Romské děti neovládají obecnou češtinu, ovládají pouze tzv. romský etnolekt češtiny (čeština romských rodičů, kterou se naučili oni sami většinou jen odposlechem). Romské děti mají absenci předškolní přípravy. Velmi málo romských dětí navštěvuje mateřské školy. Do školy tak přicházejí pouze se zkušenostmi z života v rodině. A v rodině se vyskytuje nejčastěji:

- Nevyhovující bydlení a životospráva – nedostatek času a prostoru na domácí přípravu, nezvyk na pevný denní režim.
- Malá motivace ze strany rodičů – většina dětí není schopna ve škole prospívat, protože rodina neposkytuje stimulační výchovné prostředí.
- Odmítavý postoj spolužáků k jejich národu (posmívání, diskriminace, rasismus).
- Odlišné životní cíle a morální hodnoty.
- Kolektivismus Romů – romské dítě není v rodině vedeno k samostatnosti, ve výchově se klade důraz na to, že sám nejsi nic.

Nástup do školy může romskému dítěti velmi usnadnit funkce asistenta učitele, která může být zřízena v jakékoli základní či mateřské škole, která vzdělává romské děti. Posláním asistenta učitele je pomoc při komunikaci a adaptaci žáka na školní prostředí, spolupracuje s učiteli při výuce, komunikuje s rodiči žáků, organizuje volnočasové aktivity, kontroluje přípravu dětí na vyučování a spolu s učitelem sestavuje individuální vzdělávací plán pro dítě. Důležitá je spolupráce asistenta s rodiči žáků, protože pokud se škola otevře rodičům a sami romští rodiče pochopí, že ve škole nejsou děti zbytečně a vše, co se naučí, je potřebné pro jejich budoucí život, budou více děti pozitivně motivovat k docházce do školy.

ÚLOHA ASISTENTA PEDAGOGA VE ŠKOLE

- Pomáhá žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí,
- pomáhá pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti,
- pomáhá při komunikaci se žáky,
- působí na školách, kde vytváří etnický můstek mezi neromskou učitelkou, romským žákem a jeho romskou rodinou,
- pomáhá při spolupráci se zákonnými zástupci žáků, s komunitou, ze které žák pochází.

Cílem tohoto zprostředkování je snaha o vytvoření vztahu, ve kterém by romské dítě a s ním celá jeho rodina viděli školu jako instituci přátelskou, která dělá pro vzdělání jejich dítěte to nejlepší.

Romské děti většinou pocházejí z velmi chudých rodin. Bydlí v bytech 1+1 nebo 1+2 a nemají svoji postel. Často spávají na zemi. Pro velký počet osob v bytě nemají žádný stůl na psaní úkolů a učení. Ostatní děti v rodině jim ničí školní pomůcky, jelikož není v bytě dostatek místa na skříně nebo komody, kde by si je mohly schovat. Je zapotřebí, aby pedagog rodinu navštívil v jejich prostředí a zjistil tak, z jakých poměrů žák pochází, a zaujal k tomu postoj. Může např. nechávat základní školní vybavení ve třídě, aby mu to doma ostatní sourozenci nezničili. Jedná se o pastelky, barvy, kružítko, pravítka, papuče aj.

PODPORA ROMSKÝCH ŽÁKŮ STŘEDNÍCH ŠKOL

V tomto programu jsou poskytovány dotace právnickým osobám a organizačním složkám státu vykonávajícím činnost střední školy, konzervatoře nebo vyšší odborné školy zapsané ve školském rejstříku podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „právnická osoba“) na zajištění finanční a materiální podpory vzdělávání romských žáků a studentů ve středních školách, vyšších odborných školách a konzervatořích (dále jen „žák“), jejichž rodinám působí náklady spojené se středním nebo vyšším odborným vzděláváním finanční obtíže.

- MŠMT vyhláší 2 krát do roka (v srpnu a v lednu) dotační program s názvem „Podpora romských žáků středních škol“.
- Finanční prostředky tohoto programu jsou ručeny školám, aby mohly podpořit studium těch romských žáků, jejichž rodinám způsobují náklady spojené se středoškolským studiem značné potíže.
- Finanční prostředky jsou určeny na částečnou nebo úplnou úhradu nákladů žáků v těchto položkách: školné, stravné, ubytování, cestovné, školní potřeby a ochranné pomůcky.
- V rámci programu není možno hradit vzdělávání v zahraničí a rekvalifikační a jazykové kurzy žáků.

ZNEVÝHODNĚNÍ ROMSKÝCH DĚTÍ VE ŠKOLE

- Jazyková bariéra je častým důvodem nedorozumění. Mnoho Romů neovládá obecnou češtinu, a jsou nedostatečně jazykově vybavení. To se projevuje jak u dospělých osob, tak u romských dětí. Tyto jsou tak ve srovnání s ostatními dětmi znevýhodněny.
- Pro romské děti a jejich další život je nezbytně důležité naučit se dobře česky.
- Pedagog by měl k těmto dětem přistupovat s tím, že romské děti mu nemusí rozumět.

- Několikrát si ověřit, zda úkolům romské děti rozumí.
- Do hodin v dějepisu zařazovat látku z dějin a kultury Romů.
- Citlivě zacházet s informacemi a vyjadřováním se o Romech.
- Pokud pedagog zjistí, že došlo ke konfliktům mezi romskými dětmi a ostatními žáky, ihned jednat bez předsudků a spravedlivě.

Učitel by si měl nenásilným způsobem získat důvěru dětí. Měl by vést všechny žáky k respektování názoru, vzájemnému naslouchání a porozumění druhých. Vítaná je učitelova návštěva v rodinách romských dětí.

NEZAMĚSTNANOST ROMŮ

Nezaměstnanost je příčinou chudoby a vyloučení Romů z kvalitního bydlení, vzdělání, trávení volného času atd. Nízká vzdělanost omezuje šance Romů na pracovním trhu. Nezaměstnanost Romů negativně ovlivnila také hospodářská krize v ČR. Ve Zlínském kraji je 70 až 90% nezaměstnanost Romů, podle toho, o který region se jedná.

Vysoká nezaměstnanost Romů pramení z:

- Nedostatečného vzdělání,
- nedostatečné kvalifikace,
- žádné nebo malé praxe v oboru,
- špatné pracovní morálky,
- špatného zdravotního stavu,
- špatné předchozí zkušenosti se zaměstnáváním Romů,
- předsudků zaměstnavatelů nebo skryté diskriminace ze strany zaměstnavatelů,
- dlouhodobé nezaměstnanosti – ztráty pracovních návyků.

Přístup k pracovním příležitostem je ovlivňován diskriminací na základě etnické příslušnosti, což dramaticky zhoršuje podmínky pro zaměstnávání Romů. Mladí Romové po ukončení školní docházky odcházejí do evidence úřadů práce, kde zůstávají po dlouhá léta bez pracovních zkušeností a návyků. Romové vlivem malé kvalifikace nemají moc šancí na získání zaměstnání, a pokud se tam promítne ještě skrytý rasismus ze strany zaměstnavatele, je situace neřešitelná. Zvyk a vzor rodičů vede děti k závislosti na sociálním systému státu.

VZDĚLANOST ROMŮ

Romské děti ve Zlínském kraji navštěvují převážně bývalé zvláštní školy. U řady z nich má vliv diagnóza pedagogicko-psychologických poraden, ale také rozhodnutí rodičů, kteří nevědí, jaký má škola dopad na budoucnost jejich dětí. Mezi hlavní příčiny nízké vzdělanosti patří:

- Podceňování vzdělání a kvalifikace ze strany Romů,
- nedostatečná znalost jazyka majority při nástupu do školy,
- malá adaptace na pravidelnou činnost spojenou se školní docházkou,
- horší podmínky ke studiu v mnohočetných rodinách v kombinaci se špatnou bytovou situací (přeplněné byty),
- rasismus skrytý i otevřený ze strany většinové společnosti a odmítání Romů.

SYSTÉM HODNOT U ROMŮ

Na přiblížení a poznání romské menšiny je zapotřebí znát alespoň něco málo z kultury, tradic a hodnotového systému Romů. Usnadní to porozumění mezi menšinou a většinou a snad i pochopení jednání a chování Romů samotných.

- Mezi jednu z největších hodnot patří láska k rodině, a to jak láska dětí k matce, tak i rodičů k dětem. Láska se projevuje i na širším pojetí rodiny, než je zvyklá většinová společnost. Patří sem babička, dědeček, teta, strýc, bratranec aj. Romové jsou velmi hrdí na velikost a soudržnost své rodiny. V romské rodině platí „slovo chlapa“. Otec je hlavou rodiny. Muži se nezúčastňují úklidu, praní, vynášení odpadků aj. domácích prací. Je to úděl ženy, zrovna jako starost o děti. Čím více se manžel líbí jiným ženám, tím více si jej manželka váží.
- **Úcta** jako další z hodnot je pro Roma velmi důležitá. Pokud někdo Roma uráží nadávkami typu Cigoš, černý, nemakačenko atd., je to pro něho největší urážka, kterou může smýt pouze fyzickým násilím. Vzhledem k tomu, že se dnes Romové setkávají s nadávkami denně a na každém kroku, používá se fyzické násilí častěji. Rom si tím zachovává úctu v rodině. Nenechá si nadávat.
- Hodnotou u Romů je pohostinnost. Každý host musí být pohoštěn. Laskavost prokazuje ten, kdo si bere, ne ten, kdo dává. Každá návštěva se hostí masem a alkoholem, pouští se hudba. Romská sešlost je potom hlučnější, což nelibě nese většinová společnost.
- Tradiční přísná cudnost romských rodin vylučovala jakékoliv projevy sexuality rodičů před dětmi. Některé skupiny se dodnes stydí objevit na veřejnosti v plavkách. Matka se nepřevléká před syny a otec před dcerami. Vyloučeny jsou také všechny projevy sexuality např. líbání, osahávání partnera a řeči o sexu v romské společnosti.
- **Úcta ke starším členům rodiny.** Romové nedávají své rodiče či prarodiče do domova důchodců ani je neodkládají v nemocnicích na oddělení pro dlouhodobě nemocné. Úcta ke stáří jim to nedovoluje, a tyto členy rodiny si nechávají u sebe až do jejich smrti. Říká se, že pokud by v rodině hořelo, první se vynesou rodiče, potom ostatní rodinní příslušníci.
- **Fyzická síla**, kterou museli používat na svou obranu při napadání, osočování a při nadávkách, byla jediná moc, kterou měli a nepotřebovali na její pořízení peníze.
- **Touha vyniknout**, která tolik popuzovala sociální pracovníky. Rom si za finanční prostředky koupil např. auto, koženou sedačku nebo obývací stěnu, a nezaplatil nájem nebo fakturu za elektřinu. Je to dáno tím, že se

chtějí vyrovnat většinové společnosti alespoň tím, co mají doma. Bohužel, od většinové společnosti přebírají většinou více negativní než to pozitivní.

- **Hudba, zpěv a tanec**, to jsou oblasti, kde Romové vynikají. Bohužel to nedovedou využít ve svůj prospěch a např. se tím živit. Nepovažují to za nic výjimečného, jelikož to umí od mlada a ovládá to převážná většina Romů. Je pravdou, že pokud by se měli v dnešní době živit hraním např. na oslavách a svatbách, Neromové by si je nezavolali i přesto, že romské kapely hrají výborně i neromskou hudbu.
- **Sexuální život** vedou Romové do vysokého věku. Čím více dětí mají, tím bohatší se cítí. Není to ovšem vázáno na rodinné přídavky, jak si většinová společnost myslí, ale jedná se o bohatství, které si mohli dovolit za každého režimu. Romové měli hodně dětí i v době, kdy se rodinné přídavky nepobíraly. Čím je žena plodnější, tím má u muže větší cenu. Po porodu dostane dítě přezdítku, aby byl oklamán zlý duch, který by mohl dítěti ublížit. Dětem se na ruce váží červené stužky a dávají se kovové předměty pod hlavičku, aby byly odvráceny zlé moci. Některé rody děti mažou mateřským mlékem po celém těle, aby byly silné a zdravé. Romské matky na děti mnoho nemluví, více se jich dotýkají. Kontakt dotykem se u Romů hodně vyskytuje, jelikož tím vyjadřují to, co cítí. Romům nevadí stísněné prostory, nepotřebují soukromí jako Neromové a jsou rádi ve společnosti své široké rodiny.

SYMBOLY

Jako každý národ, i ten romský má svůj jazyk, hymnu i vlajku.

Romská vlajka Zdroj: Wikipédia

Romská vlajka se skládá z modrého pruhu v horní polovině, zeleného pruhu v polovině dolní a z červené čakry s 16 paprsky umístěné uprostřed.

Čakra, která je i na vlajce Indie, odkazuje na indický původ romského národa. Zelený a modrý pruh symbolizují život věčných poutníků po zelené zemi pod blankytnou oblohou. Tato vlajka byla přijata na 1. Mezinárodním sjezdu v Londýně v roce 1971.

Hymna – Všeobecně se za romskou hymnu považuje romská píseň Gej'lem, gej'lem. Za romskou hymnu byla prohlášena v roce 1971 na 1. Mezinárodním sjezdu v Londýně.

Melodie romské hymny vychází pravděpodobně ze starobylé písně populární původně v Rumunsku, nebo Srbsku v první polovině 20. století.

- Hymna byla otextována romským hudebníkem Jarko Jovanovičem pro film s romskou tematikou „Nákupčí peří.“

NA ZÁVĚR

Cílem přednášky bylo předat pedagogům základní informace z výše uvedených oblastí, připomenout formální stránku věci (orgány řešící problematiku, kde lze získat informace), zároveň jsou diskutovány a vysvětlovány konkrétní případy a vzorce chování u Romů, se kterými se pedagogové setkávají. Přednáška je proložená diskusí.

MOŽNOSTI ŘEŠENÍ V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ

- Návštěva rodiny pedagogem třídy, kam romské dítě dochází; zjistit jaké má dítě podmínky pro učení.
- Klíčovým faktorem vzdělávání romských dětí je posílení motivace rodičů k předškolnímu vzdělávání jejich dětí, tzn. větší využívání mateřských školek dětmi ze sociálně vyloučené lokality a dočasné vyvázání dětí z nepodněného prostředí.
- Zřizování přípravných tříd při základních školách pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky.
- Zřízení asistenta pedagoga na základní škole s vyšším počtem romských žáků.
- Podpora vyrovnávacích příležitostí a posilování schopností udržet romské děti v hlavním proudu vzdělávání.
- Větší spolupráce a budování důvěry mezi rodiči a pedagogy prostřednictvím neformální diskuze, zapojení rodičů do aktivit škol, poradenství pro rodiče v oblasti vzdělávání atd.
- Škola by měla vést ostatní žáky k toleranci a vzdělávání v multikulturní výchově, a to i tam, kde romští žáci na škole nejsou.
- Více využívat programy (MŠMT) na podporu romské menšiny.
- Příprava individuálních programů pro romské žáky na doporučení pedagogicko-psychologických poraden, včetně doučování.

■ NEZNALOST JINÝCH KULTUR JE JEDNOU Z PŘÍČIN XENOFOBIE A PŘEDSUDKŮ.

Mějte na paměti sdělení Bernarda z Clairvaux:

*„Prohlubujme to, co nás spojuje,
překonávejme to, co nás rozděluje
a uchovávejme to, co nás rozlišuje“.*

■ Použité zdroje:

<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?pgid=492>

Koncepce romské integrace na období 2010–2013

Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2008

<http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/nrodnostn-etnick-meniny-v-eu>

<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady>

<http://romove.radio.cz>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Romov%C3%A9>

DISKRIMINACE

**VĚK, PÓHLAVÍ,
RASA, VÍRA ...
HLUPÁK MÁ SPÓUSTU
MOŽNOSTÍ!**

NE!

Multikulturní výchova v současné škole

Multikulturní vzdělávání

Jarmila Peterková

„Multikulturní vzdělávání je výchovou k toleranci a respektu vůči jiným národům a kulturám. V žádném případě bychom neměli multikulturalismus považovat za jakýsi druh kulturní globalizace. Ve společnosti je často slyšet názor, že menšina by se měla přizpůsobit většině. Měli by se chovat jako my, pak je mezi sebe přijmeme. Avšak integrace není asimilace, proto bychom neměli usilovat o úplné přizpůsobení menšinové skupiny většině. Skutečně multikulturní společnost není společností fanatiků jedné víry, nýbrž společností soudných, kriticky a nezávisle myslících jedinců, již jsou si vědomi své důstojnosti a dokážou respektovat důstojnost, práva a svobodu ostatních, třebaže ti „ostatní“ mají jiný názor, odlišný způsob života, či barvu pleti. Právě výchova takových jedinců patří k prioritám současného školství.“ (Julia Judlová. Národnostní menšiny, multikulturalita, vzdělávání, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2010). To je důvodem, proč si naše školství uvědomuje nutnost a nezbytnost multikulturní výchovy. Je to ovšem proces složitý, zatím pevně neuchopený a neukotvený, i když Rámcový vzdělávací program umožňuje v oblasti Člověk a společnost tuto problematiku dostatečně osvětlit. Nebudu zastírat, že naše společnost je do jisté míry a v různé míře xenofobní a rasistická. Že bude obtížné tyto postoje změnit, zvláště když máme někdy pocit, že naši představitelé místo toho, aby tyto nálady ve společnosti tlumili, je některými svými rádoby vstřícnými kroky k menšinám, spíše rozvířejí.

Nestačí jen děti učit tomu, aby měly rády minority, byly hodné na děti, které se chovají i vypadají jinak než většinová společnost. Je nutné předkládat jim takové aktivity, hry, úkoly a hlavně vzory, které by u nich rozvinuly empatii, pochopení, komunikaci. Vzhledem k nedostatečnému ekonomickému zázemí nemohou menšiny vzdělávat své děti ve vlastních zařízeních mateřským jazykem. Proto je potřeba vytvořit ve školství takové podmínky, aby se vzdělávání minorit mohlo bez problémů realizovat ve všech školách. Historie a kultura minorit jsou totiž bohatstvím celé společnosti. Majoritě rozšiřují obzory, minoritám pomáhají pochopit filozofii a cíle většinové společnosti a tím vytvořit dobrou atmosféru multikulturního soužití.

Velká většina našich škol si tuto skutečnost uvědomuje, a snaží se vytvořit podnětné a motivující prostředí pro všechny děti. Ovšem žádný sebelepší vzdělávací program nenahradí osobnost učitele, jeho vlastní přístup k této otázce. Žádná jakkoliv velká finanční dotace nevytvoří ve škole přátelské, respektující a tolerující prostředí. To je úkolem vedení škol a každého jednotlivého učitele. Jen tak se škola stane multikulturní školou. Praktický návod jak na to, vám předkládá kolegyně Vlasta Geryková v projektové aktivitě nazvané Planeta přátelství.

Planeta přátelství

ZAMĚŘENÍ AKTIVITY:

Vést k přátelským vztahům mezi dětmi různých národností, tolerance ke zvláštnostem a odlišnostem druhých lidí. Prevence předsudků, rasismu a xenofobie. Získání základní informace o různých etnických a kulturních skupinách, žijících v české a evropské společnosti.

POMŮCKY:

Velký arch balicího papíru, voskovky, fixy, pastelky, lepidla, vystřižené obrázky z časopisů, noviny, časopisy, odborná literatura, encyklopedie, potřeby pro představení kultur (kostýmy – oblečení, další pomůcky a potřeby daných kultur), košík s kartičkami – názvy národností, menšin.

PRŮBĚH:

Seznámení pedagogů s právními předpisy ČR týkající se národnostních menšin (Ústava ČR, Listina základních práv a svobod a zákon č. 273/2001); Definice a práva národnostní menšiny; Statistika příslušníků národnostních menšin v ČR a Zlínském kraji; Orgány státu a samosprávy zabývající se národnostními menšinami. Přednáška je určena celému pedagogickému sboru nebo jeho části.

I. část – Komunita (motivace k projektu) – 1. vyučovací hodina:

- Diskuze na téma co si žáci představují pod pojmem „cizinec“, jestli mají přátele mezi dětmi jiných národností, mezi cizinci.
- Četba úryvku z knihy „Malý princ“ (A.S.Exupery) – popis planet, na které se Malý princ dostal.
- Vy jste se ocitli na „Planetě přátelství“, kde se setkáváte s jinými dětmi, mladými lidmi, které neznáte. Na této planetě se všichni chceme navzájem poznat a stát se přáteli. Nikomu se na naší planetě nesmějeme, chováme se k sobě hezky, i když druhý může vypadat a chovat se jinak než my.
- Jak se chovají lidé k příslušníkům jiných kultur, národností, k cizincům? (Hezky, bojí se jich, vyhýbají se jim, chtějí se s nimi seznámit, posmívají se jim, zajímají se o ně a jejich kulturu, chtějí jim pomoci atd.).

Hra: „Na pozdravy“

- aktivita, která seznamuje žáky s pozdravy v různých zemích či národnostech, je samostatně popsána v bloku 1 pro žáky druhého stupně ZŠ. Poté, co se žáci s pozdravy seznámí (jsou jim popsány a předvedeny), volně chodí v určeném prostoru a koho potkají, pozdraví se s ním pozdravem, který je zadán pedagogem. Je možno rovněž zadat žákům, aby si vymysleli vlastní pozdravy, kterými se budou zdravít (např. úklony, doteky rukou, nosem, kolenem, společný tanec atd.)

II. část – Představení kultur – 2. vyučovací hodina:

- Rozdělení žáků do skupin podle určených národností nebo menšin. Žáci si tahají z košíku národnost, etnikum, ke kterému budou patřit. Národnosti či etnika předem určí pedagogové a napíší je na lístečky. Pro naši aktivitu jsme vybrali 4 – Čech, Vietnámec, Rom, Čiňan. Vzniknou 4 skupinky národností nebo etnických skupin.

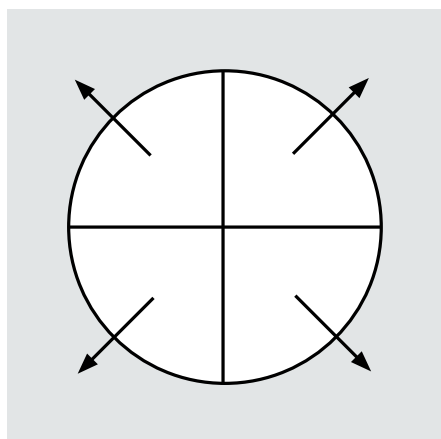
Úkol: Představte nám svým originálním, připraveným způsobem národnost či etnikum, ke kterému patříte (zvyky, hudba, tance, příroda, typické znaky, hry, kuchyně, oblečení, způsob života atd.).

- Vlastní představení kultur je možno zařadit až po přípravě, která je věnována nácviku na představení, vyhledávání informací z didaktického materiálu, encyklopedií, audiovizuálních materiálů, knih, internetu atd. Přípravnou část na představení kultur je možno provádět nejen v hodinách daného předmětu, ale i v jiných vhodných předmětech. Vznikne tak aktivita integrovaná. My jsme přípravy na představení kultur prováděli i v hodinách občanské výchovy, výtvarné výchovy a zeměpisu, které rovněž vyučují.

Po ukončení etapy přípravy jednotlivé skupiny **představují svou národnost po dobu jedné vyučovací hodiny – každá skupina přibližně 10 minut.**

III. část – Koláž „Planeta přátelství“ – 3. vyučovací hodina:

- Z předem připravené nakreslené „Planety – Země“ dostane každá skupina jeden čtvrtkruh a znázorní svou „Planetu přátelství“, jakou by ji chtěla mít – kreslení, lepení obrázků, psaní hesel, vzkazů atd.

Zahrnout do koláže:

- Jak by si planetu představovali – zvířata, rostliny, budovy,
- chování mezi lidmi, pravidla,
- přátelství (jak se projevuje),
- věci, bez kterých by se na své planetě neobešli, (a další náměty dle jejich výběru).

IV. část – Vytvoření společné koláže „Planeta přátelství“ – 4. vyučovací hodina:

Jednotlivé skupiny představují své části ostatním skupinám (co si nalepili, napsali, nakreslili – zdůvodnění proč). Poté vytvoří z jednotlivých čtvrtkruhů všechny skupinky společnou „Planetu přátelství“ a nalepí ji na balicí papír nebo umístí na určené vybrané místo.

V. část – Komunita:

- Společné zhodnocení práce na projektu, pocity, nálady,
- jak se pracovalo ve skupinách, zda se všichni zapojili,
- co bylo nejtěžší, co se provádělo lehce,
- jak by se asi žilo na vytvořené „Planetě přátelství“ a proč.

ZÁVĚREČNÁ HRA: „KLUBÍČKO“

Vhodná hra k ukončení společné práce, význam tvůrčí práce v týmu, umět vyslovit ocenění a uznání druhému. Společně se žáky utvoříme kruh, kde stojíme vedle sebe. Házíme si větším klubíčkem vlny a komu hodíme, říkáme mu, za co ho po společné práci chválíme, ceníme si ho, obdivujeme. Ten, kdo klubíčko chytí, nit vždy přidrží a teprve pak hází dalšímu – tak vzniká jednotlivými hody „pavučina“. Každý žák je volen jenom jednou, aby se všichni vystřídali, aby každý o sobě slyšel něco pěkného a nikdo nebyl „protěžován“. Vytvořená „pavučina“ vlastně symbolicky znázorňuje společné dílo, které jsme při tvůrčí práci ve skupinkách (týmu) při aktivitě „Planeta přátelství“ vytvořili (což můžeme žákům v závěru sdělit a shrnout tak celou činnost, nebo je dovést k tomu, aby tento či podobný závěr sami vyslovili).

Tuto aktivitu lze pojmut i jako dlouhodobější projekt, který nemusí být realizován v průběhu jednoho dne, ale aby byl kvalitně proveden, vyžaduje delší přípravu i provedení. Výše popsaný projekt realizovaný v naší škole byl velice zdařilý, žáci představili jednotlivé národnosti velmi hezky, v typických kostýmech, přiblížili jejich přírodu, chování, zvyky, tradice, kulturu, umění (četba, obrázky, praktické ukázky, video ukázky, hudební a taneční vystoupení, ochutnávky jídel atd.).

Rovněž vytvořené koláže „Planety přátelství“ byly velmi zajímavé, esteticky velmi zdařilé a obsahově výstižné – jak by si děti představovaly svou „Planetu přátelství“. Tento celý projekt, který může dle vašeho záměru, času a možností trvat i půl roku nebo při rozšíření i celoročně, se dá velmi dobře využít i při prezentaci činnosti vaší školy pro rodiče, veřejnost např. formou akademie nebo přehlídky. Vytvořené „Planety přátelství“ mohou sloužit k výzdobě vašich prostor, k prezentaci ve městě, obci – lze uspořádat výstava, popřípadě je dále využít dle vašich možností.

ZÁVĚREM:

Tuto aktivitu jsem připravila v průběhu své školní praxe pro celoroční školní projekt „Svět s místem pro všechny“, který byl realizován v ZŠ Příbor, Dukelská, protože se škola dlouhodobě, systematicky věnuje multikulturnímu soužití dětí i dospělých. Celý projekt byl finančně podpořen Moravskoslezským krajem.

Níže předáváme zpětnou vazbu z realizace seminářů. Pro čtenáře může být např. zdrojem informací, jak byly aktivity žáky přijímány, co si žáci zapamatovali, inspirací pro realizaci dalších hodin nejen s multikulturní tematikou...

VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ŽÁKY 1. STUPNĚ ZŠ

Program pro 1. stupeň byl přijímán velmi dobře žáky i pedagogy (pedagogové obvykle byli přítomni lekcím) a pro lektory byla aktivita a zaujetí dětí velmi povzbuzující. Mladší žáci neprováděli hodnocení programu (i z časových důvodů), ale potěšilo nás, že kladně hodnotili tyto ukázkové hodiny pedagogové, kteří oceňovali velmi vhodné metody a formy práce se žáky mladšího školního věku a především praktické výstupy projektu a prezentaci výsledků práce jednotlivých skupinek dětí před ostatními spolužáky.

Pro zajímavost uvádíme, že při těchto hodinách se žáky 1. stupně byly účelně využity didaktické hry s multikulturní tematikou, jejichž nabídka je dnes opravdu široká a jsou zaměřeny zejména na mladší děti.

VZDĚLÁVACÍ PROGRAM ŽÁKŮ 2. STUPNĚ ZŠ, BLOK 1 – MAJORITA / MINORITA

Vzdělávací program ukázkových hodin multikulturní výchovy pro 2. stupeň základních škol – blok 1 (Majorita / minorita) žáky 6. a 8. ročníků velmi zaujal, což jsme zjistili při analýze hodnocení tohoto bloku formou krátkého dotazníku. Tento dotazník byl žákům rozdán nejdříve v úvodu bloku, kdy měli odpovědět pouze na jednu jeho otázku:

NAPIŠ, CO JE TO MULTIKULTURA.

Zjistili jsme, že s tematikou průřezového tématu multikulturní výchovy se většina z nich ve školách téměř vůbec nese tkala. Většina žáků ve všech školách odpověděla na tuto otázku „NEVÍM“, jen málo z nich zkusilo něco napsat (...Něco o kulturách, ...jiné rasy, ...kultura, ...antirasismus).

Po absolvování 2 vyučovacích hodin byl tentýž dotazník dán stejným žákům k dopsání. Na začátku lekce vypsali každý žák jen první otázku, ponechal si dotazník u sebe a dopsal až po absolvování lekce. Žáci měli znovu napsat, co je to multikulturní výchova a zodpovědět další otázky (hodnocení lekce). Bylo poznáno, že je program bavil, zaujal a že si byli schopni zapamatovat i nové informace a poznatky. Na stejnou otázku po programu odpovídali již většinou všichni správně (...Více kultur, ...kultura mnoha jiných států, ...nauka o jiných lidech a zvycích světa, ...jiné zvyky, národnosti, znaky a dovednosti, ...je to o kulturách a vztazích mezi lidmi, ...aktivní dozvídaní se o rasách a kultuře jiných zemí, ...Multikultura je spojení mnoha kultur, ...různé kultury apod.)

KTERÁ AKTIVITA SE TI NEJLÉPE LÍBILA A PROČ?

Nejvíce byly hodnoceny a kladně oceňovány tyto aktivity:

1. Řecký tanec (...bylo to zábavné, ...ráda tančím a naučila jsem se tanec jiné země, ...při tomto tanci jsme se dokázali i chytit holka s klukem, ...bavilo to dokonce i kluky a zvládli to, ...velká sranda a dobré).
2. Pozdravy v jiných zemích (...super, protože jsme si to přímo ukazovali a předváděli ve dvojicích, ...moc mě to bavilo, vůbec jsem nevěděl, že se mohou zdravít jinak).
3. Filmové spoty (...zábavné, ...vtipné, ...krátké, ale výstižné, ...byl to dobrý úvod k předcházení rasismu).
4. Úroveň soužití mezi majoritou a minoritou – „schůdky“.
5. Aktivita „Tečkovaná“.

Žáci měli rovněž OHODNOTIT LEKTORY ZNÁMKAMI JAKO VE ŠKOLE. Dávali nám velmi pěkné známky, což nás potěšilo. Zajímavé rovněž bylo, že při známkování sami sebe byli k sobě žáci docela kritičtí, objektivní a mnozí i dokázali uznat, že mohli pracovat nebo dávat pozor lépe, a klidně si dali třeba 3 nebo i horší známku.

Poslední otázkou bylo:

NAPIŠ JEDNU NOVOU INFORMACI, KTEROU SIS ZAPAMATOVAL/A NEBO TĚ NEJVÍCE ZAUJALA.

Uvádíme některé příklady: ...že nemáme soudit lidi podle toho, jak vypadají, ...nezáleží na tom, jakou máme pleť, ...chováme se stejně – buď dobře – nebo špatně, ...že se třeba v některých kulturách nepoužívá příbor nebo se nesmí používat levá ruka, protože je nečistá, ...neznal jsem pozdravy v jiných zemích, a to mě moc zaujalo, ...že Vietnamci, když se rukou ukáže „pojdte sem“ tak jdou pryč a naopak.

V projektu byly také použity dva druhy hodnotících dotazníků. Nejen textový s otázkami, ale také terčový pro vyznačování hodnotících „zásahů“. Ukázky terčových dotazníků uvádíme v příloze této kapitoly.

Dále byl v rámci bloku 1 (Majorita / minorita) žákům 6. a 8. ročníků předkládán dotazník.

„ŽIJÍ MEZI NÁMI ROMOVÉ“ (6. ROČNÍK) A „ŽIJÍ MEZI NÁMI CIZINCI“ (8. ROČNÍK)

Z dotazníků je patrné, jak se v průběhu věku dětí mění vnímání cizinců. Mezi žáky druhého stupně je zřejmé, že žáci vítají spíše Američany a Afričany. U Američanů to může být pozitivní prezentací této země v ČR, u Afričanů zájem o méně známé. Nejvíce negativních voleb mají Romové, následně Arabové. Tyto dvě minority by nechtěli mít žáci ve své blízkosti ani jako obyvatele stejné ulice, stejného domu, nebo spolužáky. V pozadí může být obava z těchto kultur.

Mezi málo přijatelné spolužáky se řadí i Vietnamci. Roma jako partnera by volil ze stovek oslovených žáků pouze jeden. Nepřijatelný byl Rom jako partner pro většinu dětí. Kamarádit spolu ovšem v některých případech mohou. Přijatelným partnerem je

i Afričan, z toho lze usuzovat, že barva kůže není rozhodující. Rozhodující je celková povědomost, předsudky a stereotypy. Bohužel někdy i negativní osobní zkušenosti a celkové ladění společnosti, které vymezuje majoritu proti Romům. Pozitivně lze vnímat přijetí romského učitele. Může to být příklad toho, že pokud by se Romové více zapojovali do veřejného dění, preferovali by vzdělávání, studovali, byli by pozitivně přijímáni.

V jedné třídě se objevilo dobré hodnocení vietnamské národnosti, to může být dáno i tím, že do ní chodí dvě vietnamská děvčata. Celkově měla tato třída méně negativních preferencí, je tolerantnější a ne tak vyhraněná (mimo arabskou národnost).

Z dotazníkového šetření na střední škole je vidět poměrná shoda názorů ve třídě. Studenti preferují Američany více než žáci základních škol. Amerika reprezentovala svobodnou zemi, s „neomezenými možnostmi“. Málo preferovanou národností jsou i Vietnamci. Nepřijatelné vidí studenti Romy a Vietnamce, Ukrajince a Rumuny. V partnerské oblasti k těmto nežádoucím patří i Arabové. Za nepřijatelné považují žít vedle Romů.

V druhé části projektu stejný dotazník vyplnili žáci ve Zlíně, Otrokovicích, Hulíně a Uherském Brodě. U nich se ve větší míře projevil lepší vztah k Romům. Pro většinu je normou a zvykem, že tu žijí. Berou to jako fakt, se kterým se musí počítat. Přijatelní jsou i Romové jako spolužáci.

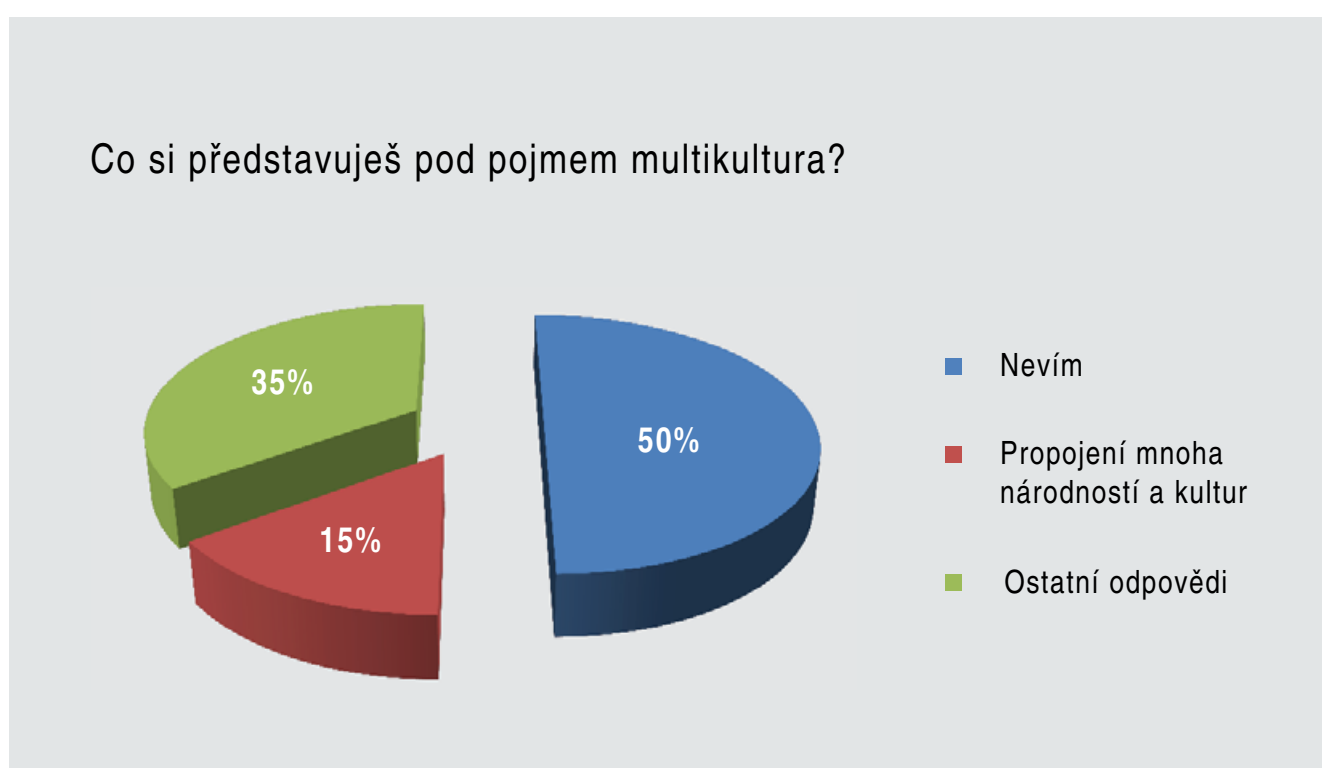
Lze konstatovat, že v lokalitách, kde žije více Romů a většinová společnost s nimi má zkušenosti, je jejich vnímání negativní. Tam, kde je menší populace, většinou začleněná do společnosti, je vnímání pozitivnější.

DOPORUČENÍ PRO PEDAGOGY:

- Zavést ve školním vzdělávacím programu např. samostatný předmět multikulturní výchova k naplňování tohoto průřezového tématu.
- Realizovat projekty s multikulturní tematikou.
- Provádět se žáky prožitkové aktivity, hry s multikulturní tematikou, promítání filmů, dokumentů na toto téma.
- Zajistit besedy, přednášky, kulturní akce s příslušníky jiných kultur, menšin, národností.
- Využívat nabídky různých organizací, společností, které se zabývají multikulturním vzděláváním a mají zajímavé programy pro žáky 1. a 2. stupně i pro SŠ (např. ADRA, ARPOK, Člověk v tísni a další).

Součástí projektových aktivit byl i vstupní a závěrečný dotazník pro žáky. Smyslem této aktivity bylo zjistit, jestli pestré činnosti projektu přinesly nějakou změnu ve vnímání cizinců a hlavně, jestli se změnilo jejich vnímání a přístup k nim u dětí, které byly do projektu zapojeny. Srovnávaly se třídy druhého stupně, které prošly projektem s třídami, které se projektu nezúčastnily. Vstupní dotazník obsahoval 18 otázek, které vyplnily děti konkrétního ročníku včetně tříd, které následně prošly projektem. Výstupní dotazník vyplňovaly jen děti, které prošly projektem.

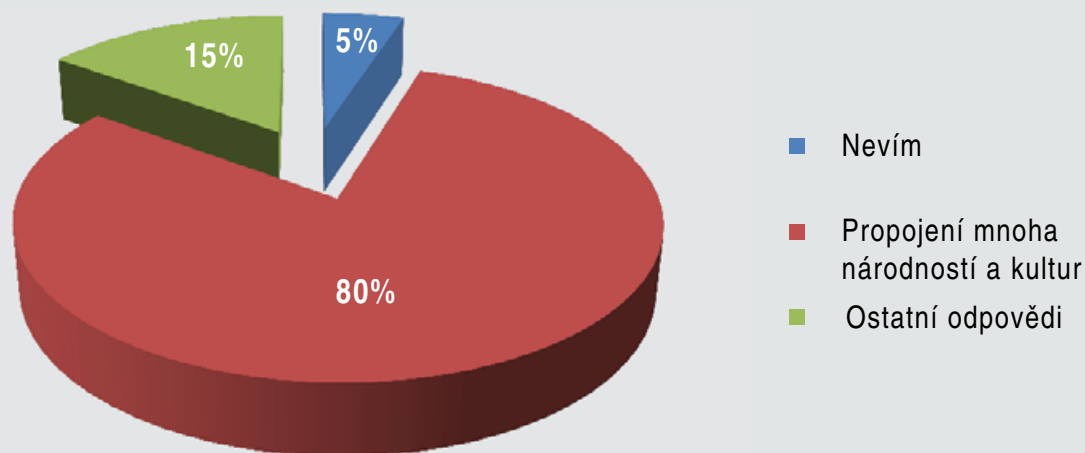
Z výsledků vstupního dotazníku vyplývá, že pojem multikultura není dětem zcela jasný, spíš se v jeho popisu ztrácí a nemají jasnou představu, co zahrnuje.

Na otázku máš přátele nebo příbuzné mezi cizinci odpovědělo 45 % dotázaných dětí „ano“. Na otázky týkající se negativního chování k lidem jiné barvy pleti vyznání apod. odpověděla polovina dětí, že se toto děje. Romské zvyky zná malé procento dětí. Lepší je znalost romských zpěváků. Asi 60 % žáků preferuje pestré aktivity, které je povedou k seznámení s jinou kulturou. Chtějí, aby se učili o jiných zemích, zvycích, tradicích, rozdílnostech, preferují pohybové aktivity, promítání dokumentů a prožitkové hry. Kamaráda by si našli nejraději v České republice, Polsku, Slovensku, Anglii, Chorvatsku, Africe, Americe.

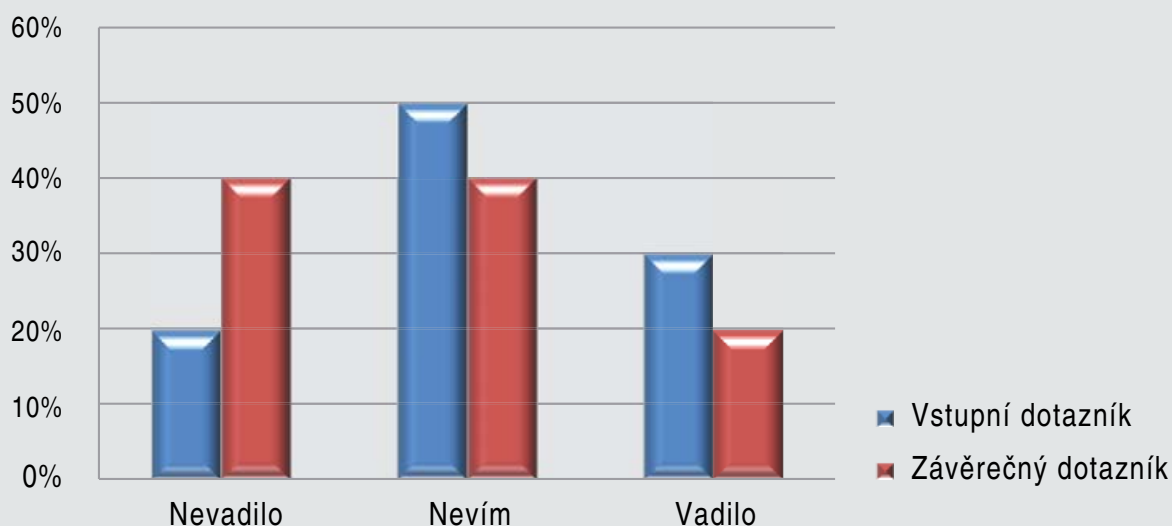

Co si představuješ pod pojmem multikultura?

Závěrečný dotazník měl stejný počet otázek jako dotazník vstupní. Otázky byly téměř shodné, aby mohlo být porovnáno, zda došlo realizací projektu ke změně postojů nebo znalostí žáků. Bylo zjištěno, že děti pochopily pojem multikultura, mají pozitivnější přístup k cizincům a dovedou se lépe orientovat v jinakostech. Pojem multikultura vysvětlilo a porozumělo mu 80 % žáků, o dvacet procent se změnil vztah k tomu, že by dětem nevadilo mít za spolužáka Roma. Zvyky, obyčejy jiných národů si zapamatovalo a uvědomilo 85 % dětí. Jen o malé procento se snížil strach z neznámého. Děti se naučily vnímat předsudky.

Vadilo by ti mít za souseda či spolužáka Roma?

Pokud bychom prostřednictvím dotazníků měli shrnout výsledky, můžeme konstatovat:

Dětem je jasnější pojem multikultura, uvědomují si, že svět je otevřená oblast, která patří všem lidem bez rozdílu. Uvědomují si, že lidé žijí různě, že jsou různí. Rozhodně můžeme říct, že jim projekt přinesl poznání.

Jen málo se změnil i přes lepší znalosti tradic, zvyků, obyčejů Romů vztah dětí k nim. Jako partner byl Rom nepřijatelný pro více jak 95 % dětí.

Přesto se domníváme, že střípky projektu v dětech zůstanou, setkání s lektory – cizinci v nich zážitek zanechá, jen v tak brzké době (zadání vstupního a výstupního dotazníku) se to plně neprojevílo.

Postřehy a zážitky z přednášek na školách

Jiřina Bradová

POSTŘEHY ZE ŠKOL – ŽÁCI, STUDENTI

Projekt jsme zahajovali na školách ve Vsetíně, kde jsem očekávala negativně naladěnou společnost vůči Romům, vzhledem ke kauze vystěhování Romů za město v roce 2006.

Nejhorší zážitek z přednášek mám ze střední odborné školy, kde se studenti nemohli sejít do třídy, abychom začali přednášet. Třídní pedagog se očividně nesnažil studenty svolat do třídy, a tak si kouřili před školou a do třídy se trousili po skupinkách. Bylo nám od začátku jasné, že studenti o přednášku na téma Romové nestojí. Nemýlili jsme se. Již během přednášky o historii Romů nám třídní učitel vkládal své zkušenosti s Romy do výkladu a podporoval studenty v negativním postoji proti romské menšině. Nabudil ve třídě tak nepřátelskou atmosféru, že nám jeden student, který seděl v lavici za pedagogem, při přednášce řekl, že Romy stejně čeká druhý holocaust. Hodně ve mně zatrnulo, jelikož můj tatínek, který již nežije, strávil několik let v koncentračním táboře Osvětim v Polsku. Z jeho vyprávění vím, co se tam dělo za hrůzy a jak tam lidé trpěli. S jakým strachem usínali a jak těžce museli dít, než dostali kousek tvrdého chleba. Vyjádření studenta mi doslova vyrazilo dech. Očekávala jsem, že třídní pedagog, který seděl v lavici před studentem, nějakým způsobem zakročí, ale on se přidal ke studentovi a bylo na něm vidět, že je silně rasisticky zaměřen proti Romům. Zřejmě to přenášel na své studenty, kteří před pedagogem chtěli zaperlit, a tak se snažili, seč jim síly stačily, aby to těm Romům řádně natřeli.

Dlouho jsem zvažovala, zda mám na již plnoletého studenta podat trestní oznámení za rasistický výrok. Nakonec jsem od tohoto upustila, jelikož jsem si uvědomila, že za chování celé třídy může pedagog, který tomu přihlížel a svým komentářem během přednášky utvrzoval své studenty v tom, že vyjadřovat se takovým způsobem proti Romům není nic špatného. Studenti pedagoga jen následovali.

Souhlasila jsem s tím, že se celá kauza řešila za účasti radní Zlínského kraje Mgr. Nersesjan a ředitele zmiňované školy na společném jednání, které se uskutečnilo přímo na škole. Mám za to, že toto jednání a nepřidělení certifikátu Multikulturní škola by mělo vést minimálně k zamyšlení ostatních pedagogů školy nad chováním pedagoga a jeho studentů.

Na většině škol, kde se konaly přednášky hlavně o Romech, jsme slyšeli hloupé a nemístné poznámky již při příchodu do třídy. Názor na romskou menšinu byl několikrát velmi negativní, místy až rasistický. Většinou však žáci, jak vyplynulo z rozhovoru, neměli žádné osobní zkušenosti s Romy. Názory si nesli z domova, rodiny, médií a od kamarádů...

Nelze však paušalizovat a proto jsme moc rádi, že se našly školy, kde byli pedagogové i žáci velmi slušní, přednášky se jim líbily, žáci byli aktivní, ptali se, nebáli se říci svůj názor (slušně) nebo zkušenosti s Romy.

Zajímalo mě, zda mají žáci nějaké vědomosti o Romech a zda se něco o této menšině také učí ve škole. Téměř ve všech případech žáci sdělovali, že se ve škole o Romech nic neučili. Potvrdilo to mé domněnky a byla jsem ráda, že jsme takový projekt zrealizovali. Žáci, studenti i pedagogové měli možnost si přednášky vyslechnout přímo od Romů a byli do děje vtahováni interaktivní formou. Většina žáků a studentů informace o Romech slyšela z 80 % poprvé.

Na závěr každé přednášky následoval test z toho, co si žáci zapamatovali. S radostí konstatuji, že z testů vyplynula 90% úspěšnost.

POSTŘEHY ZE ŠKOL – PEDAGOGOVÉ

Přístup pedagogů byl ve většině případů vstřícný a bezproblémový. Na přednáškách se na mě se zájmem pedagogové obraceli a chtěli vysvětlit to či ono, proč to tak je, a sdělovali mi své zkušenosti s Romy. Bohužel našli se i takoví, kteří přednášky pojali jako volný čas a většinou po přestávkách na občerstvení odešli. Někteří pedagogové nesouhlasili s tím, že Romové mohou mít své tradice, kulturu a zvyky. Říkali, že když Romové žijí v Česku, tak ať se přizpůsobí. Oni by se také museli přizpůsobit té společnosti, ve které by žili v jiné zemi. Na pedagogy, kteří mají vést děti a mládež k toleranci, snášenlivosti a multikulturalismu neměli pozitivní postoj k romské menšině. Pouze na jedné škole se na přednášky pro pedagogy dostavila i paní ředitelka, která ač nemusela (ředitelé škol měli své přednášky zvlášť), chtěla si poslechnout o Romech něco víc.

Pedagogové mě také po přednáškách žádali o pomoc při řešení problémů s romskými žáky. Ve všech případech jsme ve spolupráci problémy vyřešili.

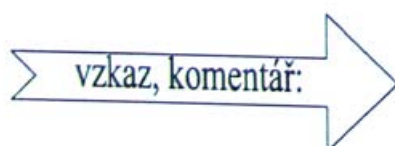
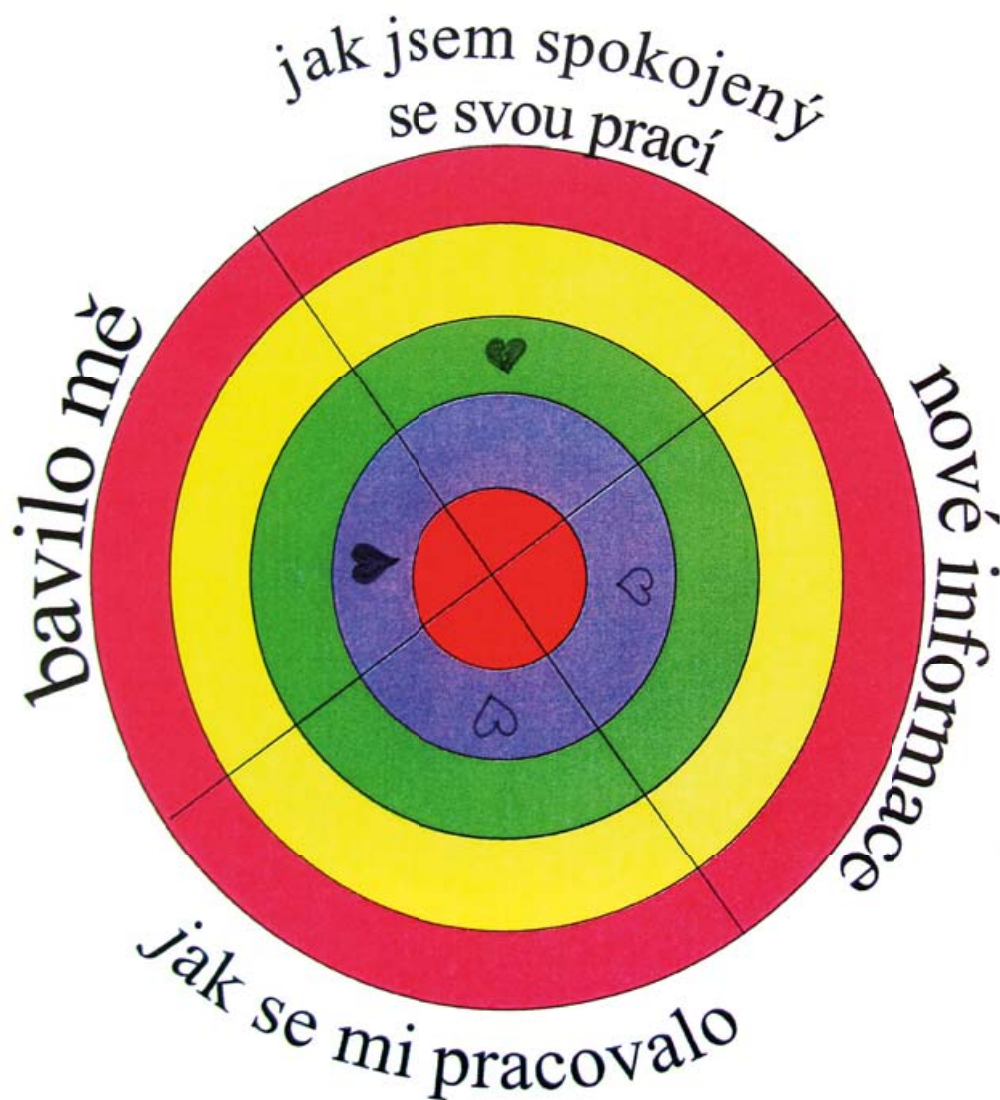
Projekt jsem pojímala tak, že jsem byla přesvědčená o nutnosti předat informace o menšinách jak žákům, studentům, tak i pedagogům. I přes většinu negativních zkušeností musím říct, že kdyby zůstalo v žácích a pedagozích jen pár informací, které se dozvěděli, tak se projekt nemínil účinkem. Považuji však za nutné, aby pedagogové zařazovali do učebního plánu multikulturní výchovu a věnovali čas menšinám, které jsou u nás v Česku v největším zastoupení. Je nutné připravit mladou generaci na skutečnost, že v republice budou žít i jiné národnosti než česká. Musíme brát ohled na to, že je někdo jiný a má jiné priority, kulturu, jazyk a tradice. Není možné, abychom v 21. století odsuzovali lidi za barvu pleti a pěstovali si proto vůči nim odstup, neshášenlivost a rasismus.

PROJEKTOVÝ TÝM

Tímto bych chtěla za romské lektorky poděkovat všem členům projektového týmu za skvělou spolupráci, vždy jsme se domluvili a našli společnou řeč. Projekt byl smysluplný a důležitý pro Zlínský kraj.

Ukázka terčového dotazníku

*Asi mě nejvíc pobavil tanec.
Téma bylo zajímavé*

Multikultura, multikulturalismus – pojmy skloňované víc než často. V dnešní době mám pocit, že jsou plné hořkosti a zášti. Možná jsme je špatně uchopili, možná jsme za ně schovali vlastní nedostatečnosti a chyby. Nebo to byla přílišná vstřícnost, pochopení a tolerance? Můžeme mít na ně různý náhled, můžeme se s nimi setkat v různých úrovních. Tyto úvahy nechejme filozofii, dějinám i každému člověku osobně. Prioritou výchovy dětí a mladých lidí pořád zůstává úcta k životu, lidem, odpovědnost za sebe a své jednání. Nejen ve vztahu k rodině, spolužákům, lidem státu, ale i těm vzdálenějším. Vzdálenějším nejen počtem kilometrů, ale třeba i životním stylem, životními postoji, náboženstvím, zvyky, obyčeji... Je toho hodně, co nás spojuje, je toho hodně, co nás rozděluje, ale jedno zůstává, žijeme na jedné planetě, jsme lidmi...

A jak všichni víme, ŠKOLA nejen vzdělává, ale i vychovává. Kolektiv, který pracoval na projektu Multikulturní škola, věří, že metodické materiály, doporučení, aktivity budou pro vás možným vodítkem, jak pracovat s vašimi žáky.

NA PROJEKTU MULTIKULTURNÍ ŠKOLA SPOLUPRACOVALI:

PhDr. Jarmila PETERKOVÁ

Mgr. Vlasta GERYKOVÁ

Mgr. Pavlína NOVÁKOVÁ

Bc. Jiřina BRADOVÁ

Bc. Lýdia POLÁČKOVÁ

Bc. Natálie BERNARD

Ing. Muneeb ALRAWI

Oyunsuren SUUKHAAN

Mgr. Iva PIKALOVÁ

Mgr. Katarína KRAHULOVÁ, Ph.D.

Mgr. Bc. Lucie OBROVSKÁ, Ph.D.

Mgr. Monika TANNENBERGEROVÁ

Mgr. Olga KUSÁ

Ing. Miluše POLÁKOVÁ, Ph.D.

Ing. Lenka BAŤOVÁ

Monika BRADOVÁ

Ing. Roman KRAJÍČEK

Ing. Lenka ZIELINOVÁ

Kateřina MÁŠOVÁ

Kristýna SRNCOVÁ

NA PŘÍPRAVĚ TEXTŮ SE PODÍLELY:

Ing. Lenka Bařová, Bc. Natálie Bernard, Bc. Jiřina Bradová, Mgr. Vlasta Geryková, Mgr. Katarína Krahulová, Ph.D., Mgr. Pavlína Nováková, Mgr. Bc. Lucie Obrovská, Ph.D., PhDr. Jarmila Peterková, Mgr. Iva Pikalová, Bc. Lýdia Poláčková, Ing. Miluše Poláková, Ph.D., Oyunsuren Suukhaan, jazyková korektura Mgr. Ivana Luřovská.

AUTOŘI FOTOGRAFIÍ: Lenka Bařová, Monika Bradová, Miluše Poláková, Oyunsuren Suukhaan, Petr Zákutný

POSTERY S FOTOGRAFIEMI Z LEKCÍ VE ŠKOLÁCH: Lenka Bařová, Roman Bařa

OSVĚTOVÉ PLAKÁTY DISKRIMINACE-PŘÁTELSTVÍ-INFORMACE-ROZVOJ-PŘEDSUDEKY:

HART PRESS, spol. s.r.o.

VYDAL:

Zlínský kraj, třída Tomáše Bati 21, Zlín; www.kr-zlinsky.cz
ve spolupráci s Ligou lidských práv, v rámci projektu Multikulturní škola, CZ.1.07/1.2.00/08.0111.

GRAFICKÁ ÚPRAVA: STUDIO 6.15, s.r.o.

TISK: Česká Unigrafie a.s. /Divize Zlín-Zádveřice/

PODPOŘENO

Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zlín, 2012. 1. vydání. Neprodejně.

